

దేశీయనాటక గ్రంథమాల—ప్రథమ కుసుమము.

శ్రీ

౫౩

మ హారాష్ట్ర విజయము.

చరిత్రాత్మక నాటకము.

ఇది

ముత్యాలవల్లి వాస్తవ్యుడైన

చక్రావర్తానుల మాణిక్యశర్మచే

రచించబడి

~~ముద్రాక్షరమున~~

నరసాపురమున

కస్తూరి శివశంకరకవిచే

నుదర్శిని ముద్రాక్షరశాలయండు

ముద్రించ బడియె.

ముద్రాక్షరపుక 1000 ప్రతులు.

~~ముద్రాక్షరమున~~

1914 సం॥ రము.

పీఠిక .

ఆర్యులారా!

ప్రస్తుత మాంధ్రప్రదేశ్ కార్యనిర్వాహకులైన శ్రీయుత ఆవటపల్లి నారాయణరావుగారును బందరు వాస్తవ్యులైన శ్రీయుత కౌతా శ్రీ రామశాస్త్రిగారును దేశచరిత్రముల రూపకములుగ వ్రాసిన ప్రస్తుత కాలమున ముఖ్యమైన ధర్మముని నా కొకప్పుడు పదేశించుటచే మిత్రుల యందలి భక్తిచే 1 మహారాష్ట్ర విజయము, 2 పద్మిని, 3 పీష్వనారాయణరావు వధ, 4 కృష్ణవిజయము, 5 విక్రమార్కచరిత్రము లనురచియించి తొలుత నీమహారాష్ట్రవిజయమును ముద్రించి దేశీయపాటక గ్రంథమాలకు ప్రథమప్రసవముగ ప్రచురపరచితిని. మరియు నీనాటకమునకు మాతృకగా దీసికొనిన శివాజీచరిత్రమును రచించిన శ్రీయుత కొమరాజు వెంకట లక్ష్మణ రావుగారికిని గ్రంథమును నిర్దుష్టముగ సవరించి ముద్రించిన శ్రీసుదర్శినీ పత్రికానిపతులైన కస్తూరి శివశంకర కవిగారికిని మహాపూర్వక వందనంబు లొసరించు చున్నవాడను. ఇందేవేని దోషములున్నచో బంధితులు దయచేయించి తెలిసిన ద్వితీయమున, తామున దిద్దుకొందను - దీనికి శుద్ధపత్రికను జేర్చలేదు.

కల్లుపండితజనపథే యుజు

చక్రపాణిమహాదేవశర్మ,

ఈనాటకమునవచ్చు పాత్రలు—

పురుషులు.

నూత్రధారుడు	నటుడు
శివాజీ	శహాజీ
పాండురంగదత్తు	శంకరదత్తు
రుస్తుంఖాను	నేతాజీసాల్కర్
ఏసాజీకంక్	అబాజీ
ముల్లానాసుబేదారుడు	ప్రధమ తురుష్కుడు
ద్వితీయ తురుష్కుడు	బీజపురసుల్తాను
అబ్దుల్ ఖాను	పంతాజీ గోపీనాథుడు
బాజీఘోరపడే	రామదాను
మంత్రిమోరోత్రిమంపింగళే	సేవకుడు
ఖాతర్ ఖాను	చారుడు
అలీఖాను	బాలాజీ బాజీరావు
కాలేషా	శావాస్తిఖాన్
బహదరలీఖాన్	వలీఖాన్
ప్రథమ దుర్గరక్షకుడు	ద్వితీయుడు పిరంగోజీ నరసాఖా
తృతీయుడు	పోలాద్ ఖాన్
శంభాజీ	రామసింగు
షేక్ అలీసాబ్	పతాను
ఖానుసాహేబు.	

స్త్రీలు—

జిజాబాయి	యవనస్త్రీ
సోయెరాబాయి	చేటిక,

బ్రాహ్మణుడు—

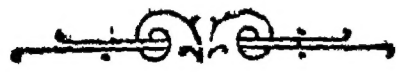
చక్రవర్తి వాసుల మాజీ కర్మ

మ హా రాష్ట్ర విజయము.

నాం ది .

చ. అతులిత సర్వ సౌఖ్యముల ♦ నందెడు ముప్పది మూడుకోట్ల దే
వతల స్వతంత్ర వృత్తి బల ♦ వంతముగా హరియించి వారిఁ బె
న్వెతలను ముంచు తారకుని ♦ పీచ మడంచి స్వధర్మమున్ గృహ
మతి నెలకొల్పు నా శివకు ♦ మారు ప్రభావము మిమ్ము బోచుతన్
మఱియు,

ఆ. పూత చరిత లోక ♦ మాతయా సీతను
దస్కరించి నట్టి ♦ దనుజుఁ గూల్చి
జగ మకంటకముగ ♦ నలిపిన శ్రీరఘు
రాము శక్తి మిమ్ముక్త ♦ నోముగాఁత.

(సభమీఁదఁ బూవుల జల్లి తేరవంకఁ జూచి)

ఆహా ! రంగస్థల మెంత చక్కగా నలంకరింపఁ బడినది ! శ్రద్ధానానర
మణిమ్రేచికా నిచయ ప్రపూరిత హరి దంతులును గరబదరాయమాణ
సకల కళా కలాపులును, ఆత్మీయ దేశభాషాభిమానమాననీయులును,
కరుణాతరంగిత స్వాంతులును నైన యీ మహామహా లొక్కసారి
యీ పరిషత్తు నలంకరించుటచే ధన్యుడ నైతిని. ఇంక నీ వివేక జన
శ్రోమణుల మనముల రంజింప జేయుటకై మా నటుని బిల్చి యోజిం
చున్నాను. (తేరవంకఁ జూచి) బావా ! ఒకసారి యటు వచ్చెదవా ?

నటుడు—(ప్రవేశించి) ఆర్య ! ఇదిగో వచ్చితి నేమియాజ్ఞ.
నూత్ర—ఓయీ !

ఆ. సావధాను లైన ♦ సభ్యులఁ తిలకించి
నాట్య వేత్త నైన ♦ నన్నఁ గాంచి
మంగళ ప్రదంబు ♦ రంగసలముఁ జూచి
యాజ్ఞ యేమి యనుచు ♦ నడుగ వలెనె.

నటు—చిత్తము. (అలోచన సభినయించును)

నూత్ర—ఓయీ ! ఏమి యట్లాలోచింతు చుంటివి ?

నటు—ఆర్యా ! ఈ పండిత మండలి నెట్టి నాటక ప్రయోగము
న రంజింపుదునా యని !

నూత్ర—అడియా నీ యాలోచన ? వినుము.

గీ. నిరుపమాన కవిత్వ ని ♦ శ్లేషద్ర కీర్తి
నిచయ చక్రావధాని మా ♦ శిష్యశర్మ
ప్రసిత వీరైకరస మహా ♦ రాష్ట్ర విజయ
రూపకము జేసి యాయఁడే ♦ రూఢి మేరయ.

నటు—ఆర్య ! మహారాష్ట్ర విజయ మనఁగా సమస్తాగా వినఁ
బడుచున్నది. దానికి నాయకుఁ డెవ్వడు ?

నూత్ర—గోబ్రాహ్మణాది సాధు హితైక జీవనుడైన
భక్తపతి శివాజీ యని యెఱుఁగవా ?

నటు—

ఉ. దొంగల రే డతండు పలు ♦ శ్రోవలు దోచిన దుండగీడు వా
నింగ్మతియందుజేర్చుటయె ♦ నింద్యము, దానిఁ బ్రదర్శనంబు నే
యంగ హాసింపరే బుధులహా ! కలువయ్యెనె సర్కారుల్ ? నుధా
సంగతి మించు రూపక ర ♦ సంబున గాక ముదంబు వుట్టునె.

నూత్ర—నీ వింకను బెడతొవనే తిరుగు చున్నవాడవు.

చ. వనుజులు కొంద రీ శివకు • మారు ప్రభావ మెటుంగ లేక య
య్యసంఘుని జోరుఁ డంచుఁ గుటి • లాత్తు డటంచును రవ్వజేసి సం
తనె కొదవయ్యెనే ప్రభ? య • దాధా మెరింగిన సజ్జనుం డొకం
ఘను నిజ మిట్టి దంచు నెపు • డున్ బ్రచురింప డొకో ధరాస్థలిన్.

నటు—అది వట్టి రవ్వసేయుట కాదు, ఆతని చరిత్రము గ్రంథ
స్థమై యున్నది!

నూత్ర—అలాగుననా ! సరిసరి.

గీ. గ్రంథములనుండి నంత మా • త్రమునఁ బిచ్చి
వ్రాత లెల్లను గమనింప • నీతు లగునె
కిట్టనట్టి వారలు తమ • కీర్తి కంటె
మించుదానికి దోషము • లెంచు చుందు.

నటు—ఏమీ ! నే జదివిన వన్నియుఁ బిచ్చివ్రాతలే యగు
వా! అటులైన నా శివుని నిజమైన చరిత్రము వేరొందు గలదా !

నూత్ర—లేకేమి, వినము.

సీ. అమృత వషాపుధార • లట్టుల జేరీయ
చరితంబు లెవ్వడు • కురిసె జగతి
నాంగిలే యాంధ్ర మ • హారాష్ట్ర గీర్వాణ
కళలచే నెవఁడు ప్ర • షాతి గాంచె
విజ్ఞానచంద్రికా • భిఖ్యులు గల గ్రంథ
మాలిక కెవఁడు సం • పాదకుండు
రహిమించు శ్రీకొమ • జ్ఞాన పంశాబ్ధిక
బార్వణ చంద్రిక • బ్రాహ్మణుండు

గీ. అట్టి వెంకట లక్ష్మణా • హ్వయుఁడు పెక్కు
చరితముల గని శివరాయ • సత్య చరిత

మును రచించి లోకమునకు ♦ మేదము గొల్పె
నదియె యాధార మి-కవి ♦ కరయ నఖుడ !

నటు—అట్లులే న నీ గూఢకమునే ప్రయోగించినచో లోక
మునకు సత్య వీరచరితము వెల్లడి యగును.

సూత్ర—నిజము గనుగొంటివి. కాన, వేవేగ విరహిణి గండ
స్థలంబులవలె వెల్లబారిన జెనలు గలిగిన యీ శారదా గమమును
గూర్చి యొకసారి గానము నేయము.

నటు—చిత్తము.

చ. ధరణిని బిండి చల్లిన వి ♦ ధంబున జండిక లొప్పుచుండె ద
స్కరతతి చౌర్య నిస్సృహ వ ♦ శంబునఁ జింతల పాలు చెందె రా
జ్యరమకు నై నృపుల్ సమర ♦ సన్నహానంబున కుత్సహించి రం
బరమున దూది పింజెలటు ♦ పారు నవారిగ శారదాభిముఖ.

సూత్ర—బాగు ! నటుడా బాగు !

(తెనలో)

ఉ. పాప భయంబులేక ముగు బాలుడ నంచు దలంపకుండ నై
జాపుర దుగ్ధపాలకుడ ! ♦ శత్రులకున్ నను బట్టి యిచ్చితే
యో పగువా! దుశాత్ముడ ! మ ♦ హాగ్నిరణ్ధలి నిన్ను శస్త్ర స
తాపితు జేయకుందునే య ♦ ధర్మము గాంచి శివాజి పైచునే.

సూత్ర—(ఆలకించి ఆశ్చర్యముతో) ఓయీ! మన మిక్కడ
దర్శించు చుండఁగనే మన రంగ చంద్రుడు శివాజీ వేషంబు నభిన
యించుచు మోగలుల క్రొవ్వమును దలపోసికొని తొడ్రోము గురియు
చున్నాడు. మనమును మన భూమికలకై త్వరపడవలెను రముత్ర
పోవుదము.

నటు—చిత్తము.

(నిష్క్రమింతురు)

ఇది ప్రసావన.

శ్రీ

మ హా రాష్ట్ర వి జ య ము .

ప ర్థ మాం క ము .

~~అనియతి~~

(శివాజీయును జిజాబాయియు ప్రవేశింతురు)

శివా—

ఉ. పాప భయంబులేక మును , బాలుడ నంచు దలంపకుండ నై
జాపుర దుగ్ధపాలకుడ ! , శత్రులకున్ నను బట్టి యిచ్చితే
యో పశువా ! దురాత్ముడ ! మ , హోగ్రరణస్థలి నిన్ను శస్త్ర స
తాపితు జేయకుందునె య , ధర్మము గాంచి శివాజి పైచునే.

జిజా—కుమార ! నిన్ను బట్టి యిచ్చుటకు మోగలులవద్ద లం
చము సైతము గొనినవాడు సుమీ !

శివా—ఏమీ ! ఆ రేండ్ల పసికూన నై నప్పుడు నన్ను బట్టి యి
చ్చుటకు లంచముగూడ కొనిన వాడుగా ! ఆహాహా ! యెంత చెడు
కాలము సంభవించినది.

చ. విలసదహీన ధర్మ పద , విన్ తసియింపక పాప చింతకున్
దలఁగక కూర్మాననము , నన్ జరియించెడు లంచగొండి శు
తలఁ గడు మోటువారిన క , టారుల ఖండన జేసి ధర్మమున్
నిలిపెడు కాలమెప్పు డవ , నిన్ జెలువారునొ నత్య వంతమై.

జిజా—నాయనా ! అంతభాగ్యమునకు మన మెప్పుడై న నో
చు కొందుమా !

శివా—అమ్మా ! కాలమెప్పు డొకరీతిగా నుండదుకాని అంత
కష్టపడి నన్ను చెరబట్టుటకు దగినంత వైరమేల మోగలులకు గట్టుగ
వలెనో.

జిజా—వత్సా ! ముం దెప్పుడో మన మహారాష్ట్ర కులమునం
దు యవన విదారణ కారణుండగు శకకతక యుదయించు ననియు
హిందూదేశపు బూర్వధర్మమును దిరిగి సంస్థాపింప నున్నాడనియు
సూరిజనులు చెప్పుచుండుట వాడుకయై యున్నది. అది యాధారము
గ నీ చర్యలనుబట్టి నీవే యా శకకతకవని నిన్ను చెరగొని నారు.

శివా—(సంతోష శౌర్యములతో) తథాస్తు.

ఉ. అమ్మ ! భవానికిన్ గృహ రవంతయుఁ గల్గిన యో తురుష్క జా
ప్త్యమును రూపుమాపి సః • సంబుగ బ్రాక్తన ధర్మ మిమ్మహిన్
సమ్మతి నిల్పువాడ బటు • శౌర్యముతో శక కతక నొటకు
గొమ్ములు వేయి కావలెనె • కూశల నొంచుట లెక్కలోనిదే.

జిజా—కుమారా ! అట్టి వీర కేసరికిఁ దల్లినైన పిమ్మట గదా
నేను ధన్యనగుట !

శివా—అమ్మా ! తరువాత మనలఁ జెఱచుండి విడిపించివ
వా రెవరు ?

జిజా—నాయనా ! ఆ మోగలుల కొలువులో మీ మాతా
మహుండగు జాధవరావు మొదలగు మహారాష్ట్ర వీరులు కల్పరుక్తదా
యా తండ్రిగారు నిన్నును నన్నును బహిష్కరించినారనియు మనవలన
వారే కెక్కు పుట్టదనియుఁ జెప్పి మనలను విడపించినారు.

శివా—అమ్మా ! అది యటుండనిమ్ము. నే నెన్నిసారు లడిగిన ను మా తండ్రిగారికి మనయందు కలిగిన యసూయతకు. గారణము చెప్పక సమయము వచ్చినప్పుడు చెప్పెదనని నుడిపితివి. కావున నిప్పుడు చెప్పెదవా !

జిజ్ఞా—వత్సా ! మీ తండ్రిగారు తొలుత గుండియు బీజపుర నవాబుల కొలువు సేయుచుండెనని వింటివి చా ! నాకుమాత్రమే సేవకవృత్తియం దిష్టములేదు. యవనులు రాజ్య మేలుచుండుటచే నే నిటుల బల్కితినని తలంచెదవేమొ. అటుల కాదు. ఏకాలమున కెవ్వరియం దీశ్వరశక్తి విజృంభించునో యది తెలుసుకొనుటకును విజృంభించిన దానిని తొలంగించుటకును మానవమాత్రులకు శక్యము కాదు. మేచ్చ పరిపాలన మగుటచే విచారించుట లేదుకాని వారు పతివ్రతలకు బ్రాహ్మణులకు గోవులకు సాధువులకు జేయుచున్న ఘోరకృత్యములును హిందూమత ధర్మ విధ్వంసనంబును దలంచిన నెట్టి నరునకైన హృదయంబు బద్ధు మరక మానదు కావున నేశమాత గర్భమున బుట్టిన ప్రతిమనుజుడును సామర్థ్య మున్నయెడలఁ దమతమ మత ధర్మములను పునరుజ్జీవింపఁ జేసికొన బ్రయత్నింపవలెను. లేకున్న జీవచ్ఛనములపోల్కి బడి యుండవలెను కాని, విశేషించి వారి కొలువు గూడ గొల్చుట యెట్టి వెంగలితనము ? మతము ప్రావుటకన్నఁ బ్రాణములు ప్రావుట లెన్నగదా ! ఈ మతాభిమాన మా మేచ్చులకు మాత్రము లేదా ? ఎవరి మతము వారి కానందమ కాడే.

శివా—అమ్మా ! క్షత్రియోచితమైన మాగ్ధమును బ్రదర్శించితివి.

జిజ్ఞా—శివా ! వినుము,

శ్రీ. బ్రతికి నన్నాళ్లు స్వేచ్ఛగా • బ్రతుక వలెను
గాని కడుదుఃఖ భావన • మైన యట్టి
నీచ సేవక వృత్తిని • నగడు కంటె
జీవనము సేయుటకు వేరె • తోవలేదె.

శివా—అమ్మా! పురుషార్థమైన నీతి నుపదేశించితివి.

జిజ్ఞా—ఆయుష్కంఠ! ఈ నా యభిప్రాయ మెఱింగి తలకు
దగని పని బోధించితిని నాయం దసూయతకలిగి తుకాబాయియను
నామెను పరిణయమై మీతండ్రిగారు నన్ను నిరాకరింప నే నచ్చటనే
యుండిన వారి యాలోచనలకు భంగము కలుగునని యెంచి నిన్ను దో
డ్కొని జీవించుటకై బుట్టి నింటికి బోవుచుండ నీ యవనులచే నిట్టి యి
క్కట్టులు సంభవించినవి.

శివా—ఆహాహా! అమ్మా! నా నిమిత్తమై యెన్ని యిక్కట్టు
లు పడితివ్రాకదా! ఓరోరి ధర్మేతర వత్కనులార! యవనులార!

ఉ. ఏ పసిబాలుఁ జూచి జని • యించిన భీతి నధర్మ వృత్తి నే
లోపములేనివాని చెఱి • లోపల బంధన జేసినారలో
యా పసివాఁడె ఘోర సమ • రాంగణ మందున నద్వితీయమా
రాపిడి కంబమై యవన • రాజుల కాయములన్ దొలంపజే.

జిజ్ఞా—కుమార! మాత మైన భవాని నీ కట్టి సామధ్య
మొనంగుగాత!

శివా—తల్లీ! యధర్మ విధ్వంసనంబున కెవరు సాయపడ
కుందురు.

జిజ్ఞా—నాయనా! అట్లయిన స్వధర్మమును నిలిపెదవని నేను
నిశ్చయముగా తలంచెద. మానవార లందరు పడుచున్న పాట్లు జూచిన

నిజమైన మానవునకు మనం బెరియక మానదు,

శివా—అమ్మా ! యీ తురుష్క ప్రభుత్వమంత లోకవిరుద్ధమై యధర్మ ప్రవర్తనముగా నున్నదిగా !

జిజా—వత్సా ! నే నేమని చెప్పుమను ! వినుము.

సీ. మాన భంగము సహిం ♦ పక సాధ్యు లగ్నిలో

నుటికి మ్రగ్గుచు నుందు ♦ లొక్కచోట

అంబా యనుచుఁ జూలు ♦ టావులార్వఁగఁ బట్టి

సురియలఁ గోయుచుం ♦ దు లొకచోట

కుక్కమాంసము నోటఁ ♦ గుక్క మొర్రోయను

భూసుర వరులయే ♦ డ్దు లొకచోట

ప్రతికూల జనుల జం ♦ పఁగఁ బారుచున్న మ

హోగ్గి రక్తపుగాల్వ ♦ లొక్కచోట

గీ. చిత్రవధ నిల ద్రెల్లిన ♦ శిరము లొకట

విటపులకు వేరిలఁ గట్టిన ♦ ప్పేపు లొకట

గలిగి మందర మధితమా ♦ జలధి పోల్కి

సంక్షుభితమయ్యెను మహారా ♦ స్త్రంబు పుత్రా !

శివా—శివశివా ! (చెవులు మూసుకొని) అన్నన్నా ! ఎంత కష్టము.

ఉ. అక్కట ! యెట్టికర్మఁ జెవు ♦ టార వినంగ దటస్థ మయ్యె నే

నక్కుటిలాత్ము లైన జను ♦ లందర బట్టుక తచ్చితంబులన్

వ్రక్కలు చేసి దేశపు భ ♦ రంబును బాపెద దేశ పుత్రులన్

గ్రక్కున బోచువాడ నటు ♦ కామి నధర్మము గాంచి పైతునే.

జిజా—నాయనా ! దీక్షాయుష్క్రతుండవు గమ్ము, నిష్కాత

ణము జనుల బాధించు కూర్మలయెడ జూపవలసిన శూర లక్షణ ము
యేనోయి తండ్రి!

శివా—అమ్మా ! నందియ మేల.

ఉ. ఏలరె పూర్వమెందఱొన ♦ రేండుగ్రు ధారుణి ధర్మబుద్ధిమై
బాలుర బోచునీతిఁ బ్రజఁ ♦ బాలన సేయరె ప్రేమతోడ నీ
లీల జనాపకారిత ము ♦ లీమన వృత్తి జరించిరే భయం
జేల వదీయ కార్యమున ♦ కీశ్వరి తోడయి నన్నుఁ గావడే.

జిజా—కుమారా ! ఇప్పుడు నేను చెప్పినందువలన జనించిన
యుద్ధేకము వలన పలుకుటచే నగునది కాదు. మిగుల యోచించి పా
ణములపై నానవదగి సిద్ధము కావలెను.

శివా—అమ్మా ! మీరు చెప్పినదెల్ల నిక్కువంబై.

సీ. తాతగారైన జా ♦ ధవరాపుగారు ని

మృదువులై నట్టి మో ♦ గలులగలసె
నల తండ్రి యైన శ ♦ హజీ మహారాజు

బీజపురాధీశు ♦ ప్రేమ గొలిచె
నన్న శంభాజియు ♦ నలవడి తండ్రితో

గలిసి తురుష్కుల ♦ గొలుచు చుండె
వసుధ మహారాష్ట్ర ♦ వంశజు లెల్లరు

నైకమత్యములేక ♦ చీకు వడిరి

గీ. మా మహారాష్ట్ర కులమభి ♦ మాన ముడిగి

నేవకులవృత్తి తురుకల ♦ జేరియుండె

నకట ! నా కొక్కఁ డైనన ♦ హయ పడఁగ

లేడు మన ధర్మమెట్లు కా ♦ పాడ గలనొ.

జిజా—నాయనా ! నీ తలచిన కార్యమునకు భగవతి సహాయ మేకాని తమ యాత్మలను పై తము దాస్యవృత్తియందు ముంచి తా మెవరో యెఱుంగక తమకు గలిగియున్న పూర్వపు సామధ్య మెఱుంగక ప్రస్తుత క్షీణదశ నెరుంగకయున్న మీ తండ్రిగారు గాని మరి యొకరుగాని నీకు సహాయపడుట స్వస్న వాతక.

(అంతట శహజి ప్రవేశించును)

శహజి—ఇతే నా ప్రేయసి ! జిజా కుమారుడైన శివాజీ తో యేదో సంభాషించు చున్నది. సమీపించెదను. (అట్లు చేయును)

జిజా—(లేచి) నాయనా ! శివా ! అదే మీ తండ్రిగారు విచ్చేసినారు. నమస్కరింపుము.

ఇద్దరు—(నమస్కరింతురు)

శహ—ప్రాణేశ్వరీ ! దీక్షాకాయుష్మతీభవ ! కుమార ! చిరం జీవినై ననిశ్చలుదువుకాక. ప్రాణేశ్వరీ ! సుఖంబున నుంటిరిగదా ?

జిజా—నాథా ! దేవరవారి కటాక్షమువలన సుఖముగానే యుంటిని. ఆయుష్మంతుడగు శంభాజికిని చెల్లెలు తుకాబాయికిని సేమముకదా ?

శహ—ప్రేయసీ ! సేమముగనే యున్నవారు. తుకాబాయిని పెండ్లి యూడితినని కశంక మొందకుమా !

జిజా—ఆర్యా ! మీయీ చాసురా లావిషయమై యెప్పుడు ను జింత నొందదుకదా ?

శహ—వత్సా ! శివకుమార ! నీ సోదరుండు శంభాజి కొన్ని జాగీలక పని జూచ్చుచుండెను. నీవును నందుల కహంకడ వయితివి. కా

వున నాతోడవచ్చి కొన్ని జాగీలక విషయమై పని చేయుచుండిన నీకు
ముందు గొప్ప యుద్యోగము కాగలదు.

శివా—తండ్రీ! నన్నెవరియొద్ద కొలువు గొలుపుమను
చున్నారు.

శహా—బాబాజీ! ఏ మహారాజు కరుణచే మనకు నైజాము
శాహిలోని జాగీలకన్నియును కణాకటకము రాజ్యములోని కోలారు
బంగలూరు, బారాకోట, బాలాపూరు, శిరకటము మొదలగు జాగీరు
లన్నియు సంభవించెనో అట్టి బీజపూరు నవాబువద్ద.

శివా—తండ్రీ! తమరెన్ని జాగీరుల లెక్క పెట్టినను నేను మా
త) మా గోబ్రాహ్మణ హింసకుల కొలువు గొలువజాల,

శహా—(తనలో) తల్లి యుపదేశము బాగుగ దలకెక్కినట్లు లు
న్నది. (ప్రకాశముగా) మతేమి చేసెదవు.

శివా—

ఉ. పౌరుషమున్న దుష్ట నర • వగలాము సంహారణం బొనర్చి సొం
పార మరాట రాజ్యముచు • బాలన జేసెద మీరుమెచ్చ దో
స్సారము లేకయున్న వ్యవ • సాయము జేసెద నంతెకాని యా
క్రూర తురుష్కులన్ గొలువఁగూఢిగ నమ్ముడు నెమ్మనంబునన్

జిజా—(తనలో) నా యుపదేశము నా కుమారుని హృదయ
ఫలకమునందు గాఢముగ నాటుకొని నందులకు నా కెంతయు సంతో
షకరముగా నున్నది. వత్సా! వీరకేశరి వగుదువుగాక.

శహా—ఆహా! ఇతని పల్కులు నాకు వ్యతిరేకములైనను
వినుటతోడనే నవ్వు వచ్చు చున్నది. నాయనా! శివకుమార! నీవు
తల్లచిన కార్యము కతకవ్యమేకాని మన మందుల కిప్పుడు అపకల

ము కామోయి.

శివా—తండ్రీ ! మీతి విషయమున పెడత్రోవ దొక్కుచున్నాను.

గీ. అవని నేలుదు రనుచు నీ యవన ఫాల

ములను వ్రాసియు మన మొగం బులను వ్రాయ

లేదె ధీరత దానికి కాదె మూల

మిట్టి సంకల్ప వారిద్యంబు మేల తండ్రీ.

శహా—వత్సా ! యుద్ధమన నెట్టివో యెఱుంగవు గనుక నట్లు పల్కుచుంటివి.

నీ. బధిరీ కృతాశాంత ఘళఘళ ధ్వనులతో

వెడలు ఫిరంగిగుండ్లొడలు గాల్చు

కాలపాశోపమ కరవాల రుచులు క

న్నులకును మిరుమిట్లు గొలుపుచుండ

కరమున నినుప రో కళ్లచే నైరుల

మస్తకంబుల డుల్చు హస్త లడర

కరకు గత్తులచేత నరుకులాడుచు నుండు

భయదమైన పదాతి వగల మెసంగ

గీ. రుధిర మేరుల బారు శ తుక్కుల సంకు

లంబయిన యట్టి యుద్ధ రం గంబు కాని

పిల్ల లాటలు కావు సం వీరి నొండ

బాల నాయక మగుమాట లేల కుట్ట !

శివా—తండ్రీ ! యుద్ధరంగ మట్లుండునని నేను భారతము జదివినప్పుడే తెలిసికొంటిని. ఇప్పుడు తమరు దానిని వణికించి నాకు

బిరికిమందు బోయ నవసరము లేదు.

జిజా—(తనలో) మేలు వత్సా! మేలు చక్కగా చెప్పితివి.

శహా—నాయనా! నీకు శూతలక్షణముల నుపదేశించు తల్లి
చెంత నున్నప్పుడు నా పిరికి మం దేమి సేయగలదు.

గీ. తల్లిపోసిన యుగుల ♦ నెల్ల దాపు
శిశువు గుణముల దల్లిని ♦ జేర కున్న
వ్యధకమగు యోజనలు సేయ ♦ వచ్చు గాని
దుదకు గాసైన గ్రహియింప ♦ దుఘటంబు.

జిజా—ప్రాణేశ్వరా!

గీ. మొదటినుండియు ధీరత్వ ♦ మొదవ వలెను
గాని ధీరత బోధింప ♦ గలుగు నొక్కొ
ముండ్ల పొదలకు శృంగార ♦ ముగను కొన్ని
పండ్ల నంటింప ఫలవృక్ష ♦ పదవి గనునె.

శహా—ప్రియనీ! నీ ప్రభావమును నే నెరుంగక పోలేదు.

గీ. పవలు రాత్రుల రేలను ♦ పవలు జేయు
నట్టి సామధన్య మువిదల ♦ కలరు గాదె
అందు నీ దార్ద్రమును జెప్ప ♦ నలవి యగునె
మూటల ఖగోళముల బంతు ♦ లాట నిడవా.

జిజా—అది యంతయు దేవరవారి సహవాస మాహాత్మ్యమే

శివా—తండ్రిగారు! మా యమ్మ కట్టి ప్రభావమే యున్న
యెడల దామును స్వచ్ఛావృత్తి నే యవలంబించి యుందుకు.

శహా—వత్సా! శివకమార! అది దుఘటకార్యమోయి?

గీ. తన బతింబును పర బలం ♦ బును నెఱింగి

కార్యములు సేయ నగుగాని ♦ ధైర్యమున నె
మంటికిని మింటికిని నూత్ర మంటగట్ట
జూచు చున్నావు సంభ విం ♦ చుట హుళక్కి.

శివా—నాయనా !

డి. పుట్టుచుతోనె యీ యవన ♦ భూపతు లెల్లరు సేన తోడనే
పుట్టిరె వెంటనే సిరియు ♦ బొందిరె దేశము లేలినాగొట్టో
పట్టుదలన్ గ్రచుంబుగ జ ♦ వంబుచు పైన్యము ధైర్యశౌర్యము
నెట్టన సంగ్రహించి ధర ♦ ణీశులు కారె స్వధర్మ కాంక్షమై.

శహా—ఏమీ ! పెద్దకుండకే యెసరు పెట్టు చుంటివే ! నీవే
యాధారమున స్వధర్మము నిలుప గలనని తలంచు చుంటివి !

శివా—వారి దౌర్మార్గ్యమే నా కాధారము. యెట్లంటిని ?
వివ్వడు మానవ లోకమున కెల్ల నపకారము లొనర్చుచు గంటకుడై సరి
చూరించునో వాడు దేశద్రోహి యనఁబడును. తద్దేశ మీశ్వరస్వరూప
మగుటచే నీశ్వర ఘాతుకుడని చెప్పుటకు సందియము లేదు. నా తలఁ
చిన లోకకంటక సంహారమా ఈశ్వరకార్యము. నా కీతర సహాయ
ములేల !

శహా—నాయనా ! నీకు వెట్టి వేదాంతము మెండగు
చున్నది ?

గీ. ఇప్పుడు నీ యుద్యమంబుల ♦ నెల్ల వినిన
ముందుగా కట్టి వైతురు ♦ బంది ఖావ
నవల నీశ్వరుఁ డేమి న ♦ హా య పడును
మెట్ట వేదాంతముల గట్టి ♦ పెట్టు మింక.

శివా—గీ. దేశ పుత్రుల బాధల ♦ దీర్చుటకును

చచ్చినను వారి జనములు • సాధకములై
యెల్ల జనులను బాధింప • దెల్ల పోయి
చెవులు తెగి యూరకుండునె • సిగ్గుకాదె.

శహా—అన్నా ! ఎంత వీర కేరవి ! నీకె గాని యిట్టి పౌరుష
మెవరికైన గలదా ! ఈ భూమిని శేషుడు మోచి కాపాడు చున్నాడు
అ నీ వొక్కరుండవే యీ ధారుణిని. కాపాడ దలచినావు. బాగుబా
గు. యెవరైన వినినచో నగుబాటగును గావున నూరకుండుము.

గీ. పడుచు దనపు మదంబున • బరువులెత్తి
దుదకు గాఢులు నొవ్వంగ • దుఃఖ పడెడు
వారి నెందరి జూడ మి • న్నసుఖ యందు
గాన నీవేడ యా ధర్మ • కార్యమేడ.

శివా—(తనలో) ఈయన హృదయమును మఱలింప బ్రహ్మం
క నాయకునకైన వశముకాదు. నా తరమగునా ! ఆహహ ! లోక మె
ట్టి యజ్ఞానాంధకారమున మునింగి పోయినదో ! ఓ ప్రభాకరా !
భానుడా !

ఆ. అగ్ని పుల్లకు వెలిగించి • నంతపొవు
చిటుత చీకటి సమయంప • బిటుమ కాదు
ఘనత రాజ్ఞాన మహదంధ • కార మడప
బలుదెసల నిండు నీ కీర్తి • భానుమూర్తి.

(సీకాశము) తండీ !

గీ. ఈశ్వరోద్దిష్టమగు సత్త్వ • మెలమి గలుగ
వేము యుపకరణము లేమి • చేయు నయ్య
కొండలన్నిటి బిండిగా • గొట్టవచ్చు

నిక స్వధర్మ ప్రశిష్టన • నెంత నాకు.

శహా—కుర్రా! నీవు వేయి చెప్పినను నీ యుద్యమ మొంత మాత్రమును స్వప్రాణ భంగ కారక మైనది కాని, స్వాధిక పరత్వమైనది కాదు. ఎన్ని చెప్పినను ద్రివ్యముతో సాటియైనది లేదు. నా మాట వినుము. నీకు గొప్ప యుద్యోగ మిప్పించెదను.

శివా—అయ్యా!

గీ. మన సజాతీయ ధర్మముల్ • మంట గలయ
తరుణు లపమానమున నగ్గి • నురుకుచుండ
బ్రాహ్మణులు గోవులును కత్తి • పాలు కాఁగ
మనకు నుద్యోగ సుఖములు • ధనము లేల.

శహా—ఓహోహో! అహానహా విచారణ నెఱుంగని నీ మాటలు విన నవ్వు వచ్చు చున్నది.

గీ. ఆకసము భిన్నమై పడు • ననెడి భీతి
టిట్టిభముకాసులను నెత్తి • పట్టినట్లు
వ్యాకులం బందుచున్న యీ • లోకమున
ముగ్ధరింపగఁ గంకణ • మూనినామై.

శివా—ఏమీ! (లేచి కోపము నభినయించి ఆలోచించి) ఛీ! ఈ కోపము నన్ను పాపభూయిష్టని జేయుచున్నది. నే నేయత్కృష్ట కార్యమును జేసితినిని కోపించి నా ప్రతాపమును వెల్లడి చేసుకొంగును. (ప్రకాశము) తండ్రీ! మీరే తీరున బలుకుటచే నా తలచిన కార్యమునకుఁ బ్రోత్సాహ పరచిన స్థూహించు చున్నాఁడ.

శహా—(తనలో) ఆహాహా! వీని హృదయమునఁ బొడమిన ధర్మ సంస్థాపనాంకురమును బెల్లగింప నా తరము గాకున్నయది. నే నే

మి నేయుదును. (ప్రకాశము) నాయనా ! ఈ తురుష్కు ప్రభువులు నీ కేమియపకారము చేసిరని నీ వీ ప్రశ్నిన బూనితివి.

శివా—నా కపకృతి జేసిరని కాదు. దేశమున కపకార మొనర్చుట వలన నేనీ పూన్ని వట్టితిని. అటులగాక దయావంతులై దేశమును ధర్మముతో నేలినచో నిదె నా ప్రాణములను బుద్ధిపూర్వకముగ నీ యవనుల కర్పించెద ; నదిగాక నా యభిప్రాయము తురుష్కు డౌ రాక్షస్య సంహారముకాని తురుష్కు సంహారము కాదు. కేవలము జాతిద్వేషమును వహించుట పాడుమాగ్ధము కాని, సజ్జన పద్ధతి కాదు.

శహా—నాయనా ! నీకు రాజ్యాభిలాష యున్నయెడల నిన్ను గొంత దేశమునకు రాజుగా జేసెద నేలుకొమ్ము నీ కి యడియాస యేల.

శివా—అయ్యో ! నాకీ రాజ్యముతో నవసరములేదు. మీకు శక్తి దయయున్నచో నా తురుష్కుల చేతనే యీ దేశమును దయా ధర్మములచే నేలింపుడు. నేను వారి సేవ జేసెదను.

శహా—(తనలో) అక్కటా ! నే నెన్ని చెప్పినను పెడచెవిని బెట్టుచున్నాడు. ఈ సంగతి బూతిగా వినినచో నవాబు నాపై యా గ్రహించును. (ప్రకాశము) నాయనా ! నీ యుద్యమంబెఱిగిన నవాబు మన జాగీరులనుకూడ లాగుకొని మనల నందరను బహిష్కారము చేయును సుమీ !

శివా—అయ్యో ! జాగీరులు పోవునని భయపడుచుంటిరా ! పోనిండు ?

చ. పరమ పవిత్రమై తనరు • పౌరుషమున్ విడనాడి గోఘ్నులన్

దురకల గొన్ని చేకొనిన • దుష్కృతవిత్త మయంబులైన జా
గిరుల కతమ్మునన్ బ్రతుగు • కేవల దూష్యముగాన మేలెయ్యా
నిరతము స్వేచ్ఛమై యొదవు • నిష్కము బోలునె యెల్ల జాగిరుల్

జిజా—(స్వ) ఆహా ! ఈ నీతిచే న్నా ప్రాణేశ్వరుని హృదయ
ము సైతము మరల వలసినదే.

శహా—(తనలో) నేనిక సామోపాయమును విడచి కొంచెము
బెదరించి చూచెదను. (ప్రకాశముగా)

శా. ఔరా ! యెంతటి వాడ వైతివి శివా ! • ఆశ్చర్యమైతోచె నీ
బీరంబుల్ వినఁ దండ్రియం చనక ని • స్థితీన్ ననుం దూరుటల్
శూరత్వంబుని యెంచినాడవొ తురు • మ్ముల్ సేయుయద్ధంబులన్
ధీరత్వంబున నిల్చి చూచినను నీ • తేజంబు తెల్లంబగున్.

శివా—(తనలో) మా తండ్రిగారి వివేకవృక్షము తుట్టతుద
కాగ్రహ ఫలంబుల గాయుచున్నది. నా దోహద మెంతమాత్రమును
బనికి వచ్చుటలేదు. కావున, బ్రహ్మతము నేను శాంతిమును వహించి
నా యభీష్టము గుప్తముగా నెరవేర్చు కొందును. (ప్రకాశముగా) అ
య్యా ! కోపగింపకుడు. నేనుమాత్ర మెచ్చటను కొలది కాలము
వరకు గొలువు చేయదలచుకొనలేదు.

శహా—పోనిమ్ము. నీవు మాత్ర మీ విజాపురమున నున్న నీ
కపాయము సంభవించును గాన మీ యిరువురును పునఃప్రసంగమునకు
రండు. ఆ పురముకు బాలించుటకు నేను నియోగించిన దాదోజీయ
ను బ్రాహ్మణుడు మిమ్ముల బోషించుచు దక్కిన పైకమును నావద్ద
కు బంపుచుండును.

శివా—(తనలో) నాకు మంచి సమయము దొరికినది. నాయు

ద్యమమునకు గొంత ధ సహాయము కావలెనుగదా ! (ప్రకాశముగా) తండ్రి ! నే నా పురరక్షణము విషయమై కొంత శ్రద్ధ తీసికొన వచ్చునా !

శహా—అందులకు సందియమేల ? రావలసిన ద్రవ్యమును బహు శ్రద్ధతో రాబట్టుకొనుము. నీ వంతటి వాడవైన నా కింక గొ దువయ్యేమి. నీకు గావలసిన ద్రవ్యమును ప్యయము చేసికొనుచు తక్కి నవానిని నా చెంతకు బంపు చుండుము.

శివా—మహాప్రసాదము తండ్రి !

శహా—ప్రాణేశ్వరీ ! మన శివునకు సయీబాయియను కాంతామణిని భార్యగా నిశ్చయించితిని గాన త్వరలో నీతనికి బెండ్లిచేసి మిమ్ములను బునహాకుఁ బంపి వేను తంజావూరునకుఁ బోయెదను.

జిజా—చిత్తము !

శివా—(తనలో) ఓహో ! నా యుద్యమమునకు విరుద్ధముగఁ బెండ్లిచేసి నా మెడ కొక గుదిబండ కట్టును కాబోలును. కాని మ్మా మెకూడ నాకు దోడ్పడునట్లు చేసికొన లేకుందునా ! నే నెట్లులైన దు రష్టులచే పడరాని కష్టముల పాలై పరితపించుచున్న దేశ పుత్రుల నుద్ధరింప స్వధర్మమును బ్రతిష్ఠించి తీరెదను.

శహా—వత్సా ! రమ్మ పోవుదము.

అందరు—(నిష్క్రమింతురు)

—ఇది ప్రథమాంకము—

శ్రీ

మ హా రా ష్ట్ర వి జ య ము

ద్వితీయాంకము.

~~అక్షరము~~

రంగము—పునహాకుఁ బోవుమాగఁము.

(పాండురంగదత్తు ప్రవేశము)

పాండు—ఆహాహా! ఎంత చెడుకాలము సంభవించినది
దైవమా!

సీ. పాథక వృకోద రా ♦ శ్వేద్ధామ ముఖవీర

కంఠీరవుల కెద్ది ♦ కన్నతల్లి

కృరరాక్షస నాశ ♦ కారణుండగు హరి

యవతారముల కేది ♦ యాట పట్టు

సకల సస్య విశేష ♦ సామ్రాజ్య లక్ష్మీ ప్ర

దానంబునకు నేదీ ♦ తావలంబు

భవ్య నదీక్షేత్ర ♦ భావుకంబాట స

త్కర్తల కేది ము ♦ ఖ్యమగు తావు

గీ. అట్టి భారత ఖండంబు ♦ నందు నిపుడు

ధర్మమును వీర గుణమును ♦ దగుల బడియె

బ్రాహ్మణులు వసియించెడ ♦ పాడి పోయె

గటకటా! యేనునందు దు ♦ ష్కాల మహిమ.

బీజపురమునుండి బైలు దేరినది మొదలు పునహా నగర మెప్పుడు చేరు
దునాయని యాతుమున దగని నడక నడచితిని. భగవానుడైన భా
స్కరుండును తురకలవలె నామీద దీక్ష్యమునె చూపుచున్నాడు. ఇ
క నడచుటకు శక్తి లేక యున్నది. ఈ కనుపించు చున్న తమారవృక్ష
చ్ఛాయను కొంతవరకు విశ్రామించెదను. (కొంచెము నడచి) హా శం
కరా! (నిర్వేదముతో కూర్చుండును)

(అంతట శంకరదత్తు అనువాడు ప్రవేశించును)

శంక—ఈ కారడవిలో నన్ను బేరు పెట్టి పిలుచువా రెవ్వరై
యుందురు! (చూచి) ఇదిగోయిక్కడ నొక బాటసారి కనుపించు చు
న్నవాడు. ఇది సంతాపాధముకాని నన్ను బిలచుట కాదు. శంకర
శబ్దోచ్ఛారణచేత నీతఁడు బ్రాహ్మణునివలెను వేషంబున దురుష్కుని
వలెను తోచు చున్నది. సమీపించి యడిగెదను! (సమీపించి) అ
య్యా! మీ రెవ్వరు?

పాండు—అయ్యా! నేను నొక బ్రాహ్మణుడనే.

శంక—అట్లులైన మీరు సన్యాసులుకారే? మీకీ ముండన
మేటి మండనము.

పాండు—ఈ రోజులలో ముండనము లేకున్న దండనమే!

శంక—ఎందువలన!

పాండు—ప్రభుపాలనా మహత్వము వలన.

శంక—సాపము శమించు గాక. మీ కీయవన పరిపాలనము
చాల బాధ కలిగించు చున్నటు లున్నది.

పాండు—(స్వ) వీ డెవ్వఁడో చిరకాలమునుండి యింతవరకు
గాఢముగ నిద్రించుచు నే యున్నటు లున్నది. (ప్రకాశముగా) అయ్యా!

మా బాధల కేమిగాని మూడు మీ రెవ్వరో చెప్పుడు ?

శంక — నే నీ యరణ్యప్రాంతమున గల సువర్ణ నాగిహనుమున నివసించు బ్రాహ్మణుడను. మహా రాష్ట్ర స్వపక్ష సంస్థాపనమున కై కంకణము గట్టుకొనిన శివాజీమహారాజుగారు తొలుత కోరణాదుగఁగమున సాధించి బ్రహ్మ కోరణమును గట్ట నున్నాడని విని సంభావనకై పోయి మా మహాత్మన గును గన్నార జూచి బహుమతి కొని తిరిగి నా నెలవునకుఁ బోవుచున్నాను.

పాండు — అయ్యా ! సమస్కారము. ఆ శివాజీ మహారాజుగారి నాను ముచ్చరించుట చేతనే నా ప్రాణము లేచినట్టిది. నే నీ బాధల బడలేక యచ్చోరు డల దాచుకొన బోవుచున్నాడను. మహాత్మా ! ఆ తురుష్కులు బ్రాహ్మణుల బెట్టు బాధల దలంచుకొనెన గుండెలు బ్రద్దలగు చున్నవి. (అని దుఃఖించును)

శంక — అయ్యా ! ఊరడ్కిలుడు, యనన వినాశ కాలము సంభవించినది లెండు,

(అంతట నొక యవనుడు ప్రవేశించును)

రుస్తుంఖాను — అదే ! యిద్దరెండు బోడి బామ్రుల్ గునగున ముసమున లాడతాది. ఈ సెట్టాకి సాటువుండి మై తెల్సుకుంటామి. (అట్లచేయును)

పాండు — అయ్యా ! ఈ తురుష్కులలో కొందరు బ్రాహ్మణుల బెట్టు బాధల నేమని చెప్పును.

ఉ. ఏకడఁ జూచినన్ దురుక • తెల్లరు బ్రాహ్మణు డన్న వారలన్
వ్యాసుల మందగా గుమరు • వై తలలన్ గొట్టిగిరిది బల్మిచే
మా కులమందు చేయమని • మాంసము నోటను గ్రీకుచుండి ర

యో ! కలికాల వత్సనము • లుద్ధిని భూసురు లుండ శక్యమే.

శంక—అయ్యా ! మతధర్మములు మంటగలసి దుష్టకాలము సంభవించి నపు డెవరేమి సేయగలరు. తిరిగి మన పుణ్యవశమున శివ జీచే ధర్మశ్రీతిష్ఠాపన కలుగఁ గూడదా ! ఊరడిల్లుడు.

రుస్తుం—(జనాంతికము) ఈళ్లు శివాజీ మాట సెప్పే మాది గుండెల్ దడదడా ఖొడ్తాది. ఆడు బడా సెడ్డ మనిసి. బలేమంగా. బహుశీ మాయఖాడు మేరాసుల్తాన్ ఆడిషంగతి యిని ఫికిరీలో మున్సి పోయి ఆడిషమాచార్ తెల్సుకురమ్మని నాకీ ఆజ్ఞా యిచ్చినాడు. అబి సూస్తే. మాకీకూడా పికిర్ అవుతాది. పునాకు నానేకు మైక్యాకరనా కాని మే తర్వాత సెప్టాన్.

పాండు—ఆర్యుడా ! నాకు నూటట యెటుల గలుగునా.

ఉ. చచ్చినవారు చావ హరి • నత్కృప చేతను నొక్క కూతు నా కిచ్చెను దానినిన్ దురుక • లే హరియించిరి మూడు శేలక వా లిచ్చెడి గోవుబట్టి వని • యించుచు మాంసము మూటగట్టి పై పెచ్చుగ నెత్తి పెట్టి నడి • పించుచు గొట్టి రికేమి సేయుదున్.

శంక—శివశివా ! ఎంత దుష్కృతమండీ ! చెట్లు చెడేకాల మురకుఁ గుక్కమూత పింది పుట్టివదన్నటుల దురుష్కరాజ వినాశకా లము వచ్చుటచేతనే యీ ఘోరకృత్యములు జరుగు చున్నవి.

పాండు—నాయనా ! పాపులు చిరాయుష్కులు కదా !

రుస్తుం—ఇప్పు మై గడ్ బిడా సేస్తే ఉష్ణపంగతి అంతా ఊడి పడదు. తర్వాత సాది తమాన్ చూప్తాన్.

పాండు—అయ్యా ! నా కష్టములు చెప్పికొనుట కంతులేదు. ఆ శివాజీ మహారాజు చరిత్ర మెఱింగి యున్నంత యానతీయుడు.

శంక.—అటులైన జేప్పిన వినుడు. ఆ మహాత్ముడు
చ. చిరుత తనంబునుండి మద ♦ సింఘరముం బలె కాననంబులన్
దిరుగుచు మావళేలనెడు ♦ భీర వనాటల సేనగూర్చి పా
మరు లొనరించు దుష్కృతుల ♦ మాపి స్వధర్మము నిల్ప శత్రు భీ
కరముగ దేశ శాంతికయి ♦ కంకణమున్ ధరియించె దక్షుడై.

పాండు—ఆ మహనీయుని ప్రతిజ్ఞకు భగవంతుడు సాయ ప
డుగాక.

రుస్తుం—ఎసాక్యా ! మీకీ భగవాన్ వుంటే మాకీ అల్లా వుం
డాది. నాకీ ఒక్కడికీ ఫికిర్ కాని మాది తురఖదెబ్బు పింటే అడవివాళ్లు
భడవవాళ్లు కొండకీ కన్నలో దూరావాల.

పాండు—అయ్యా ! తరువాత.

శంక—దయాస్వభావుండు కాన లేన అప్రతి హతమైన ఖడ్గ
ప్రభావమును చూపకయే ఆ దుగాధిపతికి గొంత నయమును భయ
మును జూపి తోరణాఖిల్లాను స్వాధీనము జేసికొని స్వధర్మస్థాపనకు ప్ర
థమ తోరణము గట్టించిరి. అప్పుడు నా సంభావన దెచ్చుకొని నా పు
రంబునకుఁ బోవుచున్నాడను.

పాండు—సంతోషము సంతోషము. దేశమాత గర్భమున
మా శిష్యము వలె నుద్భవించిన యీ శివాజీ మహారాజుగారికి భగవతి
పహాయ పడుగాత.

రుస్తుం—అరే ! యాడికి ఖులాస యెక్వా పుట్టింది. తోరణా
ఖిల్లా పోయిందిఅంటే మాకీ బడా దుఃఖం అవతాది. ఈ బాపనోళ్ల
ఖులాస యేమో చూడావాల. (ఎదుటికివచ్చి) క్యారే బామన్ మాకీ
సాపం పెడ్తావు క్యా తై రహా. (భయపెట్టును)

ఇద్దరు — (భయము నభినయింతురు)

రుస్తుం—క్యా రే బాత్ బాలో నహీతో మీది ముషలమ్మ
ఖాడ్కి పంపి యేస్తామ్.

పాండు—(స్వ) ఓరి దేవుడా! ఆచార్యులవారి ముచ్చ
భుజము తప్పినను వీపు తప్పదన్నటుల నా కెక్కడికీ బోయినను యీ
మేచ్చ బాధ తప్పకున్నది. (ప్ర) సాయెబయ్యా! ఇదిగో చూడు.
నీకు సలాం చేసెద. మా జోలికి రాకు. మీ మతము నా కిదివరకే మీ
వాల్లిచ్చియున్నారు. నేను మీ వాడనే సుమా! ఈయన మా వాడే.
నా మాటనిజమే లేకున్న నా తలకాయ బోడిగా వుండునా చూడుము
నా తల (అని బోడితలను చూపును)

రుస్తుం—అరే! గుండునూపై యిది నమ్ముతాది క్యా! భ్యా
మక్రీఖాడా గుండు వుంది. మీది రూటామాటఖాడా. ఇది వింది
ఆడు పివాజీకి బగవాతీ షాయం సేస్తాది బాత్ నీది సెన్నీకి లేవు, సెవు
నహీతో నరకియేస్తా.

శంక—అయ్యా! మిమ్ములను మేమేమియు నిందించుటలేదు.
మమ్ముల శక్తించి విడిచి పెట్టుడు.

రుస్తుం—అరే! బద్మాష్. మాకీ సెవులువుండాని. రూటాప
ల్కు తావ్ నీకీ యేటా యేస్తామ్. (కత్తి నెత్తును)

పాండు—మహాప్రభో రక్షించుము. (అని వడకుచు కాళ్ళ
బడును)

రుస్తుం—మాకీ రక్ష గిక్ష జాంతా నె. నీకీ బోడిగుండు సేసి
నావ్. మాంసం పెట్టినావ్. మీది మతంలో దూరువున్నావ్. మా
మతం బెద్దకావాల. అందూకు మై సేసినావ్. అరే మాకీ యేమి తప్పు

పాండు—(జనాంతికము) వీడిపొట్ట పొడిచివెయ్య. మరమాట
లన్నియు వినినాడు సుమంజి.

శంక—(జనాంతికము) విన్న భయమేమి? ఈ పాలకర్మ తీసు
కొని కపాలము భిన్నచగుచటు లొక్క దెబ్బ కొట్టికపో వీడి యెరు
రడగును.

పాండు—(జనాంతికము, ఎంత నెరి)నాడ వయ్యా! వారికొట్టి
భూమియూడ బ్రతుగగలమా? మంచి మాటలచేతనే వాటి బయలు
బడవలెను. (ప్రకాశము) సా హేయగారు! బ్రాహ్మణులముగనుక మా
మత మందులకు సహింపదు. కరుణించి మమ్ముల విడచి పెట్టుడు.

రుస్తుం—అరే మీది మతం సెడ్డది. మాదిమతం చొడ్డది. గ
నుక దూరుమన్నామ్. పట్టితప్పు.

శంక—అయ్యా! మీ మతము మీకు గొప్ప. మా మతము
మాకు గొప్ప

రుస్తుం—మీది బడ్డామతం. నహీతో అన్న బిడ్డాకి పెల్లెల్
బిడ్డాకి పెండ్లిసేస్తారు క్యా! యూటాధర్మ మాకీ బడా తప్పుహై.

పాండు—చిత్తము. మాది తప్పేనండి. మమ్ముల నింతటితో
విడుపుడు.

రుస్తుం—నై నై మాకీ పమాధానం శెప్పిపో. (తనచు చూ
పుకొని) ఇది జంతువును సంపూతాది. (బాహుమని చూపి) అది సం
పదు క్యా జబాబ్ సెప్పు.

శంక—చిత్తము.

రుస్తుం—అరే! మాకీ తెలంగిపేరు మాలుం నై. ఇది పేరు

యేష్ట. (అని యొక చెట్టును చూపును)

పాండు—దాని పేరు మామిడిచెట్టు.

రుస్తుం—మామిడి సెట్టుకీ జీవంపుందీ. ఆవుకీ జీవంపుందీ. మామిడి యా నరికి పచ్చడినేసి మీది తింటే మిస్మిల్లా మంత్రంసెప్పి ఆవుకి నరికి ఫెట్టి మాంషంకోసి ఫులాల్ వండి మాది తింటాది. అరే! మీకో ఫంటికింద ఫస్ ఫస్ కాని మిస్మిల్లా గిస్మిల్లా కుచ్ నహి. మాంషాన్ని మాంషం యేయావాల ఖులానో యెక్వాకావాల. మాది అధికార్ మీది మాంషం మోయవాల. మీకీ మాకీ పనతితని బిడ్డల్ వగ పవుండాది గన్కు మీది ప్లి మాకీ ప్యానీ కావాల. అరే! మాదియే మీ తప్పు సెప్పువోయి మాకీ బడాబడా పాపం యిచ్చి తిట్టి ఫెడ్డెయి ది తురుకఫిండం యిని ఊరుకోదు మారన్ పేస్తాది దెఖో. (అని కత్తి యెత్తును)

ఇద్దరు—శివశివా ! రక్షింపుము. (అని యెలుగెత్తుచున్నారు)

(తెరలో)

గీ. వలదు భయమిదె మిముబోవ • వచ్చు చుంటి.

శివుని సైన్యంబు లుండ ర • క్షింప నరుదె.

(నేతాజీ ప్రవేశించి చూచి)

నేతా—ఎవ్వడవు రోరి విప్రుల • నేచు చుంటి

విప్రుడు శివశక మని మది • నెలుగ వొక్కొ

(అని ఆపివేయును)

రుస్తుం—అరే ! తూకోన్ హై. మాకీ సయితానులాగ అడ్డం.

పట్టినావు.

నేతా—నేనా ! నీవంటి వారలం జంపి పాహ్మణుల నుద్ధరిం

చుటకే యేర్పరచబడిన పాదను. శివాజీ మహారాజు గారి భటుడను.

రుస్తుం—(తనలో) అరరే ! ఇప్పుడు మాకు ఫులిమీద పుట్టి వచ్చింది. (తనను జూపుకొని) ఇది బాఫనోళ్ళు సంపాదాన్ని తయార్ అయితే యీదూ మాకీ సంపాదాన్ని తయార్ అయింది. అవిక్యా, కరనా ! (ప్రకాశం) క్యేజీభాయి పటామ్, మాకీ రాజదోహం తలచినారు గన్కు మై సంపియేస్తాం. మీకీ యేమి జావ్,

నేతా—ఓయి పిచ్చివాడ ! నీవు నిరపరాధులైన బ్రాహ్మణులను జంపుట దేశ దోహముకాదా ! నిన్నే చంపెదను. నీ వెవడ వో చెప్పుము.

రుస్తుం—మై బీజవూర్ సుల్తాన్ కాడ దూతహుం. హమారా బాత్ సునా కుక్క ఒకసోట సెడ్డసెప్పి యింకొకసోట మంచి సెప్పదు ఈళ్లు మాది సుల్తాన్కి దోహం తలచినాడే. అందుకు మై తయార్ అయినావ్. మీది ఖోపంసేస్తే మాకీయేల. యిడిచీ పెజ్తాం తీస్కు పో మై జావుంగా.

నేతా—ఓయీ ! నిన్ను దూతవగుటచే ప్రాణములతో విడువవలసి వచ్చినది. ఇక నెన్నడు నెవ్వరికిని హింస చేయనని చెప్పుము. లేకున్న నిన్ను విడువను.

రుస్తుం—నై నై మహారాజ్ ! మాది అల్లాతోడు.

నేతా—అటులైన బాముట్ర.

రుస్తుం—చిత్తం మహారాజ్ (స్వ) అరే ! బగవాన్ జితికి బైల పడ్డామ్. ఉన్నాపంగతి తోడా లేన్నిపంగతి తోడా, మోస్కాని యెల్లి మేరా సుల్తాన్ కా చెవులో ఏస్తామ్. హమారా ప్రాణానికి మో

పం కలిగేది మాకీయేల. మాది జీతంరాళ్లు నాల్గు మాకీనస్తే సాల్.
మై యెల్లిపోతామ్. (నిష్క్రమించును)

నేతా—అయ్యా! మీకు భయము లేదు. మీ రెక్కడికి
పోయెదరు?

శంక—అయ్యా! నేను సుదర్శనాగ్రహారము పోయెదను.

పాండు—నేను పుణేకుం బోయెదను.

నేతా—ఈయనను నా సేవకునిచే సుదర్శనాగ్రహారమునకుం
బంపి మిమ్ములను నేను పునహాకు దోడ్కొని పోయెదను.

శంక—అయ్యా! నన్ను దోడ్కొని పోవుటయే కాదు. నన్న
న్నిధియుల నుద్ధరించు భారము మీయదియే.

నేతా—ఏమది? మీకేమి యుపకృతి నేయవలెను.

శంక—(స్వ) (సలుదిక్కుల చూచి) ఈ తురుష్కు డీ సమీప
మున లేడుకద! (ప్ర) మహాత్మా! (దుఃఖముతో) దలచు కొనినచో
శరీరము తగులు వడుచున్నది. ఏమని చెప్పుదును. (ఏడ్చును).

నేతా—అయ్యా! మీకీ పరితాపమేల.

శంక—యననకృత పరిభవానలమున.

నేతా—సరిసరి, తెలిసినది. మీ రేడ్చిన లాభము లేదు. మీ
రభిమాన మను శబ్దమున కథక మెఱింగినచో మహానుభావులైన శివా
జీ ప్రభువుగారిని సేవించి ప్రతీకార మొనర్చుడు.

శంక—అయ్యా! నేనును అందుకైయే సంసిద్ధుడనై వచ్చు
చుంటిని. నా కెవ్వరు దిక్కులేరు. నాకై యేడ్చువారి నీ యవసరవ్యా
ఘ్రమే మ్రింగి వేసినది. (దుఃఖించును)

నేతా—అయ్యా! శోకింపకుడు. మీ శ్రోధానలము చల్లారు

టకు దగిన సమయము వచ్చినది లెండి. రండు పోవుదము.

శంక — చిత్తము. (నిష్క్రమింతురు)

—మిత్ర విష్ణుభము—

రంగము — 2 వ ప్రవేశము.

(శివాజి, ఏసాజీ ప్రవేశము)

శివా — మంత్రవర్యా! ఏసాజీ! మనము సంకల్పించిన వేశ
మంచిదగుట చేతనే యశ్రమమున తోరణా, లోహగడి, కోండాణా,
తికోణా మొదలగు ఖిల్లాలు నశ్చమైవి. అయినను యంతమాత్రము
నకు సంతసింప గూడదు.

ఉ. ఎప్పుడు దేశమంత సుఖి • యింతురొ కూర తురుష్క బాధలన్
దప్పి స్వతంత్ర జీవనము • నన్ వసియింతురొ గోకులంబులే
ముప్పల బొందకుండగ న • మోఘముగా జరియించు చుండునో
యప్పుడె యాత్మ్రో మనము • హాయిగ సంతస మందగావలెన్.

ఏసా — దేవా!

గీ. దేశ సౌఖ్యము కొరకు నా • తీత్రయధర్మ
మును బ్రతిష్ఠింపఁ గంకణ • మును ధరించి
నట్టి మీకు భవాని న • హాయి పడదె
ధరణి యోగ్యులకును తోడు • దైవమెకద.

శివా — ఓయీ! తమ ఖజానాను మనము దాఖలు చేసికొనిన
సంగతి బీజపుర నవాబునకు దెలియక పోదు. ఆతఁడును వెంటనే యు

దసన్నాహము చేయక మానడు. మన నేతాజీ తక్కిన మావ శేలను
దోడ్కొని వచ్చుట కేగి యింకను రాకుండె. మన సైన్య మభివృద్ధి
చెందినగాని మనకు బూణా స్వాతంత్ర్యంబు కలుగ నేరదు.

ఏసాజీ—మహాప్రభో ! ఆతఁడును కృతకార్యంజై వచ్చుచునే
యుండును.

(అంతట నేతాజీ పాండురంగదత్తుతో ప్రవేశించును)

నేతా—మహాప్రభో ! నమస్కారము.

పాండు—(చేయి యెత్తి) హే శివరాయ

గీ. మాతృ దేవత దాస్యంబు ♦ మాన్ప దలంచి
యమరులను గొట్టి యమృత భాం ♦ డమును గొన్న
నై సతేయుని యదృతం ♦ బైన శక్తి
మిమ్ము రక్షించు గావుత ♦ నెమ్మిమిర.

శివా—(పాండురంగ దత్తుతో) అయ్యా ! మీ యాశీస్సుల
శిరసాగ్రహించినాడను. మీ రెవ్వరో మీ వేషములచే గుతింప
లేకుంటిని.

పాండు—నేను బ్రాహ్మణవాచ్యుడేను.

శివా—కటకటా ! మీరును కుర్భరావస్థలో మునిగియున్న
వారెగా ? ఇప్పుడు మీ యుద్యమమేమి ?

పాండు—మహాప్రభో ! ఏమని చెప్పుదును.

గీ. బుర్ర గొరిగించి మత ధర్మ ♦ ముల హరించి
కూతుఁ దొంగిలి మాంసంబు ♦ వాతఁ దోయి
నమయ మిది కాదటంచు శాం ♦ తమును గంటి
బ్రాణములపైని దీసి యె ♦ వ్వనికి లేదు ?

శివా—ఆర్యా! సంతోషము సంతోషము. అటులైన మీకు గ్రహమున సైన్యాధిపత్య మిచ్చెదము. మా కొలువున బ్రవేశించి కాలక్రమమున మీ క్రోధానలంబును జల్లార్చు కొందురు గాక.

పాండు—చిత్తము. ధన్యుడ నైతిని.

శివా—మిత్రుడా! ఆటవికులకు ధనుర్వేదము కరతలామలక మేకదా. తరువాత దక్కిన యుద్ధప్రక్రియలయం దారి తేరునట్లు సాధకములు చేయించు చుండవలెను.

నేతా—దేవా! చిత్తము.

పాండు—దేవా! ఈ యాశ్రితునకు నదే యాజ్ఞ.

శివా—మీరు తరువాత పోవచ్చును. దయసేయుడు. మంత్రి శేఖరా! మనకు సైన్య సంపత్తి విస్తారముగా చేకూరినది. మనము కళ్యాణ ప్రాంతమునకు యుద్ధమునకు బంపిన అబాజీ సోనదేవుని వాతా గానరాక యున్నదే!

ఏసా—దేవా! ఆతని శౌర్య సాహసము లద్విదీయములు కాని సాధారణములు కావు. సఫలీకృత కార్యంజై వచ్చుచునే యుండును.

(అబాజీ ముల్లనా సుబేదారు కొందరు సేవకులు ప్రవేశింతురు)

అబాజీ—మహారాజ! జయము జయము.

శివాజీ—మిత్రమా! విజయలక్ష్మిని దోడి తెచ్చితివో!

అబాజీ—శివరాయదేవ! అంతియేకాదు. ఆ దుర్గామును

స్వాధీన పఱచు కొనుటయు నా యధికారియగు ముల్లనా సుబేదారుని చెఱపట్టియు విజయలక్ష్మి గ్రహాణమును జరుగుటకు తమ శాసన మేకదా మూలము.

శివా—ఓహో ! ఆ దుర్గాధిపతులు వీరేనా యేమి ? (సగౌరవముగ) అయ్యా ! తురుష్క శ్రీభువా ! ఈ పీఠముపై దయసేయుడు.

సుబే—(తనలో) అరే ! మాకీ గౌరవం సేస్తే మాది దిల్కు బడా సిగ్గు అవతాది. అబిమై క్యాకరనా. జుట్టు నేలికి యిచ్చి ఒళ్లు గెంతులు ఏస్తే క్యాఫాయదా. కాని మెల్లంగా సెప్టాన్. (ప్రకాశము) క్యాజీ మహారాజ్ సలాం, యిక్ష్వా మాకీ బైత్సేకు తాఖిత్ నహి.

శివా—ఓయీ ! వెట్టివాడ యిందుపై గూరుచుండును. చ. సమయము మారు నప్పు గ్రహ • చార వికారము గల్గి దుఃఖ సౌఖ్యములకు జిక్కు చుందురు ధ • రాధిపులైన దరిద్రులైన నుత్తములు సుఖాసుఖంబుల ము • దంబును భేదము బొంద రెండ కాలుమునను నీర మింక మర • లన్ నదు లెల్ల జలంబు బూనవ్రా. కావున మనంబునం దోటమి కల్గెనని సంకోచింపకుము.

సుబే—వహ్వరే వహ్వ ! నాది యిట్లు వొట్లు గుల్ల సేసి కళ్లనీళ్లు యేమి అంటే యేమి సెప్టాన్.

శివా—అయ్యా ! చింతింపకుడు. మా సేనాధిపతి మిమ్ములను చెఱ బట్టినను నేను విడచెదను. మీరు స్వేచ్ఛగా పోయి సంచరించెదరుకాక.

సుబే—(తనలో) ఇది ఝాటామాట, లేకపోతే ఝాది సేన సంపి కోట స్వాధీనం సెస్కాని మాకీ సెఱపట్టి యిడిసి పెడ్తాం. ఫోలం తే యెవరు నమ్ముతారు. యిది మోషంపని. (ప్రకాశము) క్యాజీ ఏ సామాట సెప్పి మాకీ పరమ్ తెచ్చి పెడ్తే మీకీ యేమి ఫాయదా. మాకీ నరికీయేస్తే నరికీ యేయవాల. నహితో ఖైదు యేయావాల. ఒక ట్టిమాట సెప్పు. అది యిడిసి పెట్టేది యిది పారిపోయేదినా. మాకీ బ

డా నామోషికీ వస్తాది. యిది తురుక ఫిండం దేఖో.

శివా—ఓయి తురుక్కశ్రీభువా ! నేను సత్యమునే చెప్పుచున్నాను. నీయందు నాకు పగలేదు. మా హిందూ ధర్మ ప్రతిష్ఠయే నాకు ముఖ్యము.

సుబే—(స్వ) అరే ! యితని బుద్ధి బడా దొడ్డాది. బడా ధర్మశాలి అని పిచ్చుకోవడానికి వుద్దేశం కలిగి యీలా సెప్తూ వుండాడు. కాని మై ఐతో నరికి యేస్తాం. ధర్మానికి పోయినాడు. తంటాలో తగులుకుంటాడు. పోనీ మాకీయేల మైబికూడా పొగడి యెక్వా సంతోషం వుట్టించి మై చెలేగావుంగా. (ప్రకాశము) మహారాజ్ ! ఆస్కానమన్ కతాహుం. మీది ధర్మబుద్ధికి మేరెకు భహుత్ ఆనందహోగయా. మాకీ మర్యాద గిర్యాద జరుగున్ నహి.

శివాజీ—సందియము లేదు. మిమ్ము దప్పక విడచెదము.

అబాజీ—దేవా ! నా చిన్ని విన్నప మాలించుడు. దేవరస్వ నాశ కారణమైన మృత్యువును స్వయముగ బెంచుకొన జూచుచున్నారు.

శివా—ఓయి పిచ్చివాడ వినుము.

మ, ధనమా పోయెను రాజ్యమా తరలె శ • స్త్రవ్రాతమా దూరమయ్యెను నర్వస్వమువోయినీకువశుడయ్యెన్ సాహసోత్సాహములే గనరావట్టి ప్రతాప హీనుడు గుము • ల్లా నా సుబేదారు వీనిని హింసింప బ్రతిష్ఠయే మనకు మ • న్నింపంగ బ్రఖ్యాతియకా.

అబాజీ—దేవా ! దయయుంచి యొక్కమనవి పినుడు.

మ, ఉపకారంబు స్మరించు వారలె తు • రుష్కర్వీశు లెడ్డై వపూర్వపు వైరంబు దలంచుచున్ మరల సం • గ్రామంబు కల్పించి స్ర

త్యపకారంబు దలంపరే యిటులఁ బ్రత్యధిక్షాన్ విడం జూతులే
 నృప ధర్మంబగునే దయా నమయమే • శ్రేయంబై యూహింపుడి
 దేవా ! పట్టుకొనిన వానినెల్ల విడచినచో మనకు స్వధర్మ ప్రతిష్ఠాపన
 దుఘటము కదా.

నేతా—మహారాజా! బీదలయెడ జూపవలసిన దయను శత్రు
 వులపై జూపుచున్నారు.

శివా—సచివాగ్రణీ ! మా తండ్రిగారు ప్రభవులై యున్నంత
 వరకు నన్ను మహారాజాయని యెన్నడును సంబోధింపకుము. మఱియు
 నీవు వచించినది నిజమైన శూరలక్షణము కాదు.

గీ. ఎట్టి వైరి నైన • బట్టి బాధించుట
 కంటె సత్కరింప • భూతి కాదె
 పేయి యేల యితని • విడచుటయే గొప్ప
 యెఱిగి నట్టివారి • కిదియెశిక్ష.

సుబేదా—(స్వ) అరే ! యేమి ధైర్యం. యేమిదయ. బడా
 దొడ్డమనిసీ హై.

అబాజీ—దేవర భావమునకు వ్యతికరణము నేయువాడను
 కాను.

శివా—ఓయీ ! యవనప్రభువా ! నిన్ను మేము సగౌరవము
 గ విడచినాము కావున నీ యిచ్చ వచ్చిన చోటికి బొమ్ము.

సుబే—అచ్చామహారాజ్. మీది మోషం మాట అని యి
 దిమొదట. తలచుకొన్నాది. యిట్లు ఐతే మీది పత్యమూర్తికా మా
 లుం హొగయా. మీది ధర్మాన్ని తంటాల్ పడతాది గన్క మీకీ
 జయం కావాల. మీకీ మాకీ ష్మేహం వుండాల. సలాంకరతాహుం.
 ఆజ్ఞా యిప్పించావాల.

శివా—మంచిది. విచ్చేయుడు.

సుబే—(నిష్క్రమించుచు)

శివా—ఓయి అమాత్యవర! అక్కడి యుద్ధవాతక లేమి. సవి
స్తరముగా జెప్పును.

అబా—దేవా! యవధారు.

గీ. మావశే సైన్య జలధర ♦ మాల నుండి

కురియు శర వషణమునకు జి ♦ క్కు వడి యవన

బలము, విరియంగ దుర్గాధి ♦ పతియు జిక్కె

వెంటనే హస్తగతయయ్యె ♦ విజయ లక్ష్మి

శివా—ఓయీ! నీ సాహసంబునకు మెచ్చితిని. మీ కందఱ
కొక్కొక నెల వేతనము బహుమానముగ నిచ్చెదము.

అబా—శివరాయ! మీ పూన్ని నెఱవేఱుటయే మాకు సం
తోషకరము. మఱియు నొక విన్నపము.

ఉ. ఆ జయలక్ష్మి, పోడశ క ♦ శాలయ, రాజ్యరమా లలామ, వి

భ్రాజిత దేహవల్లి యజ ♦ రామర లోక సతీ మతల్లియున్

రాజితమైన హషణకల ♦ నా వలమాన ముఖాబ్జ సీమయా

నా జలజాయతాక్షి విజ ♦ యాంకముగాఁ గరమున్ గ్రహింపు

శివా—ఓయీ! అబాజీ!

ఉ. ఎప్పుడు వాని కోటను జ ♦ యించి విరోధిని బట్టి తెచ్చితో

యప్పుడె చిక్కలేదె మన ♦ కా జయలక్ష్మి శుభప్రదంబుగా

నిప్పగిదిన్ వచింప గత ♦ మెయ్యది త్వాదృశులైన ధీనిధుల్

దప్పక నన్ను గొల్వ నరు ♦ దా విజయంబును బొంద మిత్రమా!

అబాజీ—దేవా! మీరు వేటే యోచన సేయుచున్నవారు.

నేను సంగ్రహించి తెచ్చిన ప్రత్యక్ష జయలక్ష్మిని పాణిగ్రహణము చేసికొమ్మని ప్రాప్తించు చున్నాడను.

శివా—ఏమీ ! ప్రత్యక్ష జయలక్ష్మినా తెచ్చితివి. (ఆశ్చర్య మభినయించును)

అబాజీ—చిత్తము. దేవర స్వీకరింతురు కాక. (తెరవంకజూచి) సేవకా ? ఆ పల్లకిలోనున్న యామె నిటకు దోడ్కొని రమ్మ.

సేవకుడు—చిత్తము. (నిష్క్రమించి యధోక్త స్త్రీతో ప్రవేశించును)

(అంతట గుప్త ఖడ్గమై ముసుగు వెట్టుకొని యొక యవన స్త్రీ ప్రవేశము)

శివాజీ—ఓయీ ! ఈమె యెవరు.

అబాజీ—దేవా ! ఆ కళ్యాణ దుర్గామును ముట్టడించిన సమయమున నీ యవన కాంత నా కంట బడినది. అంతట నే నీమెను సగౌరవముగ దేవర కొరకు తెచ్చితిని. కావున దమ రీమెను పరిగ్రహింతురు కాక.

శివా—శివశివా ! ఎంతమాట పలికితివి ! (చెవులు మూసుకొని) ఇట్టి దారుణమైన మాట నా చెవిని బట్టినందుకు నాకు మిత్తుడవగుటచే బ్రతిగిపోతివి. ! మూఖుడా ! ఇప్పుడు మనయుద్యమ మేదియో యెరుంగుదువా !

అచా—(తెల్లపోయి భయకంపములతో) చిత్తము. చిత్తము.

శివా—ఏదది. వేగ చెప్పుము.

అబా—స్వధర్మ ప్రతిష్ఠాపనము.

శివా—ఈ కార్య మెందువలన మనకు ముఖ్యచరణి

యమైనది.

అబా—మన మత ధర్మములను యవనులు విశ్వసించు నే యుటచేత.

శివా—అందు ఘోరమై వినరాని దేది?

అబా—హిందూస్త్రీల నవమాన పఱచుట.

శివా—ఇప్పు డీ యవన క్రాంతిను నేను చెఱవట్టుట ఘోరము కాదా!

అబాజీ—దేఖా! చిత్తము. (కాళ్లమీద బడి) మహాత్మా! అపరాధము జేసితిని. మన్నింపుడు.

శివా—

మ. అక్కటా! కణకతోరమై కుజన సే • న్యంబై మహద్గోర నా
రక మాగణంబయి నింద్య హేతువయి సా • రా చార విఘ్నంబునై
హిక మోక్ష ద్వయభంజకంబు నుఖ చా • హిత్యంబునై ఘోర పా
తకమా నట్టి పరాంగనా రతికి సి • ధ్ధం బాదురే నజ్జనుల్.

భీ! ఇక నీ హాము జూపకుము.

అబా—అక్కటా! ఇక నా బ్రతుకేల.

శీ. సిద్ధమాలిన వాడనై • శివకుమారు
నఘ జలధి ద్రోయియుటకు సిద్ధ • మైతి నకట
కాల్పకుందునె యీ పాడు • కట్టె; గాదు
ఖడ్గమున జత్తు నన్నికీ • కలుప మేల.

(అని కత్తిచే పొడుచుకొన బోవును)

శివా—(నారించి) ఓయీ! అజ్ఞాన నిద్రాంధుడవైన నీవు పశ్చాత్తప్తుండవైతివి. సుజ్ఞాన ప్రభాకర తేజంబునఁ గన్నుల విచ్చి చూచితివి. ఇది ప్రాణమాపరాధమని మన్నించితిని. తాళము.

అబాజీ—మహాత్మా! భవదీయ కరుణారసమున విద్యల నేర్చి నాగరికుడ నైనను తొల్లింటి యాఠవిక స్వభావమువలన జనించి యసద్వాక్యము నా హృదయము దగుల బెట్టుచున్నది. ఇంక నే నెట్లు తమ యెదుట జీవింప గలను.

శివాజీ—ఓయీ! ఈనీతి ప్రపంచమునకు విశ్వస్థనీయమని వెల్లడి యగుటకు దైవ ప్రేరితమున నీచే నాచరింపఁ బడినది కాని నీ నై సర్గిక మదికాదు. కావున నీకీ దోషము లేదు.

అబా—అటులైన యుక్తి యుక్తములైన మీ సాంత్వన వచనములచే జీవించి కొంచెము సిగ్గుచేత సంచరించెదను.

శివా—ఓ అమాత్యుతార! సైనికులార! మీ కెల్లరకు నే నిదె యాజ్ఞాపించు చున్నాడ వినుండు.

చ. కనులకు దోచినట్టి రిపు ♦ కాంతల నైనను మాతలట్ల నె
మ్మనమున జూచి పుత్రకుల ♦ మాదిరి వారల సత్కరింపు డీ
చెనకిన వారి శీర్షములఁ ♦ జెండి నగంబులకున్ దగ్గిల్చి ధా
త్రిని జను లెల్ల దుష్కృతిఁ జ ♦ రింపక యుండఁగ జేసెదన్ సుడీ.

నేతా—దేవా! అట్టి దుష్కృతియే కదా! అనేక రాజుల ప్రాణ భంగమునకు మూలకారణ మైనది.

శివాజీ—అమాత్యులార! మఱియు,

గీ. భూసుర కులంబు నకును గో ♦ పులకు హింస

నేయు ఖలులనె పట్టి ని ♦ ద్విగప వలయు

నై కమత్యము భరత థ ♦ రాత్రనంబు

దేశ సౌఖ్యంబు లాత్ర జిం ♦ తింప వలయు.

అబా—శివరాజా!

నీ. నోటనల్లల మొక్కడు • నుడువు కతన
మానసంబు నహించెడు • మాన్యచీరిత
మూఁగుడగు నన్ను దయతోడ • బోవునుయ్య
జ్ఞాన ముదయించె మీ కరు • జారసమున.

శివా—ఓయీ ! చాపము శమించునుగాక. (స్త్రీతో) సోదరి !
నీ వెవ్వతెవు. నీ యెడల మా మంత్రి చేసిన యపరాధమును త్తమిం
చుదువుకాక. నిన్ను నా సోదరినిగా భావించి మాటలాడు చుంటినికా
ని వేఱుకాదు. నీ వృత్తాంతమును జెప్పితివేని నీ నిలయమున
కనిపెదను.

స్త్రీ—మహారాజ్ పితాజీ సలామ్ కరతీహం. ఆపాధర్మ
బుద్ధి నే మేరేకు బహుత్ ఆనందహోగయ. మీకీ సమాన్ధర్మ మో
తిక యహిసబ్ ప్రపంచ మే కుచ్ నహి తబ్ తలగ్ ఆపా కశ్యాణ్
హుహాహ్.

శివా—అమ్మీ ! నేనొనరించిన ఘనకార్య మేమియు లేదు.
సకలస్త్రీ మానరక్షణముప్రతి నరునకును కతకవ్యమే. ఈ నీ సోద
రుల యెదుట నీవు స్వేచ్ఛగా వీరముపై దయచేసి నీ వృత్తాంతమును
జెప్పుము.

స్త్రీ—మహారాజ్. మై క్యాకహనా? సుబేదార్ కా స్మషా
హం. మై ప్రాణనాథకా వాతక ముయ్యె కుచ్ మాలుంనహి. సంకల్ప
సంగ్రామరహితీహై ఉస్ వఖత్ యహి అబాజీ మేరేకు ప్రత్యక్షహై
అఖన్ ముయ్యెప్రమాదకరణేకు తయార్ హైతో ఉన్మామాత నేకు
మై తయారహం క్యాహాయిధా. పితాజీ దేఖోయహికరవాల (అని
కత్తిజూపును)

శివా—అమ్మా! నీవు నిజముగ వీరపన్నివి. నా సేనలో నొక
దైన **స్త్రీ** కదంబమునకు నవమానము కలుగ జేయునని తలంపకుము.

ఉ. అమ్మరొ! వీరమాతవు గ • దమ్మ త్వదీయ పవిత్రమా చరి
త్రమునతీమితల్లులకు • ధర్మ పథంబుగ ఖ్యాతి జెందె నే
మమ్మున బంపువాడ జను • మా యనుమానము లేదు నీ నివా
సమ్మునకున్ సహాయముగ • సైన్యము బుత్తును పుత్రికామణి!

స్త్రీ—అచ్చ మహారాజ్! ఏసా సేయడానికి పందేహం న్ని.
కాని మీకి ఉపర్ యేకు ఫుకార్ పడినాది. అది యేమి అంటే మాది
కులం ~~మహారాజ్~~ సేయడానికి మీది కంకణ్ కట్టినట్టు సెప్టార్. అభిసూక్తి
అది జూటామాట. మీది బడా ధర్మబుద్ధిహై. అచ్చా దేవభక్తిహై.
అయితే మాది దిల్లేయేక్ పందేహం తఖరారు సేస్తూ వుండాది. ద
యవుంచి సెప్పీతే అడుగుతాం.

శివా—నీ కా సందేహ మక్కరలేదు. వేను తగిన ప్రత్యు
త్తర మిచ్చెద నడుగుము.

స్త్రీ—పితాజీ! నమస్కార్ కరతహుం. అయితే మాదినన
సంపి ఖోట బద్దలకొట్టి గండర్ గోలం నేసి మాకి మామకీ సెటవట్టి
యిడిసి పెడితే మీకీ యేమి ఫాయిదా

శివా—అమ్మా! నీవు చక్కని ప్రశ్న జేసితివి వినుము.

శా. జాతిద్వేషము లేదు మీ యెడల లే • శంభైన మత్స్యదర
వ్రాతంబున్ బరిమార్చ సిద్ధమగుదు • రాగాళి శాసించి ప్ర
ఖ్యాతిం జెంద స్వధర్మము న్నిలిపి యా • త్కర్మంబు సంధిల్ల భూ
మాతన్ గాచుటె మాకు గంకణమును • మూత్రమ్ము ముమ్మాటికిన్
కావున, హిందూమత ధర్మ విధ్వంసన మొనర్చు యవనులు మా

త్రమే మాకు శత్రువులని తలంచవలదు. అట్టి దేశ ద్రోహి భారతీయుడేకాడు. నా సుతుడైనను నాకు బరమ శత్రువుని తలంచెదను. దేశక్షేమము గోరువాడు యే జాతివా డైనను నాకు గురుసదృశుడు వానిని నేను భగవంతునిగా బూజించెదను.

శ్రీ—సచ్ఛే మహారాజా. అధర్మకాత్వం మాదీ కులానికి కూడా సెప్పాలేదు. మాది కులంలో కొందర్ బసా సేస్తూ పుజార్ మహారాజా ! మీకీ సలామ్. మీది కులం వృద్ధికావాల. మీకీ అల్లా సాయపడవాల. మాకీ ఆజ్ఞా యిప్పించి పంపితే యెల్లిపోతాం.

శివా—సందియ మేమి. అటులే వెళ్లుము. ఓయి అబాజీ ! భద్రముగా నీమె నిచ్చవచ్చిన చోటికి గొంపోయి విడచి రమ్ము

అబాజీ—స్వామీ ! మహాప్రసాదము. అమ్మా ! మీరా పల్లకిలో కూరుచుండుడు.

శ్రీ—పితాజీ ! నమస్కార్ కరతీహం. మై చెలేగావుంగా.

శివా—అమ్మా ! మంచిది,

శ్రీ— } (నిష్క్రమింతురు)
అబాజీ— }

శివా—ఓ సచివాగ్రణి !

మ. తొలుతన్ దుగళము లాక్రమించుటయు దోడ్పాటివారిదౌ నాల్గుల
జల ద్రవ్యంబును దోచుకొంట విని చం చుతాన్వంతుడై కోప ము
గ్గులమై బీజపురీశు డాహవము సం కల్పించి వేవేల సే
నలచే కోటల ముట్టడించునో యనూ నశ్శిర్డతో నుండరే.

సేనా—దేవర యాజ్ఞానుసారమున మన సైన్యముల నల్ల

యుండ నియమించితిని.

సేనకుడు—మహాప్రభో! ద్వారముకడ కొందరు తురుష్కులు
తమ దరిశనమునకై వేచియున్నారు.

శివా—మంచిది. ప్రవేశ పెట్టుము.

సేన—చిత్తము. (నిష్క్రమించి మరల కొందరు తురుకలతో
ప్రవేశించును.)

ప్రధముడు—

అందరు తురుకలు—

} మహారాజా సలామ్

శివా—సోదరులారా! మీరు శుభమగునుగాక. మీరేషని ని
తమే సచ్చితిరి?

ప్రధముడు—మహారాజా! మాది కళ్యాణపూర్ణమే నివాసం
మీకే జయించినాం. మాకీ సోభికికి తుమారా దర్బార్ మే పంపాద
నక మేము పాతా మంది వచ్చినాం.

శివా—అలాగునా! తెలిసినది కాని మీరెల్లరు మా యాజ్ఞ
లకు బద్ధులై ప్రవర్తించ వలెను. అందులకు సమ్మతించితిరేని మిమ్ము
ల నందఱిని బోషించెదము.

ద్వితీ—హజరత్. మీది అన్నంతింటా మీది ఆజ్ఞకి వ్యతి
రేకం. మేస్తే మాకీ క్యాఫాయిదా మహారాజా. అట్లాగే ప్రమాణం
కూడా సేస్తాం ఆజ్ఞాపించుండి.

శివా—గోబ్రాహ్మణ హిందయు పరసత్తి పరత్వము కలనై న
తలంపమని ప్రమాణము సేయుడు.

ప్రధము—మహారాజా! దీన్ని యేమీ మందేహం లేదు. ఆ
లానేస్తే మై అలాతోడు మహారాజా. నాల్గి సీల్స్ యేయావాల.

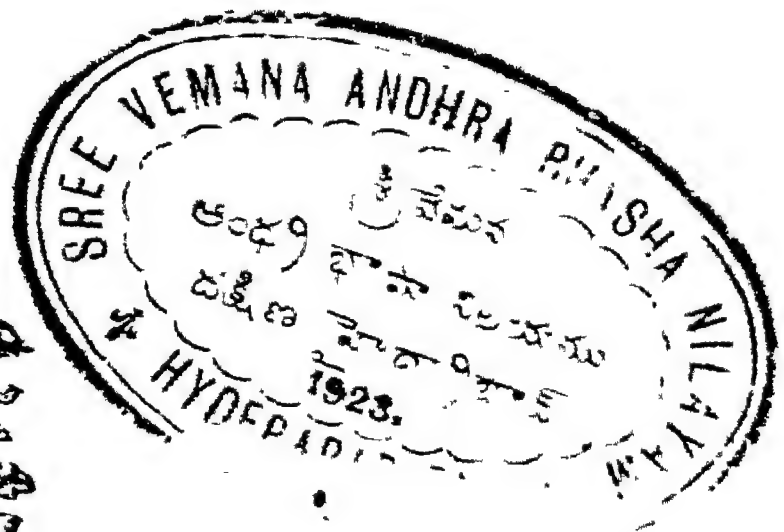
యిది తురకపిండం. అమ్మ అంటే అమ్మ వ్యాధి లాంటి ప్యాధి కావల. యిది అగ్గిలో పురళిమంటే పురుకుతుంది. క్యా బాబా మీది ఆళ్ళ త ప్పీతే మృదాక్ తిన్న దోసం మాకీ వస్తాది.

శివా—అట్లయిన మీరు జాతినైర మంచక వికమత్యముతో మా సేనలతోబాటు పని చేసెదరా !

ప్రధము—
అందరు— } సచ్ హై మహారాజ్ కుచ్ పికిన్ నై .

శివా—ఓ మంత్రీపుంగవా ! వీరలను గూడ మన సేనలోనుంచి సాంగ్రామిక ధర్మముల నుపదేశింపుమని దేశికాచార్యులవారికి జె టుప్రము, పై బడనున్న తురుష్క వ్యాఘ్రమునే సర్వదా విలోకించు చుండుము. సాయంకాల వ్యామామమునకు వేళ యైనది గనుక పో ప్తదము రమ్ము.

సేతా—చిత్తము (అందరు నిష్క్రమింతురు).

శ్రీ

మ హా రాష్ట్ర విజయము .

తృతీయాంకము .

~~అక్షరము~~

రంగము—బీజపుర సుల్తాన్ కచ్చేరి.

(బీజపుర సుల్తాన్ ఆదిల్ షహా, అబ్దుల్ ఖాన్, పంతాజీ గోపీనాథుల
ప్రవేశము—బాజీ ఘోరపడే ప్రవేశము)

సుల్తాన్—క్యా హై వజీర్. అబ్దుల్ ఖాన్ జీ! దుష్టబుద్ధి అడవి
దొంగ పివాజీ మొదట హమారా తోరణా ఖిల్లాకి స్వాధీనం సెస్కొ
ని అనంతర్ మాది ఖజానా దొస్కొని మేరా సబ్ రాజ్యం మెల్లంగా
మెల్లంగా దొల్తు తుండాడ్. యిప్పు మనం వూరూఖుంటె మీరీఫో
తాడ్, దీనికి తగిన యోచన్ సేయావాల.

అబ్దుల్—హజరత్ సుల్తాన్ జీ! ఓలడ్కాకి యింత యోచన్
సేయడాన్ని కుచ్ కారణ్ నహిహై. హమారా పాణిమే మిన్ మిల్లా
సేసి ఉన్కా మసలమ్మాఖాడికి పంపిస్తాం. క్యా యోచన్ మహారాజ్.

బాజీ—సుల్తాన్ ప్రభువుగారు! మీ యాజ్ఞానుసారము శివాజీ
తండ్రియైన శహజీని భోజనమునకని పిలిచి మీ శాసన పత్రమును
జూపి ఖైదు చేసితినికదా! అంతటితోనే వాడు మీ పాదాక్రాంతుడు

కాగలడు. లేకున్న నే నెట్టులో వానిని కూడ పట్టి యిచ్చెదను. నంతే హించును.

గోపీనాథుడు—ఓయి వెట్టివాడ ! అది కట్టి స్వస్నవాత. ఆ శివాజీసంగతి నేను చెప్పెదను వినుము. వానికి గలిగిన యవనద్వేషము పుట్టిన నాటఘటయు గలది కాని మధ్య కలిగినదికాదు. అందు వలన నే మొదటినుండియు మేళ్ళ సేనకుడని తన తండ్రి సైతము బహిష్కరించి స్వేచ్ఛావృత్తిని దిరుగుచున్నవాడు. మనము శహజీని చెజుకొట్టి నంత మాత్రమున వా డెంతమాత్రము తన యద్యమమునకు వెనుదీయువాడు కాదు. మఱియు నీవు తన తండ్రియెడల చేసిన కవటకృత్యమునకు మాత్రము నీ పేరు దళించిన మండిపడుచు నిన్నొప్పును సంహరించుదునా యని తలచు చుండును. నీ విక మాత్ర మకాతని కంట బడి వలదు.

సుల్తాన్—సచ్ బాత్ హై గోపీనాథ్. వాడు బలే మోషకాడు. బహుత్ పోర్యంపుంది. లేకపోతే సూపుక్కు సుంచూకిల్లావాలె వుండి దర్బార్ మే మాకీషలాం సేయా లేదు. యేమింటే పిల్లవాడు అని శహజీ సదిక్ సెప్పినాడు. బాజీగారు మీరు యెల్లి శహజీని బాగా జాగతక్ సేయావాల.

బాజీ—చిత్రము. (నిష్క్రమించును)

అఫుల్—హజరత్ ! పోర్యం వుండుగాక. మాది అఫుల్ ఖాన్ ఫేరు సేప్తే పోర్యం గీర్యం అంతా మరగయా అనాల. దేఖో మే రాప్రతాప్.

సుల్తాన్—అచ్చహాజీక్. ఆపకా ప్రతాప్ మొర్రోమాలుం హోగయ.

(అంతట రుస్తుంఖాన్ ప్రవేశించును)

రుస్తుం—హజరత్ మహారాజ్ సుల్తాన్ జీ సలామ్.

సుల్తాన్—రుస్తుంఖాన్ క్యా! కళ్యాణ్ హా జావేగి కా
శేషహానా జల్దీకహా.

రుస్తుం—క్యా కహనా మహారాజ్. ఒకటి యెనక ఒకటి యిం
కొకటి యెనక యింకొకటి గయా చె లేగయ.

సుల్తాన్—అరే యేమి తిన్నంగా సెప్పురే!

రుస్తుం—మహారాజ్! తోరణాఖిల్లా దొంగాకి సిక్కి. సుబేదార్
పంపు ఖజానాకూడా యెల్లీపోయె.

అబ్దు—అరే అదిషంగాతి సుల్తాన్ జీ యినేవుంది. తర్వాత
సెప్పు.

రుస్తుం—తోరణాఖోట మరమ్మతో సేస్తుండంగా బడా పైకం
గుట్ట దొరికింది. మేరేకు కడుపు వుచ్చింది.

సుల్తాన్—క్యారే పైసా మిలేక్యా.

రుస్తుం—సచ్ హై మహారాజ్. బలే బలే గొప్పగొప్ప గా
బుక్ దొరికినావ్. ఆ పై కంబెట్టి యికా యేకుకోట కట్టినావ్. రాజ
గడ్డ పేరు పెట్టినావ్. క్యా కహనా బడా భయంకర్ దుర్గ హై.

గోపి—ఓయీ! దాని సమీపమున నింకొక కొత్తకోట ని
స్కించినాడా యేమి?

రుస్తుం—అంతేకాదు మహారాజ్. శివాజీకి మామ బామ్మో
హి తేను చెతాబెట్టి సుసాపరగణాన్ కూడా స్వాధీనం సేస్కొన్నాడు.

అబ్దు—అరే! సుసాకూడా చెలేగయా క్యా!

రుస్తుం—అంతేకాదు. కొండాణాదుర్గం కూడా యెల్లీపోయింది.

సుల్తాన్—ఓ ఖల్జవాన్ మరగయా క్యా !

రుస్తుం—నై నై. అంచం గడ్డిమేసి మీది దుగళం ఉన్నా నే
తీలో పెట్టి కుత్తా అయి తిరుగు నుండాడ్.

సుల్తాన్—క్యా హై వజీర్ ! రుస్తుంఖాన్ మాటల్ మాది ది
ల్లు గుండు దెబ్బల్వాలె తగులు నుండాయి.

అప్పు—ఆడిపని యెంత మహారాజ్ ! సిటికలో కలాన్
చేస్తాన్.

రుస్తుం—సిటిక గిటిక మాకీ తెల్వదు. నీలకంఠి హై బతరావు
మరగయా. పురందర్ దుగళ సెలేగమా ! కాంగారి, తికోగా, లో
హగడ్, భోరప్, ఫేలనా అన్నికోటల్ యెల్లీపోయె. అంతకు ముందే
తలే, ఘోసాళే, రాయగీఖిలాల్ సేత సిక్కి యేమిసెప్పన్ మహారాజ్!
అడవిమావల్ వాళ్లు అందర్ వానీకి సేన, అయ్యె కుక్కల్వాలె తిరు
గునుండాన్. చావుమంట సత్తార్ బతుకుమంటే బతుకుతాన్.

సుల్తాన్—అరే బద్మాష్ ! అరే చండాల్ ! మాకీ కోహం
యెంత తలసీనావ్ రే ! అరరర రే ! బడాబడా భోటల్ లాగీయేసినా
డు. క్యా హై వజీర్ ! యింకా యింకా పూరుకుంటే మీరిపోయి మని
సిన్ కూడా దొటుసుతాడు. యెంత రాజ దోహం తలసు తుండాడు.

అప్పుల్—మహారాజ్ ! ఆడు దొంగ భడవ. బ్రతుకుమీది,
బట్ట మీది. అన్నం మీది. అంతామీది. ఉన్నా మచ్చ మాపవాళ్లు
వుపేచ్చ సేస్తే హమారా ఖిలాన్కి కూడా మోషం నేస్తాడు.

రుస్తుం—సుల్తాన్జీ ! వాడు బలే దుంగ. బడా మోషకాడు.
బకసోబ కాదు. ఒకతావు కాదు. అన్ని కొండల్ ఆడే వుంటాడు. భగ
వాన్కి కూడా దేళ్ళేకు ముక్కున్ భహి హై. కైసా షద్దార్ మహ

రాజ్! యింకొకటి సెప్టాక్ యినరండి. ముల్లనా సుబేదార్ కా సెటయేసి సబ్ కల్యాణ్ పాగ్రింత్ ష్వాధీనం సేస్కాన్నారు. తర్వాత సుబేదార్ కా కోడల్కు చెటబట్టి తీస్కాని యెల్లీనార్! పివాజీసూసి యిది ఫి రాబ్ పని అని మంత్రీకా కూకల్ యేసి కోడల్కు సుబేదార్కు మర్యాద పేషి యిడిసి పెట్టార్!

సుల్తా—క్యారే కళ్యాణ్ హైతో సెలేగయా క్యా! అరరే మాది రాజ్యంలో పగం యెల్లీఫోయింది క్యా! హై గోపీనాథ్! మన కీ యింకా యేమి పాంతం పడాల? కాని ముబేదార్ కా యిడిసి పెట్టాన్ని కారణ్ యేమై తెల్పాడు. మనిసి సూప్తై పెద్దమనిసి. బుద్ధిసూప్తై దొంగబుద్ధి.

గోపీ—ఇందువలన స్వకార్యాచరణ మే కాని శత్రుహింస కోర్వడని తోచు చున్నది.

రుస్తుం—సచ్ హై మహారాజ్! సుబ్ దార్కు సాలా మర్యాద సేసినాడు. కోడల్కు అమ్మా! అని పిల్చి బడా గౌర్యం పేషినాడు.

సుల్తా—హోజానా దేవు, మాకీ రాజద్రోహం తలచినాడు. మాదీ రాజ్యం కొండ యెల్కావలె దొలుసు తుండాడు గన్కు వానీకి మారణ సేసికాని దీనికి నిడ్డక్ రాదు, అరె అరే! యెంతపని జరిగింది క్యారే! దుంగ క్యారే పివా!

శా. క్యారే దుర్మతి యెంత సేసితివి దు! గ్లాత్ దోచికొన్నావు క్యా మేరా రాజ్యములోన బుట్టియున్నా పా! మిద్రోహమున్ సేయగా నారంభించితె తిన్నకొంవ బడ దో! యన్ జూచు చున్నావె నీ మారణ సేసెద దేఖా కొండ యెలుకా, మాదీ తమాన్ దేఖిహుం

కోస్ హై వజీర్ ! ఉన్నా సెరా యేయవాల నహీతో ప్రిణం తీసిచేయవాల. యేమ్ సెప్టావ్ ?

అప్పు—హజరత్ !

7/37

శా. దేఖో మైప్రభో కొండయెల్క నిదె నే • తేకుంట సాహేబ నే
దాఖో నేసెద సిల్కలోపలనె బం • ధన్ జేసి నైతో ఖరాబ్
బేఖాబంచును నన్ను బిల్వవలె దే • భేందుర్దు రచ్చింపనీ
యాఖిల్లాలను మీకి చేచ్చుతము ఏ • క్యా హై బిచార్ మత్ కలో.

సుల్తా—వహ్వారెవహ్వ ! తూ బడా నేనాధాక్ హై. అచ్చ అప్పుల్ ఖాన్ నీకి తాఖిత్ వుండాది. మేరేకు మాలుం హొగయ.

గోపీ—సుల్తాన్ జీ ! మాయా సమర పాటవుడైన శివాజీని బట్టుటకు మాయానాటక సూత్రధారుడై మన అప్పుల్ ఖాన్ సాహేబుగారి సమధులు.

అప్పు—షెం షేర్ ! యిది మీనం. వాడు యెంత. పిచికి పిల్లావా బ పిసికి యేస్తాం. నహీతో యిది అప్పుల్ ఖాన్ సింగతో మివాజీమే కా లడాయిమే కైసా తయాక్ అవతాది. అహహహహహ ! దేఖో హమారా ప్రతాప్.

నేవకుడు—(ప్రవేశించి) సలామ్ మహారాజ్ ! దేఖో యహీ లేఖ (ఒక లేఖ నిచ్చును)

అప్పు—(చూచి) అరే అరే ! కొండయెల్క కైసా కీరహతీహై దేఖో మహారాజ్ ! (సుల్తానున కిచ్చును)

సుల్తా—(చూచి ముక్కుమీద వ్రేలు పెట్టుకొని) అబి క్యా కరనా ? కహజీకి యిడిసి పెట్టుమని షహజహాన్ వత్తర్వు అయిది గోపీనాద్ దేఖో.

గోపీ—దేవా ! అతడు మిగుల రాజకార్య ధురంధరుడు తన మాట సాగదని ఢిల్లీకునితో నేవేవో కొన్ని మాయమాటలు చెప్పి ఆ శివాజీ యిటుల కేయించినవాడు యిది నిశ్చయము.

సుల్తా—లేకపోతే షహజహన్ని యేమి పంబంధం వుండాది. యిప్పు యేమి నేయవాల. మాకీ పచ్చి యెలగకాయ కంధర్ మే లగానా అనింది.

అప్పు—మహారాజ్ ! మీకీ భయంలేదు. నాదిపేరు సెప్టె డిల్లీ గిల్లీ బూడ్డికావాల. ఆడు షహజహన్ ముసలోడు అయినాడు కొడుకులుచూస్తే పాలా దూరంలో వుండారు. లడాయికి సిగ్గు అయితే అంద రుఖాడా అగ్గీసాల్ అవుతారు.

రుస్తుం—మహారాజ్ ! ఆడు శివాజీ మీ కంటికి తగలబోడు. మీరు లక్ష సెప్పు కోటిసెప్పు సాటుకుండా యెల్లీ పడాల.

గోపీ—మహారాజా ! ఇందులకై యింత యోజించ నవసరము లేదు. పోరుషమే ప్రధానముగ మనము ఢిల్లీశ్వరునితో కలహము పెట్టుకొనిన నెగ్గనేరము. ఫాదుషహకు గోషము రాకుండ శహజీని విడచి పెట్టుడు. తరువాత యే యుపాయము చేతనైనను శివాజీని పట్టుటకు బ్రయత్నించుడు.

సుల్తా—అచ్చబాత్ హై గోపీనాథ్. కాని, యింత కష్టంమీద నూయనేసి చెఱబెట్టి యపుడు యిడిసిపెడితే శహజీకి కోపంవుండి హమారా శత్రుత్వక రాజ్యలో తాలూకాలై పన్న మోషం సేస్తే యేమి నేయావాల.

అప్పు—ఆ పైని యేమై అవతాది. శివాజీని పట్టుకుంటే అడివని యెయ. గోపీలో మీటియేస్తాం.

సుత్తా—అప్పుల్ ఖాన్ అమ్మ అయితే గోపినాథా నాయం
తీస్కా... గొప్ప మైన్యం పట్కాచి సాటుకుండా యెళ్ళి మాయసేత
చేట్ట... తీస్కాచి రావాల. లేకపోతే నరికి యేనువాల. అయినా సే
యక్... మాటి చిక్కరాదు. తిండి లోపల్కి ఫోదు. పైగా రాజ్యం
సబ్ చేలేగనూ. మనుక్ర అందర్ మరగనూ!

అప్పు—ఓ అచ్చ మహారాజ్! అందుకుమై తయారై ఆ
యినాం.

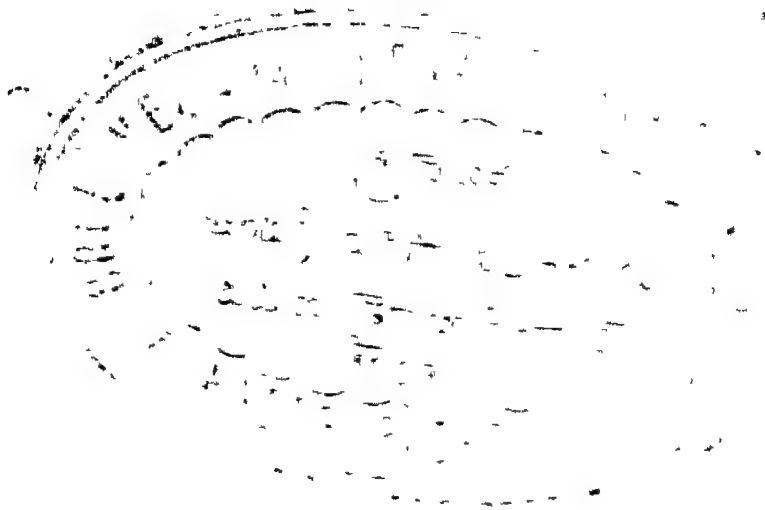
గోపీ—నేనును ఖాన్ సాహేబుగారితోనే పోయెదను.

దుత్తా—మహారాజ్! ఖపడ్డార్ గా యెల్లాల. తెల్సితే యెగిరి
పోతాడు.

అప్పు—ఫర్వాలే. దేఖో హమారా ప్రతాపే.

సుత్తాన్—అటులైన భగవాన్కు స్మరణ వఖల్ అయింది.
దర్బారు సాలించి పోదాము. (నిష్క్రమింతురు)

ఇది తృతీయాంకము.

శ్రీ

మహారాష్ట్ర విజయము .

చతుర్థాంకము .

—అగ్ని—

(యోగీ రామదాసు ప్రవేశము)

కీర్తన .

రామదాసు—

రసనే భజ రామనామ, రఘుకులధీపక సునామ | రసనేభ ||

పాషహరణ కరణచణ, భవశృంఖల హరణ శాణ | రస ||

దుష్టనికర సంహరణ, శిష్టజన ప్రతిపాలన || రసనే ||

దేశవిప్లవాపహరణ, ధీరధర్మ ప్రతిష్ఠాపన || రసనేభజ ||

అహహ ! యేమి ఆశ్చర్యము ?

గీ. ఐహిక సుఖంబులను నెల్ల • నవల దోర్తి

రామనామమె మోక్షమా • గణం బటంచు

దిరుగు నాకును సైత మీ • దేశసౌఖ్య

మునకు యత్నింప ధోచెడు • మనమునందు.

అది సహజమే ? యేలయన సర్వజన-సమభాదము సత్ప్రవర్తకన, భూ
తదయ, స్వాధ్యాయము ప్రతివానికిని యాచరణీయము లైనపుడు
నేను మాత్రము మునుజుడను కానా ?

గీ. ప్రజలు పడరాని కష్టముల్ • పడుచు నుండ
దేశమున విప్లవము తట • స్థింది యుండ
పాదములు రెండు కలిగిన • పశువునకును
గాక నరులకు స్వాంతముల్ • గరుగ కున్నె.

సీ. వై దేశికాధీన • యై దీనతనుజెంది

మాతృదేశము దుఃఖ • మగ్నమయ్యె
భారత తెల్లర ధర్మ • పరులచే బీడింప
ఒడి కేవలము శవ • ప్రియులైరి
కూర తురుష్కుల • ఘోరపాదల విప్ర
కులధర్మములు నేల • గూలబడియె
దుర్మాగుల లొనరించు • దుష్కృతంబులకునై
పక పతివ్రతలు చా • వగ దొడగిరి

గీ. ధర్మమా లోపమయ్యె స్వా • తంత్ర్య మడగ
పౌరుషము మూల దుష్కృత • భస్మ మయ్యె
గట్టకటా ! మహారాష్ట్రమీ • కరణి చెజను
వగుల గని యూరకుండుట • మగ తనంబె.

కావున స్వమత ధర్మముల పునరుజ్జీవింపఁ జేసి కొనుటకు గంకణము గట్టు
కొనిన శివాజీ దేశాభిమానమును బురికొల్పుటకు యాకుఁమీద గొ
న్నిశ్లోకములవ్రాసి యతని యుద్దేశము గనుగొన నే సంతర్హితుండనైతి
అంతట నా సుగుణి యా శ్లోకముల జదివి పులకాకీత దేహం డయ్యె
కావున మంచి నేలను నాటిన విత్తనవట్లు యితనికి జేసిన బోధ ఫలవంత
మగును గనుక నింకొక లేఖ వ్రాసి యాతని కింకను భక్తి హెచ్చున
టుల జేసెదను గాక. (నిష్క్రమించును)

(శుద్ధ విష్కంభము)

2—రంగము.

(శివాజీ మోరోత్రిమల పింగళేట ప్రవేశింతురు)

శివా—ఓ మంత్రీపుంగవా !

గీ. అడవి మ్రోకుల యాకుల • యందు వ్రోయఁ
బడిన జ్ఞానోపదేశ నై • భవము లైన
యట్టి వృక్షములను నేమ • హాతుక్కు లేమి
కారణంబున లిఖియించి • నారలొకద.

మంత్రీ—దేవా !

గీ. కన్నతల్లి పరాధీన • గతికి పొగల
సోదరులు చేవచెడి ఘన • శోకమండ
పశువునకు గాక మనుజుడై • పరగువాని
కెవని కభిమాన గుణముద్ధ • యింపకుండు.

కావున నేమి కారణమో యనలేదు ? | హిందూధర్మ ప్రతిష్ఠాపనముకై
కంకణము గట్టుకొనిన దేవరవారిని పురికొల్పుటకై సాధువులచే వ్రో
యబడి యుండనోపు.

శివా—అమాత్య శేఖరా ! సాధువు లుటచే నాకు రోమాఞ్చ
చము గలుగుచున్నది. పాండురంగ భక్తుండును వైరాగ్య స్వరూపుండు
ను నగు తుకారామసాధు చంద్రముడు నన్ను రామదాసను యోగిపురి
గవుని సేవింపుమనియు నంగువలన నిష్టాధికశిద్ధి యగుననియు నుపదేశ
శించినది మొదల మహాత్ముని దర్శనంబునకై మదీయ స్వార్థం బు
త్తల పడుచున్నది. ఎట్లులైన వారి సందర్శించుట మనకు ముఖ్య కర్త
వ్యమై యున్నదికదా ?

మంత్రీ—మహాత్మా! అది నిశ్చయమే. తొల్లి ద్వాపరయుగం
బున నధర్మ వర్తనమైన కౌరవాది రాజ చక్రింబును సంస్కరించుట
కు అట్లుననకు శ్రీకృష్ణుండు గీతా వాక్యంబుల బోధజేసి ధర్మప్రతిష్ఠా
వనము జేయించి సటులే తామును రామదాస బోధామృతమును
ద్రావ నవనర్తమెయున్నది. ఆ మహాత్ముడు సర్వేశ్వరుని వలె యెందు
జూచిన దానై యుండునని చెప్పుట వాడుకయై యున్నది.

శివా—ఓయీ !

గీ. తొలుత జేసిన పుణ్యంపు ♦ ఫలము వలన
గాక తాదృశమగు యోగి ♦ గణము జూడ
సంభవిల్లునె రాజ్య సం ♦ సార మగును
లకును మునులకు సఖ్యముల్ ♦ గలుగు టెట్లు.

(ఒక సేవకుడు ప్రవేశించి)

సేవకు—మహారాజా! జయము జయము. దేవర కిమ్మని యొక
భిక్షుగు డీ జాబు నొసంగి చనెను. (ఒక జాబు నిచ్చును)

శివాజీ—(లేఖనుజూచి కన్నులనద్దుకొని హర్షముతో) మంత్రీ
నత్యా! యేతల్లేఖావలోకమున బొడిమిన యానందాధిక్యముచే గద్గద
కంతుడనై చదువలేకుంటుని. గాన నీవు దీని సాకల్యముగ జదివి వినిపిం
పుము.

మంత్రీ—(చూచి) యే మహనీయుని మన మిప్పుడు స్మరించు
చుంటిమో ఆ రామదాస యోగిపుంగవునిచే వ్రాయబడినది వినిపిం
చెద నవధారు.

ఓమహారాజా!

ఉ. మేరువు పూలె నిశ్చల మ ♦ మేయము నీదృఢ నిశ్చయంబు సాం

పారగ నీవె ధైర్యమున • కావల మాశ్రయ భూమి వీవె యీ
భారత పుత్రసాళికి శు • భంకర కీర్తి నతంస సద్యశో
దార శివావతార నిను • ధర్మపు శక్తియు బోచు గావుతన్.

గీ. హయపతివి గజపతివి • దు • గాఢి పతివి
నరపతివి ధనపతివి దా • నరతి వీవు
సుప్రసిద్ధ చరిత్ర దే • శోప కృతికి
గంకణము గట్టుకొన్న • లోకప్రశస్త.

మా విన్నవము వినుండు,

సీ. బ్రాహ్మణ క్షేత్రముల్ • పాడుచేయంబడె

మాదుతీర్థమ ల్ప • మంటలసె

వసుధా స్థలంబు ని • ప్లవ పూణా మయ్యెను

ధర్మమ్ము మొదలంట • దగుల బడియె

శిష్ట పాలనమును • దుష్ట సంహారంబు

సేయ నహంకండవు • శివకుమార

నీ ప్రయత్నంబున • నే మహారాష్ట్ర దే

శం బింతకును జీవ • సహితమయ్యె

గీ. ధర్మ సంస్థాపనాచార్య • ధన్య చరిత

మాతృదేశంబు నుద్ధరింపంగ నీవె

యహంకండవు జ్ఞాని విక నీకు • నధికముగను

ప్రాయగాతాదు నీపూర్వీక • జేయ గదవె.

ఓ కల్యాణ ప్రదుడవగు శివభక్తపతీ ! అనేక రాజ కార్యములక వ
శుద్ధవై యున్న నీకు బిల్లువని పేరంటమువలె నీయుత్తరము సంపినందులు

కు మన్నింతువుకాక,

ఇట్లు హితైషి,

రామదాసు.

శివాజీ—అహాహా మంత్రీశేఖరా! నే నెంత ధన్యుడ నైతిని
ఆ మహనీయుడు నన్నట్లు నుతించుటచేతను వారి స్త్రాశ్యమునంగిల నస్త్రా
ణములలో సహస్రాంశమైన నాకడ లేకుండుటచేతను నా కెంతయు స
త్వగుచున్నది.

మంత్రీ—దేవా! ఆ మహాత్ము డన్యత వచస్కుడుకాడు. ఆ
యన వ్రాసిన యంశములును సత్యములే. షరస్తోత్రములకు సంతరిం
చుట ధీరోదాత్త నాయక విరోధమగుటచే ప్రభువులెట్లు పలుకుట
యు నుచితమే!

శివా—మిత్రుడా! నీవీ తక్షణ మేగి యా మహాత్ము నెచటను
న్నను దోడ్కొని రావలయును. ఆయనను జూచువరకు నా హృదయ
ము తపించుచున్నది.

మంత్రీ—దేవా! చిత్తము. (నిష్క్రమించును)

శివా—నా యుద్యమమునకు భగవతియే కాక యోగిజనులు
కూడ మార్గ దర్శకు లగుచున్నారు.

ఉ. ఏ మహనీయు వైహిక సు, ఖేచ్ఛల నెల్ల దొరింగి రామనా
మామృత పాన జీవితమె, యాచరణం బొనరింతు రట్టి ని
ష్కాముకులైన యోగులును, కష్టము నొందు మరాట భూమికి
మామక సత్ప్రయత్నముల, మాగణము జూప గొఱంత యుండునే

(అంతట రామదాసు మంత్రీయు బ్రవేశింతురు)

శివాజీ—(నమస్కరించి) మహాత్మా! ఈ యాసనమున
విచ్చేయుడు.

రామ—నత్సా! శివకుమార! ఆయుష్మంతుడ వగుదువుకాక!

శివా—ఆర్యమిశ్రా!

ఉ. ధన్యుడనైతి మీ చరణ, తామరసంబులు సోకినంతనే

మాన్యచరిత్ర పావక స • మాన పవిత్ర మదీయ వంశమున్
 ధన్యతజెందె పాపములు • దగ్ధములయ్యెను రామభక్త మూ
 ధన్య వివేకచంద్రమ స • దాసుడ బోవ గదయ్యమొక్కెదన్

రామ—ఓయి శివకుమార ! నీ తలంపు నే నెఱుంగుదును. ఆ
 ర్మధర్మమును పునరుజ్జీవింప జేయుటకు గర్మయోగ ముపదేశింప వచ్చితిని
 శివా—మహాత్మా ! నే నిప్పకిగదా కృతార్థుడ నైతిని.
 రామ—వత్సా ! వినుము,

సీ. మేచ్చులు ధరణిపై • స్వేచ్ఛావిహారంబు
 సేయదొడంగిరి • శివకుమార
 సకల ధర్మములు భ్ర • ప్తములయ్యె బ్రాహ్మణ
 దేవతా వృత్తి య • భావమయ్యె
 కొందలంబునకుబల్ • కుమ్మరైన యీ కాల
 మందందరి సుఖంబు • లడగిపోయె
 నధికార మదమున • యవనులు ప్రజలను
 దండి బాధల ట్టు • చుండి రకట

గీ. ఈ దృశావస్థ జూచి స • హింపలేక
 రఘుకు లేందుడు నిన్ను ధ • రా తలమున
 నీశ్వరాంశోద్భవుగ సృ •ష్టిచెగాన
 ప్రజలకు హితంబు సేయంగ • వలయు బూని.

శా. వీరాగ్రేసర ధర్మమున్ నిలుప యుద్విన్నెవె యై యుంటచే
 నారంభింపుము దుష్ట శత్రువుల సం • హారంబు గావింప దో
 స్సారంబున్ వేలయంగ ధర్మమును సం • స్థాపించి దుష్కృత్యమున్
 పారందోలవె దేశసౌఖ్యమును సం • పాదింపవే ధీమణి !

ఓ ప్రతాపవంతా ! శివభక్తి ! నేను చెప్పబోవునదియు నీవు వి
 బోవునదియు గేవల మానవ కల్పితమై వట్టి మానవశక్తిచేత నిర్వహిం
 పఁ దగినది కాదు. అది యంతరాత్మ ద్వారమున నీశ్వరునివలన సంజే
 శింపఁబడినది. నారాయణునిచే సంకల్పింపఁ బడిన కార్యము నడులచే
 బ్రయస్నింపఁబడిన దానివలె నశ్వర మగునది కాదు. శాశ్వతముగ
 నుండునది. ఈశ్వ రోద్దిష్టములైన కార్యములను పూర్తిగ గ్రహించుట
 కు మన కధికారము లేదు. వాటియందు తాత్కాలికములైన పాత్రలు
 ను బ్రవర్తించుటకును తత్సంబంధమైన యానందము ననుభవించుటకు
 మాత్రమే మన కధికారము కలదు. అవసర మెఱిగి కాలానుకూలముగ
 నా యధికారము నెవరు నెత్తినిబెట్టుకొని నిర్వహించెదరో వా రవతా
 ర పురుషులుగ భావింపఁబడి వీరస్వర్గమును జూఱగొందురు. దేశీయులై
 న సోదరు లందరు పడరాని పాట్లు పడుచున్నప్పుడు గూడ సమర్థుల
 య్యును యెవ్వ రుపేక్ష సేయుదురో వారు ఘోరనరకపంకంబునం బడి
 తెవులులేని వేదనం బడుదురు. రాక్షససంహార మొనర్చిన శ్రీకృష్ణభగ
 వాను లస్తమించిన తరువాత మహమ్మద్ గజనీకాక మరెవ్వరును గో
 బ్రాహ్మణహింస సేయువా రడుగు వెట్టలేదు. అత డయినను అప్పటికి
 మన దేశము అవిద్యాంధకారమగ్నమై అనైక మత్యపూరితము కాకుం
 దుటజేసి యెంత బలవంతుండైనను మొగమున గుడ్డవేసికొని వచ్చిన
 త్రోవనే పోవలసివచ్చెను. దేశద్రోహియై జయచంద్రుడు గోకిని మ
 నదేశమునకు బిలచినప్పటి నుండియు మనకీ గతి సంభవిల్లినది. యవను
 ల వలన మనవారు పడు బాధలకు నవమానమునకు నుచ్చరింపరాని
 యశస్థులకును మేఱలేకున్నది. అట్టి బాధలకు దాశరేక ఈశ్వరశక్తి
 యే పురుషసింహునియందవతరించునా, నారాయణు డేవిధమున దు

ప్రసంహారము సేయునా యని యెదురు చూడనివాడు నా కన్నంతవరకును పిన్నంతవరకును నీ మహారాష్ట్రమున కనుపడడు. నా యనా! శివ ఛత్రపతీ! ఈ మహారాష్ట్ర దుఃఖమును నే నేమని వర్ణింతును.

సీ, ఏవైపు నను బ్రాహ్మ • నావమానమె తోచు

నేవీధి దిలకింప • గోవధంబె

యెచట గాంచిన సాధు • బృంద భేదరవంబె

యెందుజూచినను దుష్కృతులగములె

ఏతావునను మేచ్చ • భీతియే చూడట్టు

నెందు బతివ్రతా • క్రిందనములె

ఎందాలకించిన • హిందూ విరావంబె

యేవైపు గూలిన • దేవళగులె

గీ. మన స్వతంత్రత మొదలంట • మంట గలసె

బ్రాహ్మ ధర్మంబు మతమును • పాడు నడియె

నిడ్డియు నదియును బోయె నం • చేమిచెప్ప

సకలమునకు వినాశంబు • సంభవితె.

శివా—మహాత్మా! మహారాష్ట్రావస్థ వినినంతనే నా యంత రాత్మ తగులబడియె. నా మేను కొల్లఱు వారుచున్నది,

రామ—పత్నా! భూతదయార్ద్రపరుల హృదయము లట్లుండుట సహజమే. ధైర్య మవలాబించి ప్రతిక్రియకు యోచింపుము,

శివా—గురువర్యా! ఆనతీయుడు.

రామ—వేయి చెప్పనేల! త్రిలోక కంటకుడగు రాక్షసుని కాలమందు గాని మరియే రాక్షస తాజా కాలమునగాని యిట్టి దురవస్థ తటస్థితేదు, మన ప్రాణములు పోయినవన్న నాకు విచారములేదు.

కాని, మన శ్రీ పురుషుల మానాభిమానములును సవిత్రిమైన యార్య
మతమును గూడ భగ్నమయినది. వారు చేయు దురాగతములకు మ
నవారు పెదవి గదల్చినచో దను ప్రాణములకు జలాంజలి నీయవలసి
నదియే. అందులకే నారాయణు డేయవతారమెత్తి ధర్మము దిరిగి
సంస్థాపించునా యని ప్రజలు తపస్సు జేయుచున్నాడు. తత్వజ్ఞులందరు
నీ యందా చిహ్నము లున్నవని చెప్పుకొను చున్నారు. ఉండెమ్ము.
ఉండక పోనిమ్ము. స్వధర్మప్రతిష్ఠానకై ప్రయత్నించు నీ కవి రాక
మానవు. ప్రకృతి, ధర్మము, పరిపాన, వివేకము, సుహృద్భావము
మొదలగు విశ్వమానవ స్వాతంత్ర్యములను సూక్ష్మదృష్టితో విచా
రించి యెడల నిట్టి సమయముల సవశకస్థాపనము అత్యవసరము
గా కనుపట్టుచున్నది. యుద్ధము చేసినయెడల భటులతోగూడిన వన
ము మాత్రమే ప్రాణములను గోల్పోవుదుము. ఊటకున్నయెడల అబ
లలు గోవులు బాలురు గూడ ప్రాణములను గోల్పోవుట దట్ట
మగునుగాన,

గీ, నిరపరాధుల జంపుదు ♦ క్షీణిపరుల
నెంతమంది ప్రాణంబుల ♦ నిచ్చి యైన
జంపి రాష్ట్రమునకు మేలు ♦ నలుపునట్టి
ధర్మమే సుమి యుక్కొప్ప ♦ ధర్మమరయ.

శ్రీకృష్ణుని చర్యలను బోధ పరచుకొనుమా. భారతయుద్ధమున కతడే
ఘోరకారణుడు. కావున నాలోచించుకొనుము. మఱియును

గీ, ఒక్క ద్రాపది కవమాన ♦ మొదవినంత
బహుళ సైన్యంబు ప్రాణముల్ ♦ బాయ వలసె
నిపుడు తాదృశ సాధ్వల ♦ కెల్ల మాన

... భంగ దశకలై నేందరు • బుంగ వలెనొ.

నాయనా ! శివకుమార ! తన పుత్రులును పుత్రికలును నిరంతర బాధ నందుచుండ గంటికి మంటికి నేకధారగా నేడ్చుచున్న మహారాష్ట్ర ముయొక్క యవస్థ మాన్పుటకు నే దొక్క శ్రీకృష్ణుడు కాక లెక్క లేని శ్రీకృష్ణులు కావలసి యున్నారు. అం దొక్కడైన దొరికునా యని జనులు కలవర పడుచున్నారు. నీ వీశ్వరాంశ సంభూతుండవని యు నీ యుద్యమంబునకు దోడ్పడువారందరు నారాయణాంశ సముద్భూతునియు దెలిసినవా రనుకొనుచున్నారు. దానికి నీ కేష్టైన సంశయ మున్నయెడల,, అహంబ్రహ్మస్మి,, తత్వమస్యాది మహావాక్యముల యధఃమును బోధ జేసికొనుము. నారాయణుని కార్యము లోక సేవ, స్వాధికారము. ఆత్మకు నాశనము లేదు. భౌతికమగు శరీరము మాత్రమే నశించును కావున మనము పోయినను మన కార్యములు నశింపవు. ప్రాణము తుచ్ఛము. ఐహిక సౌఖ్యము తుచ్ఛము. అవగత సౌఖ్యము శాశ్వతము.

మ. ఎపు డవేళనా యెట్టి రూపముననో • యేపుణ్యమున్ లేక వ్య

ధకపుజావొందుటకంటె నాతులకు నై • ప్రాణంబు లర్పించిపు

ర్వపు సౌఖ్యముక్రమ ధర్మము స్మరల సం • పాదించి పోషించుటే

యపవగాత్మిక సౌఖ్యమందు మది నూ • హంజేయుమా పుత్రకా

ఈ కార్యము ఈశ్వరోద్దిష్టమని చెప్పియుంటిని. ఐహిక భోగంబుల

కాశించి ప్రాణభీతిచే మనము తప్పికొంటిమేని ఈశ్వర పుత్రుడైన

మరియొకరు దానిని నిర్వహింతురు. కాని, మనము మాత్రము ఘోర

నరక పంకంబునం బడక తప్పదు. నీ కార్యమునకు భగవంతుం డను

జ్ఞ నిచ్చినాడు. సాధువు లాశీర్వదించినారు. భూదేవతలు దీవించినా

రు. పతివ్రత లామోదించినాడు. గోవులు సంతసించు చున్నవి. అభి
నవ శ్రీకృష్ణుడవుకమ్ము. పరావమానంబున శ్రీ పురుషు లెందరో వృ
ధాగా ప్రాణముల విడచు చున్నారు. ప్రభువు లొక వేళ విమతస్థు ల
యినను ప్రజలను బిడ్డలంబోలె పాలించి వారి మాన ప్రాణములను
మతములను గాపాడ వలయు గాని యిట్టి దారుణకర్మమెందయిన గల
దా? కావున నీ వీ యుద్యమములో చతురోపాయములలో వీలైన
దానిని సమయానుకూలముగా నుపయోగింపుము. భగవద్గీతల తత్వ
మును బోధపరచుకొమ్ము.

శ్లో. శ్రేయాన్ స్వధర్మో విగుణః పరధర్మాత్ స్వనుష్ఠితాత్ ।

స్వధర్మే నిధనం శ్రేయః పరధర్మో భయావః ॥

అను శ్రీ కృష్ణ బోధామృతము ద్రావుము. నీవు కేవలము దు
రాగ్రణమునే సాధించు చున్నావు కాని మనుష్యులను కాదు. సర్వా
వస్థలయందును స్వకారవ రక్షణమునే జపించుము. అదియే నీకు దప
స్సు, స్వగణము, మోక్షము, పరమాధణము, ఉత్కృష్ట ధర్మము.
నీ ప్రాణములు, నీ శక్తి, నీ సామర్థ్యము నీవి కావు. నీ సోదరులవని
యాహింపుము. నీవు లోకము కొఱకే పుట్టితివి కాన లోకముకొఱకే
బ్రతుగుము. లోకము కొఱకే చచ్చిపోమ్ము. స్వధర్మ సంరక్షణయే
నీ జీవయాత్రయందలి తత్వము ప్రాణార్పణమే నీ కీర్తి సందేశము.
ప్రాణార్పణమేకాదు. తుచ్ఛమయిన ప్రాణము హృదయపూర్వకము
గ నర్పించినను మానినను పోకమానదు. నీ నర్వస్వమర్పించు భక్తి
యే నీకు జేయు తత్వబోధ. వేయేల. ముముక్షుడవుకమ్ము.

శివా—పదేపితరం. (సాష్టాంగ దండప్రణామ మొన

రించును)

రామ—నత్సా! లెమ్మ లెమ్మ. (లేవదీయును)

శివా—

చ. గురువర మీ సుబోధనల ♦ కున్ రవిచే దమ మేగునట్లుగా
విరిసె మదీయమైన యవి ♦ వేకము ధన్యుడ నైతి నేను భా
సురతర పూరుషాధామును ♦ చొప్పడె మామక దేహయాత్రకున్
దెరువును జూపినారు సుగ ♦ తి స్సనువాడఁ ద్వదీయ సత్కృపన్.

మహాత్మా! నా చిన్ని విన్నప మాలించి చంద్రునికొక నూలుపోగ
నునట్లు నా సమర్పించు గురుదక్షిణ నంగీకరించుటకు మీ శిష్యుడు పా
థించు చున్నవాడు.

రామ—(స్వగతము) ఈత డెట్టి దక్షిణ నిచ్చునో! అయిన
గనుగొందును. (ప్రకాశముగా) ఓయి శివకుమార! సర్వసంగ పరి
త్యాగినైన నాకు గురుదక్షిణతో నేమి ప్రయోజనము, అయిన నీ
కోర్కె దీర్చెద. అట్లే యొసంగుము.

శివా—ఓరి సేవకా! అభ్యుక్తము.

సేవ—దేవా! చిత్తము. (అందిచ్చును)

శివా—మహాత్మా!

ఉ. ఓమహనీయమూర్తిక సుగు ♦ ణోజ్వల భూషణ యోగిచంద్రమా
మామక రాజ్యమున్ సిరుల ♦ మంత్రిల సైన్యముతోడ మీకు ని
ష్కామత రాఘవార్పణము ♦ గాగ నొసఁగితి సర్వ సంపదల్
ప్రేమ మొలర్ప గైకొని ధ ♦ రిత్రి ననున్ జరితాధున్ జేయవే.

(రామదాసు చేతితో నభ్యుక్తము విడచును)

రామ—ఓయి శివకుమార ! నీ యిష్టప్రకారము పరిగ్రహించితిని. గురువునైన నా యాసతి సైతము నీవు పరిగ్రహింపవలెను కదా !

శివా—మహాత్మా ! శిరసావహించు చున్నాడను.

రామ—అటులైన బ్రజాక్షేమమునకై నా శాసనంబున నీ రాజ్యమును నీవే యేలుచుండుము. దేశ బాధ దొలంగుటకై ప్రయత్నింపుము. నేను నీ కిదే దాసబోధయను గ్రంథము నిచ్చు చున్నాను. దీనిని నిత్యము బారాయణ జేసికొను చుండుము. నేను తీర్థయాత్రాచరణమునకై పోయెదను.

శివా—మహాత్మా ! కొంత కాలమైన మీ రాజ్యమున నుండు ట కంగీకరింప వలెనని వేడుచున్నాను.

రామ—ఓయీ ! నీవు తలచినప్పుడు సాక్షాత్కరించెదను. దేవుని యాజ్ఞ మాత్రము నిర్వతింపుము. నీకు బోధించునది వేతేమియు లేదు. జాగ్రత్తను సుషుమ్నావస్థలయందును స్వగౌరవము స్వగౌరవము స్వగౌరవమని తలంచు చుండుము.

శివా—గురువర్యా ! భగవత్స్వరూపులైన మీ రమోఘ వచస్కులు గదా ! ఎట్లు ప్రతిష్ఠింప బడకుండును.

రామ—వత్సా ! నేను పోయి వచ్చెదను.

శివా—మహాత్మా ! నమస్కారము.

అందరు—(నమస్కరింతురు)

రామ—మీ కందరకు శుభమగు గాత. (నిష్క్రమించును)

మంత్రి—దేవా ! ఛత్రపతి !

గీ. పార్థుడవు నీవె కృష్ణుడి • పరమ యోగి

ప్రస్తుత రణంబె భారత • రణము సుమ్మ
నాటి పాండవ జయమె యీ • నాడు మీకు
సంభవించుట నిక్క మీ • శ్వరుని కృపను.

శివా—ఓయి మంత్రీ! అది యంతయు గుర్వాజ్ఞా ప్రభావ
మే. నేడు మొదలు మన నికేతనమున నీ రాజ్యము రామదాసస్వామి
రాజ్యమును చిహ్నముగఁ గామామాంబరమును బాధింపవలెను.

మంత్రీ—దేవా! అది యుక్తమేకదా! అటులే చేయించెద
ను. ఓరి సేవకా! వినుచుంటివికదా!

సేవ—మహాప్రభో! నే నిదే పోవుచుంటిని. తెలివిగలవానికి
జెప్ప నవసరము లేదు. (నిష్క్రమించును)

శివా—ఓ సచివాగ్రణీ! మన చారుల జాడ తెలియదాయె.
ఔరంగ జేజును చల్లని మాటలచే జోకొట్టి బీజపూర్ నవాబుపైకి యు
ద్ధమునకు బంపి మనము డిల్లీశుని జన్నరు అహమదు నగరములను దో
చికొనినట్లు వినియుండి మన పైకి దాడి వెడలుట నిశ్చయము. మనము
మాత్రము కడు జాగరూకతతో నుండ వలయును.

మంత్రీ—దేవా! ఎవని తోడనో యొకని తోడ మన కిపుడు
యుద్ధము సిద్ధమై యున్నది. సర్వము చారుల వలన నిపుడే తెలియ
గలదు.

(చారుడు ప్రవేశించును)

ఖాతర్ ఖాన్—మహారాజ్ఞా సలాంజీ!

శివా—ఓయి ఖాతర్ ఖాన్! వచ్చితివా! వాతనలేమి?

ఖాతర్—మహారాజ్! ఇది అన్ని దేశాల్ తిరిగి వచ్చింది.

కాని, ఒక్క సెడ్డకార్యం యిది వచ్చినావు. అది యేమి అంటే మీది కు

లంచాడు బాజీ ఘోరపడే బీజపూర్ సుల్తాన్ కాడవుండి బడా ఖరాబ్ పని సేసినాడు మహారాజ్ !

మంత్రి—సాహేబు వేగచెప్పుము ?

ఖాతర్—బాబు యేమిసెప్పన్. మహారాజ్జా పితాజీ శహజీ మహారాజ్జా భోజనాన్ని ఫిల్మి మోషం సేషి ఖైదు సేసినాడు. అందుఁగి పహజీమహారాజ్ మీకీ సెప్పుమన్నార్. నాకీ కొడుకు అయితే బాజీ ఘోరపడేకు ప్రాణంతీసి నాదివగ దీర్చుమన్నార్.

శివా—(కోపముతో) ఓరోరి స్వకులారణ్య సంహారకుతార ! బాజీ !

గీ. తులసి మొక్కల గంజాయి ♦ మొలక వలెను

పరువమైన మహారాష్ట్ర ♦ వంశమందు

బుట్టి తుచ్చతకును నొడి ♦ గట్టి నావె

వేగ సనుజంపి తీర్చెద ♦ చిత రుణంబు.

ఓరోరి యవినీతిశాలి ! ప్రభునాజ్ నెరవేర్చకుండుట రాజద్రోహమని గర్వపడు చున్నావేమొ. అదికాదు. నిజమైన ధర్మవతకనగల రాజెప్పుడు నట్టి యశ్రత్యములకు సహింపడు. ఒకవేళ నా ప్రభు వందుల కంగీకరించిన నది యధర్మమని నిషేధించి సేవకులెల్లరు నా ప్రభువును బహిష్కారముచేసి వేటొక ధర్మాధికారిని నియోగించు కొనవలెనుకాని యధారాజా తథాప్రజాః యను నూక్తి వలన సేవకులును ఆమార్గమునే యవలంబింప కూడదు. రాజత్వ మెపుడును ప్రజల షేమాభివృద్ధికి ననుగుణ్యమై యుండవలె గాని స్వోపయోగార్థమై ధర్మేతరము గానుండదగదు కావున,

గీ. భుజబలమె యున్న బ్రత్యక్ష ♦ ముగను దివుల

బట్టవలె కాని మాయచే ♦ బట్ట నగునె

చెడుగురేని కలమున నీ ♦ చెట్టజేసి

కులమునకు మచ్చ దెచ్చితె ♦ ములుచు బంట.

మంత్రి—మహావ్రభో ! ఆ తులువయొక్క వృత్తమెపుడు
మీ చెవికి సోకెనో యప్పుడే వాడు చచ్చెననితలచితిని.

ఖాతర్—మహారాజ్ ! ఇంకా యేక్ చెడుగు కార్యం
జరిగింది.

శివా—అట్లులే న నాలసించెద వేల ?

ఖాతర్—మహారాజ్ ! కనకగిరి లడాయిమే మీది అన్న
పంభాజీ క్యామహారాజ్ ! మాకీ నోరురాదు. యేమిసెప్తాన్.(అని
యేడ్చును)

శివా—(ఆతురముతో) ఓయీ ! అసాయ మేమైన సంభ
విల్లినదో !

ఖాతర్—అసాయమే కాదు. మహారాజ్ పురగయా
అయింది.

శివా—హా అగ్రిజా ! హా పితృసేవా పరాయణా ! హా
శంభాజీ !

ఉ. హా పితృభక్తి లాలస ! కృ ♦ సాకర ! క్షార తురుష్కరాజ సం
తాపిత దేశ సోదరుల ♦ దైన్యముగాంచి సహింపలేక యీ
పాపపు లోకమందలి నీ ♦ వాసము నింద్య మటంచు నెంచి నీ
వాపురుహూత లోకసుఖ ♦ మందగ బోయితివే సహోదరా !

మంత్రి—దేవా ! ఊరడిల్లుదు.

శివా—అయ్యా ! మంత్రివర్యా ! నా కెటుల యూరటకల్గును

ఆ. కారణాంతరమున మేము • కలసి మెలసి
యొక్కతావున వసి • యింప కున్నగాని
యొక్క తల్లి గర్భంబున • నుదయమగుట
భరమయిన దుఃఖ మెదపొంగి • పొటలుచుండె.

భాతర్—బిచార్ మక్కరో మహారాజ్ ! వారు లడాయిమే
సచ్చినార్ వీరప్రగాఢాకీ యెల్లినార్.
శివా—ఓయి సంజేశహాకీ !

గీ. కాలు విరిగిన బ్రాణంబు • కలుగుటకును
బ్రాణములు ప్రావ వీరస్వ • గణంబు నకును
సంతసించెడు మనుజుని • సంతసంబె
పొందుచున్న నిటుల భావ • పున్ విరక్తి.

మంత్రి—దేవా ! క్షత్రియోచితమైన ధర్మమును బొందిన
మీ సోదరులకై యస్మాజ్జులవలె విచారించెదరేల ? యూటడిల్లుడు.
శివా—ఓయి ! మా యగ్రజుని మరణమునకు గారణ మెవ్వ
డో యెఱుంగుదువా !

భాతర్—మహారాజ్ ! ఆడు బలే మాయకాడు. అప్పుఁ ఖాన్
సాహీబ్ అన్యాయం నేసి మీది అన్న శంభాజీగాను బేహద్దీగా వుం
డంగా యెసక పాటున వచ్చి నరికీ యేసినాడు.

శివా—ఏమి ! అప్పుఁ ఖానా ! ఓ కృత్రిమహతకా,
చ. తెలివి యొకింత లేక నిజ • దేశము మ్రొచ్చుల పాలజిక్కి సం
దుల కభిమాన మింతయును • దోచక తాపక దాస్యవృత్తిసే
సలిపెడు నా సహౌదరుని • జంపగ నొనె యధర్మ పద్ధతిన్
తులువ భవచ్ఛిరంబును బు • ధుల్ వినుతింపగ ద్రుంపకుందునే.

మంత్రి—దేవా ! యోజించిన యెడల యిట్టి సిగ్గుమాలిన పని జేయుట వాని తల వాడె దుగించుకొనుట. అట్టివాడే కదా జీవన్మృతుడు

శివా—అయ్యా ! మంత్రిశేఖరా ! ఈ వాతా మాత విన్నచో నెట్టిగతి సంపాద్యమగునో తెలియ కున్నది.

మంత్రి—నుహాప్రభు ! ఈశ్వరోద్దిష్టమున కెవరేమి చేయ గలరు.

(అంతట జిజాబాయి ప్రవేశించును)

జిజా—(తనలో) ఏమిటి ! నా కుమారుని మోము వీరోత్సాహము వదలియున్నది. ఈ చింతావేశమునకు గారణ మేదియో కదా (ప్రకాశముగా) వత్సా ! శివకుమార ! నీమోము విచారాకాంక్షంతమగుటకు గారణ మేమి తండ్రి !

శివా—తల్లీ ! ఏమని చెప్పుదును.

గీ. అనవరత పితృభక్తిచే • నలరుచున్న
నీదు తొలిబిడ్డ శంభాజి • నాదు భ్రాత
కనకగిరిలోన నవ్వుల • ఖానువలన
వీరభోజ్యము స్వగౌరవము • చూడగొనియె.

జిజా—హా ఈమార ! (మూర్ఛపొవును)

శివా—అమ్మా ! ఊరిడిల్లుము.

మంత్రి—తల్లీ ! ఏమి ? ఈవెట్టి సంసారము నిజముగ నాటకముగదా.

జిజా—(లేచి) హా నా కడుపు తొల్లింటి పంటాడి హా పుత్రకా !

గీ. శేవకులవృత్తి వలదని • చెప్పియున్న

గాని తండ్రిని గూడియా ♦ కఠినువైన
తురకలను గొల్చి పాణిముఖ ♦ దొరికి నావె
ములుచ దొరికి కొలు వెపుడైన ♦ మోహమెకద !

శివా—అమ్మా ! అతడు బుద్ధిపూర్వకముగ మృత్యు దేవ
తనే కొలచినవాడు. దైవ్రాద్దిష్ట మటులుండ మన మేమి చేయగలము.
కావున నూటడిలుము.

జిజా—నాయనా !

గీ. ఏది యెటులైన బుత్రకు ♦ డీప్తానన్న
మాటయె దవాగ్ని సదృశ మై ♦ మానసంబు
తగుల వెట్టెడు నెటులు శాం ♦ తమును గందు
గడకు దోయ నగునె కన్న ♦ కడుపు దీపి.

శివా—తల్లీ ! ఏమి యీ వెట్టి !

గీ. ప్రచురమైన మహారాష్ట్ర ♦ వంశమందు
బుట్టియు నధీరవై యిట్టు ♦ పొగల నగునె
పుట్టువుం గన్న జనులెల్ల ♦ గిట్టకుండ
నుట్టిగట్టుకు నూ రేగు ♦ చుండురమృత.

జిజా—కుమార ! నీవు చెప్పినది సత్యమే. అయినను శంభా
జీ యస్తమించినాడన్న విచారము లేదు. కాని, యీశ్వరకార్యమునకై
తన ప్రాణంబు లర్పించక కేవలము క్రూర తురష్కుని ఖడ్గమున కర్పిం
చినందులకు దుఃఖించు చున్నాను,

శివా—అమ్మా ! సత్యము.

ఉ. మాతరొ దుఃఖము నివిదువు ♦ మా కవటంబున నా సహోదరున్
జాతి విరోధమెంచి రభ ♦ సంబున జంపిన దుర్మదాంధునిన్

బాతకు నా తురుష్కు కుల ♦ సానను నబుల ఖాను జంపి నా
భ్రాతృరుణులు దీర్చెద ని ♦ రానుయ మా నటు సేతుధారుణిన్

(తెరలో రణభేరీ ధ్వని)

అందరు—(విభ్రాంతితో నాలకింతురు)

జిజా—వత్సా! నీ శపథము త్వరలో నగునని సూచన సేయు
చున్నది వోలె భేరి మోగుచున్నది?

శివా—అమ్మా! భేరీరవము కార్యసాఫల్య సూచక మేకాని
అశాలమున నీ భేరి మోగుట కేమి హేతువు తెలియకున్నది. శత్రు
భేరియైన చారుడు రాకుండునా!

(పటాక్షేపముగా చారుడు ప్రవేశించును)

చారుడు—దేవా! రక్షించుడు.

శిజా—ఏమిరా అది! ఎవరివల్లనుండి?

చారు—స్వామీ! శత్రువుని బారినుండి.

శివా—మన కోట నెవడైన ముట్టడించెనా! ఎవడు?

చారు—మహాప్రభో! బీజపురమునుండి అష్టల్ ఖాను సాహే
బు గండుతో కోటను ముట్టడించెను.

శివా—ఏమీ! అష్టల్ ఖానె వచ్చెనా? ఇక నేమి!

గీ. ఏదురాత్ముని వధియింప ♦ నే ప్రతిజ్ఞ

బూనితినొ వాడె యప్పుల ♦ ఖాను డిప్పుడు

బవరమునకు దనంత దా ♦ వచ్చియుండ

విడతునే వాని జంపక ♦ వెట్టి నగుచు.

ఒరీ! నీవు వేగ పోయి సమరసన్నాహమున నుండవలెనని మన సైనికు
లతో నా యానతిగా జెప్పుము.

చారు—దేవా ! చిత్తము. (నిష్క్రమించును)

ఖాత—మహారాజ్ ! వాడు అష్టర్ ఖాన్ బలే మోషకాడు.
తీయన్ మాటసెప్పి మాయపేహంసేసి మోషం సేస్తాడు. బడా జూ
టామనిసి హై బాబు.

జిజా—నాయనా ! అష్టర్ ఖాన్ వృత్తి మన ఖాతర్ ఖానుసకు
దెలియునని తోచు చున్నది.

ఖాత—అమ్మా ! ఆడి పంగాతి మేరేకు బాగా తెల్లు. యేమి
అంటె యిది అక్కడ సిన్నప్పుడు కొల్వు పల్పింది. ఉన్కా దయా
నై ధర్మం నై. బడాయి యెక్వా. దేహబలం కంటె మోషబలం
యెక్వావుంది.

మంత్రీ—అది నిశ్చయము. నేనును వదంతియు నట్లే విని
యుంటిని.

గీ. కృత్రిమమె ధరణీయందు మూ ధృతిభవించి
కరినుడై నట్టి యశుల ఖాను పేర
వ్యవహరింపంగ బడుచుండె నందు వలన
మాయ వలననె చంపు డా మాయకాని.

శివా—అంత మాత్రముననే వాని నట్లుగా తలచుట పాడి
కాదు. వాని చైదములు మోసములని వేఱు విధములగూడ మనకు
దెలియ వలెను.

ఖాత—అది యెంతసేపు మహారాజ్ ! ఇది యెల్లి అన్నీ యి
నివస్తాది. మై చెలే గావుంగా మహారాజ్ ! (నిష్క్రమించును)

(అంతట సేవకుడు ప్రవేశించును)

సేవకుడు—దేవా ! ఖానుసా హేబు వద్దనుండి రాయబారి యొ

కడు వచ్చి ద్వారముకడ మీ దర్శనమునకై వేచియున్నాడు.

మంత్రీ—ఈ రాయబారము జూడ నిజేదో కపటకృత్యము నియే తోచు చున్నది.

జిజా—వత్సా! శివకుమార! నీకీ విషయమున ఖానుడు నిశ్చితార్థమును దోపించుగాత. ఇట్టి సమయమున నే నిచట నుడుట పాడికాదు. గనుక నే నేగెదను. ఆ రాయబార మందలి దూరాధము ను గ్రహించి సమయాను కూలముగ వతికొంపుము. (అని నిష్క్రమించును)

శివా—మంత్రీవర్యా! సాధ్య మయినంతవఱకు నతి వినయమును గన్నఱచి యితని ముఖమునుండియే ఖానుని యభిప్రాయమును గ్రహింప వలెను.

మంత్రీ—దేవా! అదియే కతకవ్యము.

శివా—ఓరీ సేవకా! జేగ నాతని ప్రవేశపెట్టవలెను.

చారు—చిత్తము. (నిష్క్రమించి రాయబారితో ప్రవేశించును)

శివా—(లేచి) అయ్యా! ఈ యుచితాసనమున ననిష్ఠింపుడు.

గోపీనాథుడు—చిత్తము, మీ కెల్లరకు శ్లఘమే కదా?

శివా—తమ యనుగ్రహము వలన మీ రాకయు మాకు శుభ మగునని తోచెడును.

గోపీ—శుభప్రాప్తి విషయమై అన్యోన్యము నల్ల యగుగాత. నేను బీజపుర నవాబుల సరదారుడను. వారి కోటల ననేకము మీరు స్వాధీనము చేసికొని రాజ్యమెల్ల యాక్రమించు కొంటచే నవాబు మీ మీదకు నప్పులఖానను మంత్రీని యుద్ధమునకు బంపినవాడు. అందుపై

భానుసాహేబుగారు మీతో గొన్ని మాటల జెప్పుచునిన నే వచ్చితిని శివా—తొలుదొల్ల సామోసాయ ముపయోగించుటచే నప్పు లభాను సాహేబుగారి సరసత వెల్లడి యగు చున్నది. యోగ్యుల కది యుచితమే కదా ! వాతి యాదేశ మెట్టిదో యానతీయుడు.

గోపీ—వినుడు. ,,చిరకాలమునుండి నీ తండ్రి మాకు బరమ మిత్రుడగుటచే నీ యెడల మేమును మిత్రభావమునే జూపు చున్నాము గాని వైరభావమును జూపుట లేదు. నీ కనుకూలముగా నుత్తాను గారితో చెప్పి నీ విదివతకు గెలిచిన ఖిల్లాలును నీకు జాగీరుల నిప్పించెద ను,, అని భానుసాహేబుగారు సెలవిచ్చినారు.

శివా—(స్వగతం) ఇందు కపటమే లేకున్న నధములేని యీ వాక్యములు రాయబారమున జన్మించకయే యుండును. ఇక సందయ మేల. (ప్రకాశము) అయ్యా ! భానుసాహేబుగారు మా మీద దయ నే చూపునుగాని వైరమును జూపడని మాకు దెలియును. వారు సెల విచ్చినటుల మాకు జాగీరుల నిచ్చినయెడల నవాబుగారి యాజ్ఞానుసార ము వతికొంచుటకు మా కభ్యంతరము లేదు. మేము తొలుతనుండియు వాతి సామంతులము గనుక నే రాజదొడ్డి హుల్లై న యనేక పాలిగాండ్ర రాజ్యములను నవాబుగారికై సంపాదించినాము. దాని వంతయు నవా బున కివ్వగలము.

గోపీ—అట్లులై న వృథా వైర మే,, ! మీ యుద్దేశము భాను సాహేబుగారి కెఱింగించుటకు నేను పోయెదను. సెల నొసంగుడు.

శివా—అటులే యెఱింగింప వచ్చును కాని యే తత్కారణమున మాకు బంధు దర్శన మైనందులకు సంతసించు చున్నాడను. కొంతవర కెచ్చట స్నేహగోష్ఠితో నుండుటకు గోరు చున్నాడను.

గోపీ—అసాధారణ మేధావంతులైన మీ యాజ్ఞను శిరసావహింపకుందునా !

శివా—అది మా యెడల దయ జూపుచున్నారని భావించెదను కాని తమ రే వంశజులతో తెలుప గోరెదను.

గోపీ—నేను హిందువును. బ్రాహ్మణుడను.

శివా—అయ్యా ! కేశల వైర సందేశమునే ప్రధానముగా జేసికొని బ్రాహ్మణులకు జేయవలసిన సపర్యలను జరుపక పోయినందులకు నన్ను క్షమింతురుకాక. నా నమస్కారము గ్రహించుడు. (అని నమస్కరించును)

గోపీ—శివరాయ ! మీకు శుభమగు గాత. ప్రస్తుతపు నా వృత్తి కహణమైనటుల తామును ప్రవేశించితిరి. ఇందు క్షమింప వలసిన దేమున్నది !.

శివా—అయ్యా ! అటుల కాదు. వా రెట్టి సేవకవృత్తి యవలంబించినను బ్రాహ్మణులు మాకు దేవతలు, విప్రులను, గోవులను దేశధర్మమును రక్షించి మహారాష్ట్ర స్వధర్మమును ప్రతిష్ఠించుటకు గంకణము గట్టుకొన్న దేశ సేనకులము గాన మాకు మీరు శందనీయులు. మేము శుభ మందుటకును మీ దయయే కారణము.

గోపీ—చిత్తము. అది మీ సౌజన్యమున కలంకాగముకదా ! (తల వంచి తనలో) ఇంతకు మిక్కిలి మాట్లాడుటకు నే నహుడను కాను.

శివా—అయ్యా ! ఖానుసాహేబుగా రిట్లు సందేశ మంపుటచే వారి హృదయము కొటిల్యము కలది కాదని తలంచెదను.

గోపీ—ఆ ! కాకపో వచ్చును.

శివా—(తనలో) ఈ మాటయందలి స్వరము చూడగా నాతని హృదయము కపటమయమనియె తోచుచున్నది. అయిన నడిగెదను. (ప్రకాశముగా) అయ్యా ! బ్రాహ్మణులు వాస్తవదృక్కులగుట చే కేవలము విరోధుల కైనను విప్రభాషణములు విశ్వసనీయములు.

గోపీ—అదియు నెదుటివారి సత్స్వభావముల ననుసరించియే యుండును.

శివా—అయ్యా ! మా ముఖ్యోద్దేశము తమకు విన నహులు కనుక నించుక చెప్పెద నాలింపుడు. యవనుల బారిబడి చావకుండ బ్రాహ్మణులను గోవులను సంరక్షణ జేయుటయు హిందూ ధర్మమునకు బ్రాప్తమైన దుదకాశను దొలగించుటకును మహారాష్ట్ర రాజ్యమును స్థాపించుటకును మా ముఖ్యోద్దేశములు గనుక మీరును మహారాష్ట్ర పుత్రులును బ్రాహ్మణులును గనుక నీ సత్కార్యమునకు మీరును దోడ్పడ వలయునని కోరుచున్నాడను. ఇది ధర్మకార్యము. ఇందులకై వావరేయను గ్రామమును మీకు వంశ పరంపరగా జాగీ కివ్వ గలము.

గోపీ—(తనలో) ఈ మాటల విన న తోడనే నా కేమియు దోచకున్నయది. దూర మాటోచించగా నిది ధర్మకార్య మగుట నిశ్చయము. భారత యుద్ధమున గౌరవులయెడ సధర్మ మగుట చేతనే కదా తమ ప్రాణములు పోవు మాగణము సైతము ధర్మాత్ములైన పాండవులకు భీష్మాదు లెఱింగించిన వారు ! ఈ యుద్యోగ మూడినను సరే నా చేతనైన మాట సాయము చేయుమని నా యతఃకాత్మకు దోచు చున్నది. నేను నిజమునకు నవాబు పక్ష మవలంబించ వలసిన విధియయ్యును నా హృదయ మీ శివాజీ భాషణములపై విశ్వాసము

సభిలపించు చున్నది. (ప్రకాశముగా) అయ్యా! మీ యుద్యమమునకు దోడ్పడు నంతటి సమర్థుడను కాను. అయినను మీ యుద్దేశ మేమో చెప్పుడు.

శివా—మీ యెడ సమర్థత లేకపోలేదు. వివేకులు స్వాత్కషము ను వెల్లడించు కొనరు కదా! చెప్పెద వినుండు. చిరపరిచితుడగునచే నల్ఫుల్ ఖాన్ హృదయము సత్యవాదులగు మీకు దెలియక పోగు. దానినే నే వినిగోరు చున్నాను.

గోపీ—ఆ ఖానుని హృదయమును మీ రెట్లుగా శంకించు చున్నారో అటులే యగును. ఉత్పరుషులైన మీ యంతఃకరణ ప్రవృత్తి యెట్లు సత్యమును గ్రహింపకుండును.

శివా—నేను వానిని మోసకానిగా నెంచు చున్నాను. మీ యుద్దేశ మేమి?

గోపీ—నేనును వచించిన వునరుక్తి కాని వేటుకాదు. నా యెఱిగినంత చెప్పెద వినుడు. అల్ఫుల్ ఖాన్ మహా దుర్మాగుడు. సమయోచితమైన బుద్ధి వై బవంబున దనతో సమానులు లేరని బహుగర్వము కలవాడు. తీయని నూటల జెప్పి నమ్మించి ద్రోహము సేయుట కంతవా డిక లేడు. కావున నట్టివానిని రుజువుగాగము చేతనే సాధింప వలె కాని న్యాయమాగ్గంబునే జిక్కడు.

శివా—మహాత్మా! ఇప్పటికైన తమకీ యభిమానము వొడమి నందులకు వండేహామని మొక్కు చున్న వాడు.

గోపీ—అయ్యా! నే నెట్లులైన నాతని మీ కోటకిందకు దోడ్కొని వచ్చెదను. మీరును సచటికి వచ్చి మాట్లాడ వచ్చును. అత డసాధారణ ప్రజ్ఞ కలవాడు. మీ రపుడు బహు జాగరూకత

తో మెలంగ వలెను. నే నిచట దడవు మసలరాదు. పోయెదను.

శివా—అయ్యా ! భవాని మిమ్ముల సర్వవిధముల రక్షించు గాక. ఈ భారము మీయది కాని నాదికాదు.

గోపీ—నేను నా చేత నై సంత వరకు లోషము చేయను కదా ! సెలవు దయ సేయుడు.

శివా—చిత్తము. ఈ కార్యానంతరమునండి వాపరేయను గ్రామము మీ యధీనము కదా !

గోపీ—చిత్తము. (నిష్క్రమించును)

శివా—మంత్రీశేఖరా ! అష్టభానుని వధించుటకు మనకొక యువాయము జిక్కినది. మన కోటకు సమీపమున గొన్ని చెల్లును నరికించి యచట చక్కని మంటపము నొక దానిని నిర్మించు సటుల జేయించుడు. అచట కాతనిని రప్పించి కాశ్యమును నేటవేర్చు కొందము. మఱియు మా తల్లిగారిని వత్సమైన శంభాజీని పిలుపింపుడు.

మంత్రీ—చిత్తము. సేవకా ! వారిని దోడ్కొని రమ్ము.

సేవకుడు—శిరసావహించు చున్నాను. (నిష్క్రమించి జజ్జ శంభాజీలతో ప్రవేశించును.)

శివా—(తల్లికి సమస్కరించి) అమ్మా ! మే మిపుడు సమర ద్యూతమునందు ప్రవేశించు చున్నాము. జమాపజయంబులు భగవదధీనంబులు. నన్నుల్లభానే చంపునో వాని నేనే సంహరించెదనో తెలియదు. దైవవిధి త్రప్పి వానివలన నేనే చంపబడిన యెడల మిగుల నసాయము సంభవించును. కావున నీ వెట్లు తురుష్కుల బారి పడుకుండ దాటెదవ్రా ! తల్లీ ! బహు భద్రము. ఎప్పుడీ మహాత్కార్యమును నేను మీకు వైచి కొంటినో యప్పుడే నేను చచ్చితినని త

లంపుము. నేను నీకు బుత్తుడను కాను. దేశమునకు బుత్తుడను కా
వున విచారింపకము.

జిజా—వత్సా ! అమంగళము ప్రతిహత మగుగాత ! లోక
రక్షణమునకు గంగకణము కట్టుకొన్న నీకు దప్పక జయమగును
గాత !

శివా.—ఓ మంత్రీశేఖరా ! నే నప్పులే భానుని గలయుటకు
బోయిన సమయమున బహు జాగరూకతతో సాంకేతిక స్థలముల
యం దుండపలెను. సమయము కలిగిన వెంటనే శార్దూపము చేయబ-
డును. తక్షణమే మీ రెల్లరు దలపడి యవన సైనికుల నామావశిష్ట
లగా జేయుడు. మఱియు నో సచివాగ్రణీ ! (బాలకు నెత్తుకొని)

ఉ. కాలము మారి దుష్టుడగు • భానుని చేతికి నేనె చిక్కినన్
దూరగ బోక శత్రువుల • ద్రుంపుడు నా జనయిత్రి నీమె నీ
బాలకు దల్లిలేని పసి • వాని మరాటుల రాజ్యనేత నే
లీలను బోచువారలొ ఖ • లీనుల కండ్లకు దోపకుండగన్.

మంత్రీ—దేవా ! ఏమి యీ వెట్టి. అందరిని బోచు భార
ము మీయదే ! మిమ్ములనే జయజక్షి వరించును. లేకున్న యతో
ధర్మ స్తతో జయమను నాయోక్తి మృషయగుఁ గదా !

శివా—అయ్యా ! రెండు సంవత్సరములు నిండకమున్నె యీ
కుమారుని తల్లి వీని బోషించు భారము నా మీద వెట్టి యామె స్వ
గళయాత్రకు వోయెను కదా. అంతటనుండియు వీనియందు నా కధి
క ప్రేమ యుండుట సహజము. అధిక ప్రేమ అపాయమును శంకించు
నుకదా !

జీజా—చత్సా! ఇట్టి సమయమున నా వృత్తాంతము దల
పకుము.

శిరా—శల్లీ! ఈ కుమారుని గై కొనుము. మంత్రీ! నేను
చెప్పినటుల సమర సన్నాహమున నుండ మన సైనికులకు నియోగింపు
ము. నేను భవానీపూజ కేగెదను.

మంత్రీ—చిత్తము. (అందరు నిష్క్రమింతురు)

ఇది చతుర్థాంకము.

మ హా రాష్ట్ర వి జ య ము .

ప ం చ మా ం క ము .

—అనంత—

(రుస్తుంఖాన్ సాహేబు ప్రవేశించును)

రుస్తుం—మన్ను ఒకటి తల్పితే అల్లా యికొకటి తల్పుతాడు
షివాజీకి దోస్తీమాట సెప్పి సమీపాన్ని పిల్చి మిస్కీల్లా కరణేసు మా
ది అప్జుల్ ఖాన్ సాఎబ్ ఆలోచన మేస్తే అంతకంటే ముందు షివాజీ
ఖాన్ సాహేబ్ కా పొట్టసించి మరగయాసేసినాడు. అర రే! భొండయ
లక యెంతపని సేసింది. మాది ఖాన్ సాహేబ్ మాయాకీ మగడు అ
యితే యిండు మాయా మగడికి మగడు అయినాడే. మై యేమి సే
యావాల. (యెదుటజూచి) ఓ అద్మి. యదర్ ఆయా హై కోన్ హై
క్యా! యిది షివాజీకా జబాన్ హైతో మేరేకు ప్రాణానికి మోషం
వస్తాది. (నిదానించి) నై నై. ఓ అల్లీఖాన్. ఆ యి హై అచ్చ.

అల్లీఖాన్—(ప్రవేశించి) క్యారే భాయి. రుస్తుంఖాన్! అక్క
డి లడాయి జరుగు తుంటే యిక్క యేర్పు సూస్తుండావు రే

రుస్తుం—అరేభాయి సలామ్. లడాయిమాట సెస్తే హమా
రా ప్రాణం చడాయిస్తాది. మై సచ్చీపోతే పిల్లల్కి ప్యారీకి దిక్కు నై
గన్న మై అక్కడ అక్కడ తిరిగి షివాజీకా సంగతి మోస్కోని యె
లి సవాబ్కా యినిపిచ్చావాల. అందుకు యిది తయార్ అయింది .

అల్లీ—(తనలో) ఇది కూడా లడాయికా పికిర్ తగిలి నిట్టలేక చడాయించినామ్. మా కీ దోస్తీ అచ్చాగా దొరికింది. (ప్ర)కాశము గ) క్యారే భాయి ! షివాజీ రాంగణా దుగానికి చేరీనీకులేవు !

రుస్తుం—ఓ అచ్చాగా జేరతాది. ఆడు మరిసి బలం యెక్వా వుంటే తురుమంతార్. తక్వావుంటే తరగమడతార్. అన్ని కొండల్ ఆడే వుంటాడ్.

అల్లీ—అరేభాయి ! లచ్చసెప్పు కోటిసెప్పు. యిద పమయం లో మిన్ మిల్లా నేసి తీరతార్. యేమి అంటే ఒకసోట జింజిరాసిద్ది త గులు కొన్నాడు. ఒకసోట సావతు తగులు కొన్నాడు. ఒకసోట అ ప్పుర్ఖాన్ బిడ్డ అహమద్ఖాన్ లడాయికి సిద్ధమైనాడే. యిది దెబ్బ తో ఖాండాయెల్కా గిండాయెల్కాగుండా ఖావాల. యిది తురుఖపిం డాల్ ఛోడ్తా హై క్యా !

రుస్తుం—అరే ! నీకీ యేమి తెల్సు. వాడు బడా ధైర్యశాలి. ఒకసోట రఘునాథ్ భల్లాల్ యింకొకసోట బాజీఫనల్ కర్ యింకొక సోట అబాజీసోనదేవు యింకొకసోట మోరోషంతు పింగళేను కడా కథా చేసినాడు.

అల్లీ—జానానేవ్ ! మాకీ క్యాబిచార్. షివాజీ రాంగణాకో టాకీ జేరిందిలేదు. నీకీ యేమి తెల్సు.

రుస్తుం—అబిపాంచ ఫిరంగీల్ యేసినీకీలేవు. అదీవాడు దు గాన్సి చేరిన ఆనవాల్ పెట్టినార్. అయితే అక్కడ లడాయిమే యేమి జరుగుతుండాది మాకి సెప్పువ్రాయి.

అల్లీ—అక్కడ శివాజీకొ సేనాధార్ బాజీపర్ఖూ రెండు కొండల్ సందు కాశీనాడు, పహాడ్ కా వుసర్కి యెక్కపోతె గుండు

దెబ్బల్ వేసుతుండార్. జోరిగల్వాలె అలుగుల్ నచ్చి ప్రిణాల్ తీసు
తుండార్. మై క్యాకహనా. బహుల్ లడాయి హోతీహై. బీజాపూ
రునుంచి రెండుసార్లు సేవవచ్చి బాజీ కుతిపించు అగ్గీలోమగ్గీపోయినార్
మూడోసారి వస్తుంది అని సెప్పుసుండార్.

(తెరలో)

మ. ప్రళయాంభో ధర నిగళతాశని గణ • ధ్వనోపమంబై మహా
బలసంఘాత తరంగ సంచలిత శుం • భద్వాధిక భీష్మాశ్రవా
వలమై ప్రాప్తిత రోదసీకుహరమై • ప్రాచిద్యపక్షస్వనా
కులమై సంగర భూమి నేమి కతమో • కోలాహలం బయ్యెడిన్.

అల్లీ—అరే ! రుస్తుంఖాన్ ! యిది యేమిప్రాయ్. మాది దిల్
ఫిరఫిర్లాడాది.

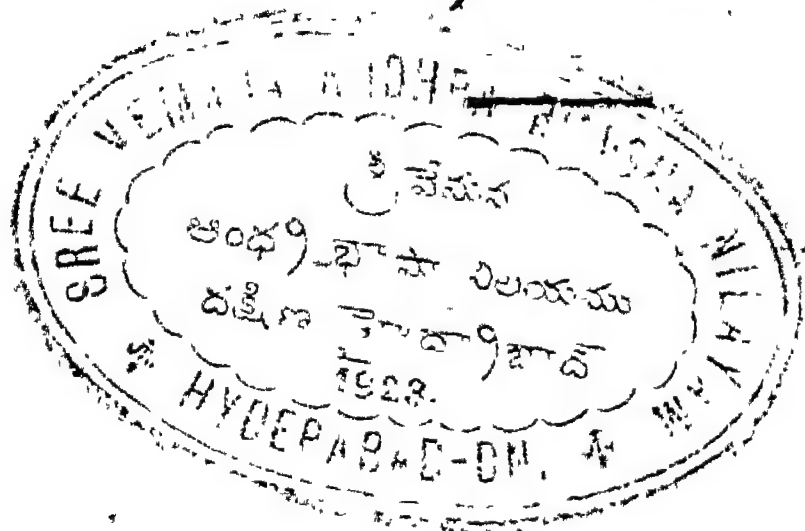
రుస్తుం—అరేభాయి ! పివాజీకి రాంగణా దుగళంమే యిడిసి
తండ్రికి పాయం సేయడానికి బాజీపర్ భూ బిడ్డ బాలాజీబాజీ లడా
యికి మెల్లుసుండాడ్.

అల్లీ—అరే ! యిక్కవుంటే మాకీ దేమాన్ని బలీ పెడ్తాడ్. ప్రా
ణంవుంటే ఫకీరై బ్రతుకుతాం. మై యెల్లీపోతాం.

రుస్తుం—మైది ఆయాహుం. మాకీకూడా సరికీయేస్తే యేమి
సేయావాల.

(ఇద్దరు నిష్క్రమింతురు)

ప్రవేశకము.

(బాలాజీ బాజీ ప్రవేశించుట)

బాలా—

మ. ప్రళయభో ధర నిగతాశని గణ • ధ్వనోపమంబై మహా
బల సంఘాత తరంగ సంచలిత శుం • బద్వాధిక భీష్మా రవా
వలమై ప్రాప్త రోదనీ కుహరమై ప్రాంచద్విపక్ష స్వనా
కులమై సంగత భూమి నేమి కతమో • కోలాహలం బయ్యెడిన్.

ఈ సింహనాదంబులు యవనులవని తోచెడిని. (ఆలోచించి) ఏమి నా
వెట్టి ! కాదు కాదు,

శా. ఆజిప్రాధిమ మెంచగా నపర • భీష్మాచార్యుడున్ వై రిరాట్
తేజంబార్పంగ వాషికాబ్దము విరో • ధిస్సార శుష్కాటవీ
తేజో రూపుడు భీమ విక్రమమునన్ • దీపించు నా తండ్రియా
బాజీనేత దురంబుసేయ యవనుల్ • ప్రాణము లాసింతురే !

(ఆలకించి) ఏమిది ! ఈ వికృతారవములు మ్లేచ్ఛుల వనియే తోచుచు
న్నవి. నే నింకను ఆలస్య మెంచులకు సేయవలెను. అనేక కంఠ నిగత
త రుధిరాసారంబున నవగాహనం బొనర్చిన యీ ఖడ్గమే సహాయ
ముగ సమరమున నురికెడను. (నడచి) ఏమిది ! దేశక్షేమమునకై దే
హ మర్పింపనున్న నాకు గూడ నాహవ ప్రయాణమునకు నవశకున
ములగుచున్నవే ! ఇది శ్రేయస్కార్యముకదా ! అయిన నేమి ! ప్రబ
లారాతి చమూమహాణావ శుష్కికరణ చణుడనగు నన్న గూడ నీ
దుర్నిమిత్తంబు లాగ గలవా !

గీ. కడలిపై బడు చెలియలి • కట్టవలెను

యవన వాహిని నా తండ్రి ♦ యధిగమింప
దుర్నిమిత్తంబులకు మది ♦ దొట్టు పడుచు
నూటకుండ నగునె యా? ♦ నూటకకుండ.

కావున నే నిప్పుడే పోయి మా బలములయొక్కయే పరాజయ లేశంబు
ననో పెచ్చు పెరిగిన ప్లేచ్చుల సొసానాదంబు లడంచి నై చెదను.
(నడచి) ఆహా ! ఏమిది ! ఒక వామ నయన మే కాక వామ భుజము
పైత మదరుచున్నదే ! ఛీ ! ఓదుర్నిమిత్త సిశాచములార ! మిమ్మునే
సరకు సేసెడు వాడ కాను.

ఆ. వె. దేశ ధర్మమునకు ♦ దేహ మర్పించిన
నన్ను శకున మెట్లు ♦ నవయ జేయు
జలధి జచ్చు వాడు ♦ జల్లకు జంకునె
శకునములకు నులుక ♦ ఛాంద సుడనె.

నే నిక నాలస్యము సేయరాదు. పోయెదనుగాక. (నడచి చూచి) ఔ
రార ! ఏమిది ! మా బలములు తురుష్క సేనా ప్రయుక్త నాళికా గో
ళికా హతదేహులై సిగ్గువిడచి పోరుచున్నారే ! ఓరోరి మహారాష్ట్ర
పై నికులార ! అభిమానులార !

చ. నిలునిలు డార్దులార ! తగు ♦ నే తణభూమిని వీడి పాటగా
బలుచు దనంబు కాదె పెరి ♦ వారలు చూచిన నవ్వకుందురే
తలగుచు మూలఙ్గాగినను ♦ కాయము పోవక యుండు నొక్కొ ని
ష్ఫలముగఁ జచ్చుకొట్టెనని ♦ జచ్చుట స్వగళము జొచ్చుచేసుడి
నీ ! ఈ తుచ్చములైన పాణములు కాసించి యవన వాహినీ బాధలకు
తాళజాలక పిడి పందలై మా పై నిక్కు లెట్లు పరుగిడు చున్నవార
లో ! హృద.

ఓ రోరి యవివేళులార !

గీ. దేశమాతకు భక్తితో ♦ దేహమర్ప
 అంబు జేసిన జేయ కు ♦ న్నను గతింప
 కుంఠ దీమెను క్షణికమే ♦ యుండు కతన
 మీమ నవ్యక్త మొక్కజే ♦ మిగులు గాని.

ఓ పారుబోతులార !

గీ. పారుషములేదె నిజముగ ♦ భరత మాత
 సూనులరు కారె శౌర్యాభి ♦ మానములను
 గంగ గలపితిలే సిగ్గు ♦ కాదె మీ కు
 అంబు నల్పొన తింప నిం ♦ ద్యంబుకాదె.

ఇదియేనా మీ దేశభక్తి స్వాధీనత్యాగము.

ఓరోరి యోగ వాక్కులులార ! మీరు శత్రువులకు వెఱచి పాటు
 చున్నారు కాని మృత్యువునకు భీతిల్లి పరుగిడలేకు నుడి ! ఏల మీకి
 వెఱి ! ఈశ్వర కావ్యమును నిర్వృత్తింపుడు.

మ. అరిరాట్కంఠవియింఠనా చరణ ద ♦ ట్టా ధ్యతుడున్ వీరకే
 సరియా నా జనకుం డమోఘముగ నీ ♦ సంగ్రామ భారంబుఁ దా
 భరియింపంగ భవ న్మనంబుల భయో ♦ త్పాతంబదేలా యిటుల్
 పరుగుల్ వారఁగ నేల నిందలకు ♦ బాల్గానేల మూఢాత్ములై.

అరలే ! నా మాటల నెంతమాత్రము వినిపించుకొనక సిగ్గువిడచి యె
 ట్లు పలాయను లగుచున్నారో? సమరమహాధురీణుడైన మాతండ్రిగా
 రిచే పరిపాలింపఁ బడు చుండియు నీ సైన్యమున కీదృశావస్థ తటస్థించు
 ట కేమి హేతువో?

(తెరలో) మీ తండ్రిగారే కారణము.

ఏమిది! మహారాష్ట్ర సేనా సంక్షోభమునకు గారణము మా తండ్రిగారా! ఓరోరి మిథ్యావాదులార! ఓరోరి వాచాటులార!

చ. అనలము వేడిబాసెనె మ ♦ హంబుధులింకెనె పశ్చిమాశ యం
దిను డుదయించెనే సుర మహీధ్రము వ్రస్సెనె లేక యున్న నా
జనకు డడేల ఛత్రపతి ♦ సైన్యము దైన్యము నొందఁ గతకయా
చెనటి దురుక్తులాడెదవె ♦ చీల్చెన జూడుము నీదు నాలుకన్.

(మరల దెరలో)

గీ. దేనియం దద్వితీయ భ ♦ క్తి యనురాగ
ములును ప్రేమయు గౌరవ ♦ ములు వెలయునొ
యది విధివశమునను నష్ట ♦ మైన యపుడు
దుఃఖ మొదవక మోదము ♦ దొడరునయ్యె.

బౌరా! ఏమిది! నా తండ్రిగారికె నష్టము సంభవించినా! నేను నమ్రజాల. ఏలయన,

గీ. దైవ సంకల్పము దబ్బిబ్బగా శేయ
జాలు బల్లిదుండు ♦ శౌర్య రాశి
నాగు తండ్రికేడ ♦ యాదైన వికృతుల
వేడ కల్ల నమ్ము ♦ వాడ నొక్కొ.

ఓరోరి యుదులార! పాండురంగ భక్తుడును అసమాన బాహువరా
క్రమ శాలియు నైన నా తండ్రిగారి కట్టి వికృతి కల్గినాడు. ఏల నన్ను
బెడలించెదరు. యవన మాయలను నే నమ్మెద నను కొంటిరా
యేమి?

(పాండురంగదత్తు ప్రవేశించి)

పాండు—వత్సా ! ఎందుల కీ వెట్టి ! యుక్కునకు జెదలు పట్టి నవ్రాయి తండ్రి !

బాలా—(చూచి) ఆ ! ఏమిది ! మా తండ్రిగారి చక్కరక్షకు లగు పాండురంగదత్తు గారేనా ! అయ్యా ! ఏమిటి ? నన్ను అన లములేక మాటచేతనే దహించు చున్నారే !

పాండు—నాయనా ! అగ్గికంబమును తుట్టపురువులు దొలచిన వ్రాయి. ఏమి చెప్పుదును తండ్రి !

బాలా—హా సుతవత్సలా ! హా సుగుణప్రదీపక ! హా దేశ భక్తాగ్రేనరా ! హా స్వాధికార్యాగీ ! హా వీరకేశరీ ! హా తండ్రి ! (ఘోరార్చన పోవును)

పాండు—కుమార ! ఆ మహాత్మునికై విచారింపఁ బనిలేదు. ఎందు నిమిత్తమై జన్మించెనో అట్టి దేశోద్ధారణకై వీరశయన మందిన వాడు. అతడు కేవల బాహ్యాదృష్టుల కగోచరుడు కాని మనోదృక్కు లకు సర్వదా పొడసూపు మృతజీవి.

బాలా—ఆర్యా ! మహాత్మా !

చ. ప్రవిమల భక్తియుక్తుడును ♦ భారతసింహము నామతండ్రి యా శివపతి కోట చేరెనని ♦ చేసిన యట్టి ఫిరంగి శబ్దముల్ చెవినిడుకొన్న పిమ్మటను ♦ జీవము వీడెనో లేక ముందె యీ భువి నెడబాసెనో వివర ♦ మున్ వచియింపవె భూసురాగ్రగణీ !

పాండు—(స్వగతం) ఆహాహా ! పితృశోకానలమున ముణింగి యు నిత డడుగివలసిన దానిని ముం దడుగు చున్నాడు. ఇట్టి వారలే కదా నిజమైన సన్మార్గ వలక్షణులు. (ప్రకాశముగా) వత్సా ! నీ

తండ్రిగారి పరాక్రమ మెరింగియు నిట్టి నెత్తమాట లాడెదవేల ? స్వామి కార్యమును నిర్వహింపకుండ నీ తండ్రియేనా ప్రాణముల విడచువాడు !

బాలా—హా ! గురుకార్యాచరణదక్షా ! హా ! పరతంత్ర విచ్ఛేదనా ! సమధౌ రీయ దోషాచార్య ! హా తండ్రి !

చ. యవన మహాపకార మహా ♦ వగ్ని దపించెను మాతృభూమికై
ప్రవిమల భక్తి తంజిలంగ ♦ శ్రాణ సమర్పణమున్ బానర్సి లో
క విదితమైన కీర్తిరమ ♦ గాంచి తే నా కిక నేమి దిక్కు నీ
శివపతి సేవమాని దివి ♦ జేరితివే దయమూలి యక్కటా !

(కొంచెము దుఃఖ మాపుకొని) అయ్యా ! మా తండ్రిగా రేఖీరున నస్తమించిరో యాసతీయుడు.

పాండు—వత్సా ! అపుడా సిద్ధిశోహారుని పుత్రుడు బహుశ సైన్యములతో మనల వెన్నాడుటగాంచి శివాజీ మహారాజుగారు ఓ బాజీపరభూ ! నీ విచ్చట నిలచి నేను రాంగణాలోట చేరువరకు నీవీ సిద్ధివానిని నిరోధింపుమని యాజ్ఞ యొసంగుట వింటివికదా ! పిమ్మట మీ తండ్రిగా రతి ధైర్యమున నీ రెండుకొండల నడుమనున్న యిటుకు తోవను గాచి యా ప్రచండమూలై న తురుష్క సేనలు సమీపించి గుట్టల నెక్కుటకు బ్రయత్నించు సమయమున నిలు నిలుడని యదలించి వివిధ నారాచ పరంపరల బ్రయోగింప నా శరవషాఙ్మునకు ముద్వంతు సేన నామావశిష్టమయ్యె.

బాలా—పశే ! ఇది సహజమే.

పాండు—తరువాత నో వత్సా ! ఏమి చెప్పుదును. సముద్రము నందు మునుగుచున్న వానికి తైప్పకొయ్య చిక్కినటుల నుక్కుదక్కి తైల్లముగములు పైచికిని నివ్వెతపడియున్న నా తురుక దండునకు స

హామముగా విజాపురమునుండి వేతొక ప్రచండ సైన్యము వచ్చి చేరెను.

బాలా.—అది సహాయమే కాదు, ప్రాణప్రదానమని నే నూహించెదను.

పాండు—వత్సా! కాక మతేమి? ఆ ప్రకారముగా వచ్చిన విజాపుర సైనికులఁ జూచి సిద్ధిజోహారుని సుతుం డిట్లనియె. ఓరోరి యవన వీరులారా! నాటి భారత రణంబున సైంధవుండు పాండవుల నడ్డగించినటుల మనల నేడీ బాజీపరభూ నిరోధించు చున్నాడు. మూడు వందల సైనికులతో మన మూడువేల సైన్యము నెదిరించి యాగుటచే త నీతని యప్రతిహతప్రతాపము వెల్లడి యగుచున్నది. యవన లజ్జాకర్మమైన యీ మాటవిని నిజమైన యవనుడు జీవింపడని నమ్ముడు. తుచ్చములై వ ప్రాణముల కాపింపక వేగ దలపడి నీ బాజీని నోడించి శివాజీ రాంగణాకోట చేరకమున్న నాతని చెఱ బట్టుడు. జాలము నేయకుడు వేవేగ మీమీ శక్తులను ప్రదర్శించుడు. రండు లెండు,, అని పికాపికలైన సైనికుల మరల జురికొల్పి యంద రొక్కుమ్మడి బిరంగుల బాతు చేసి ప్రయోగించిన నొక్కలైన మన బలంబులకు దాక కుంటయేకాక యీ శృంగాటకంబుననుండి మన సైనికులు కుఱిపించు బాణవషణము నకు దాళఁజాలక యవన సైనికులు శకలీకృత దేహులై కొందరు చచ్చుటయుఁ గొందరు విచ్చుటయు విలోకించి యీ యవనవీరు డెలుంగెత్తి పిలచినను రాకుండుట గాంచి తానును సమరాంగణంబున కనతి దూరంబున నిలచి యోచించుచున్న సమయంబున రెండవసారి విజాపురము నుండి వచ్చిన సైన్యమును గాంచి హాషణమానస మగున్పడె యంద రుంగలసి సంగ్రామరంగంబున నధిరోహించి యాహవంబున కోహ

టింప నట్టియెడ వెలువడు పిరంగిగుండ్లపలన బాడమిన శబ్దంబుల నుఱు
ములును అన్యోన్య సంఘట్టనంబున జన్యమై ప్రజ్వరిల్లెడు మెఱుములు
ను నాళికలనుండి వెలువడిన ధూమపుంజంబు లనియెడు వారి వాసం
బులును శరధారలనియెడి వక్షాధారలును జనుల హాహారవంబులనియె
డి కోలాహలంబును నొక్కసారి వెడలి య కాల ప్రళయకాలము ను
జనితంబయ్యె.

బాలా—బళిబళి ! అట్టి సమయ మేకదా దర్శనీయంబు.

పాండు—ఇట్లు చూడవసారి దలపడ విజాపుర సైన్య మధిక
మగుటయు మన మహారాష్ట్ర సైన్య మత్యల్పమగుటచే మువ్వంతునైన
వీరశయన మగుటయు నవలోకించి మీ తండ్రి బాజీపరభూ హతావ
శిష్టులైనవారి బిలచి ఓరోరి సైనికులార ! ప్రభువైన శివాజీ యింకను
రాంగణాకోట జేరినట్లు పిరంగులు వినరావయ్యె. మేచ్చనేన పంచనహ
స్ర సంఖ్యాకంబనియు మన సేన యొక శతమనియు నెంచి భీతిల్లవలదు.
మనము మాత్రము స్వామియాజ్ఞ యగువరకు దుచ్చములైన ప్రాణ
ముల కాశింపక పోరుదమని చెప్పి హెచ్చరింప బెండ్లిపీట నధిష్టింప బో
వు సంతోషమురీతి నంద రధిక సాహస సంభ్రమముల నా జన్య రంగ
స్థల మధివసించి యాజికి దలపడిరి.

బాలా—మా తండ్రిగారి స్వామిభక్తి మా వంశమునకు నా
సైనికుల సాహస శౌర్యములు దేశపుత్రుల కెల్లరకు భూషణము లైన
వి. తరువాత !

పాండు—తరువాత నో వత్సా ! (దీనత్వముతో) ఏమి చెప్పు
దును. యవసవాహినినుండి యొక్క పిరంగిగుండు బగ్గుబగ్గున మండు
చు శౌర్యరాశియైన మీ తండ్రిగారి హృదయంబుఁ జించుకుపోవ ల

న్నా ! స్వామికార్యము నెరవేర్పకమున్న జచ్చుచుంటినేయని రోషము న నుత్తరీయమును హృదయబిలమునందు కూరి ఖడ్గము వెజ్జికి వినరి వేయ నా ఖడ్గప్రహారంబున దెగిపడు వైరి శిరముల చప్పుడులును శివ కుమారుడు సురక్షితముగ రాంగణాకోట జేరినటుల కాల్చుబడిన అ యిదు పిరంగులయొక్క ధ్వనులు నొక్కసారి చెవిని బడ యానందిం చి నా కింక జచ్చెదనన్న విచారము లేశమైనను లేదని నన్ను బిలచి, ఓయి ! నా కుమారుడైన బాలాజీతో నా మాటలగా చెప్పుము. న త్నా ! ఆయుష్మంత ! నీవు నా కొరకై చింతింపకుము. భౌతికమైన కాయము నశ్వరము ఏ యుత్కృష్టమైన యీశ్వరకార్యమును నిర్వ తికొనుటకు బాడమితి నో అట్టి యీశ్వరోద్దిష్టమైన కార్యమును జేసి పాపభూయిష్టమైన జన్మ దుఃఖము నవలవోసి శాశ్వతంబైన యపవర్గ సౌఖ్యము నందబోవు చున్నాడను మనకార్యములు శాశ్వతములుకాని మనము శాశ్వతులము కాము. కావున జనకాది బంధుప్రేమా బంధ ములను బటాపంచలు చేయుము. తుచ్ఛములైన ప్రాపంచిక సౌఖ్య ములకును బ్రాణములకు నాశించి యీశ్వర కార్యమునందు ప్రమత్తు డవై సంచరింపకుము. దేహమున బ్రాణము లున్నంతవరకు రాజభక్తిని విడువకుము. దేశీయదాస్యమే నీ కీర్తిక ప్రతిష్ఠాపనకు మూలము. దేశ దోహా సంహారమే నీ జీవయాత్రయందలి తత్వము. అదియే నీపదము నీ మోక్షము. మరువకుము. ఇదిగో నేమ విమానము నధిష్ఠించి వీర స్వగణమునకు బోవుచున్నా,, నని చెప్పి యతిశయించిన యా వేదనచే నిలువలేక కనులు మూసికొని యట్టే భూమిపయింబడి మహామాతను జపించుచు గీర్తిక శేషుడయ్యెను.

బాలా—

గీ. నన్ను గన్న తండ్రి ! నాయనా ! ఇది కడ

పారి బోధయే ప్రి • శస్త్రచరిత
 నీవులేని వెలితి • నే విధంబునఁ దీరు
 నాకు భారతీయ • లోకమునకు.

చ. కొడుకు విరోధ మాగణమున • కున్ జనునంచు భయంబుజేంది యి
 వ్వడువున బోధ జేసితివె • భారతపుత్ర! భవత్సుతుండనై
 పొడమిశనాకు నొక్క గుణ • మున్ జనియింపదె నీ ప్రబోధముల్
 పెడతల ద్రోసి నానె పులి • పిల్ల కొకండును చార కల్గదే.

పాండు—వత్సా! బాలాజీ! బీజ మొకటినాటిన మొక్క మ
 రొక్కటి జనించునా! నీవును నీ తండ్రిగారి కీతికలతికనే దిగంతముల
 వరకు ప్రాకఁ జేసెదవు.

బాలా—అయ్యా! అట్టివాడనైన బిమ్మట గదా నేను ధన్యు
 డి సగుట. ఆ మహాత్ముని యస్తమాన వాత నాకు మరపు రాకయు
 న్నది. హా తండ్రి! హా కీతికపురుషా!

నీ. శివకుమారునకు రెం • డవ భుజంబై యుద్ధ

ముల నింక నెవరు వ • తిలుదు రయ్య

దేశాభిమానంబు • దీపించు నట్టి భ

క్తిని సేన కెవరు బో • నింతురయ్య

దేశీయదాస్యంబు • తెలింపఁ జాలిన మాతృ

సేన నింకెవరు • సేతురయ్య

అఖిల జనంబుల • యందు సుహృద్బుధి

మెలగి యింకెవరు పే • మింతురయ్య

గీ. స్వామి కార్యాధమై తృణ • ప్రాయముగను

ప్రాణముల విడ నాడితే • భవ్యపురుష

నిశ్చలంబైన భక్తిచే • నెగడువాడ

కటకటా ! యెట్టులో తు నన్ • గన్నవాడ.

పాండు—వత్సా ! ఏమి నీకీవెట్టి. దేశాధికమై భక్తి పురస్కర
మైన తన ప్రాణపంచకమును సమర్పించు చున్నందులకు మిగుల యానం
దించు చున్నాడనని చెప్పిన యా మహామహానికై విచారించుట నీతం
డికి స్వగత్యాత్రకు నిరోధము సుమీ !

బాలా—అయ్యా !

గీ. ఈ పితృవియోగ శోకాగ్ని • నాపుకొన్న

గాని మేనును దహియింపఁ • గడగె నకట

జ్ఞానమెల్లను పంచ బం • గాశమయ్యె

గాన నేనును తండ్రి మా • గమున బోదు.

పాండు—ఇనీ ! ఎంతమాట పలికితివి నాయనా !

గీ. తండ్రికై చత్తు ననెడివు • ధర్మమగునె

పౌరుషమెయున్న నీ యరి • ప్రకరములను

జంపి దేశమునకు మేలు • సలిపి కలన

జచ్చుటయె నీదు జన్మంబు • సాధకంబు.

బాలా—అయ్యా ! అట్లులైన నే నిదే ప్రాణముల దేశమున
కై దారవ్రాయు చున్నాను. (అని లేవ బోవును)

పాండు—ఆగు మాగుము.

గీ. చంచలం బల్ప మగు ప్రాణ • పంచకంబు

విడువ నది నీ యధీనమై • వెలయలేదు

పత్య మెసట్టి భక్తి ని • శ్చలన మతిని

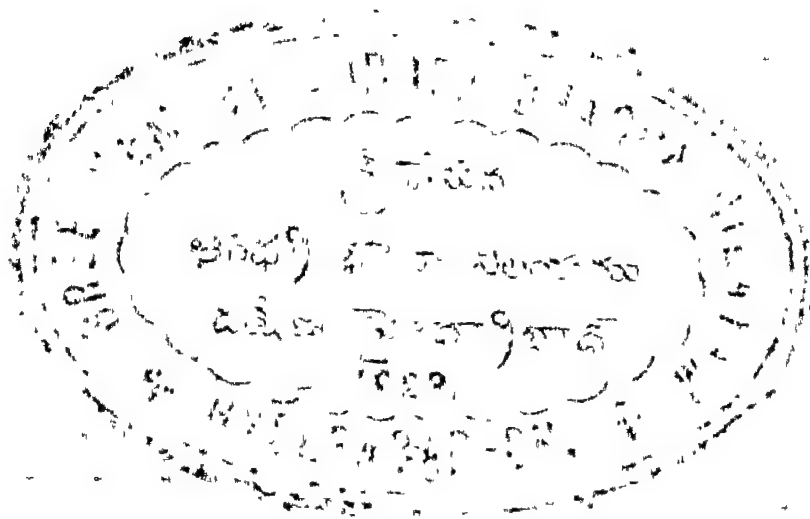
నాత్ర ధరాధ్రా మర్పింపు మాశ విడచి.

బాలా—మహాత్మా ! నిశ్చయము సెలవిచ్చితిరి. నిపురువ్రాత నూదఁబడియు నగ్నికణము స్వభావమగుటచే దిరిగి నిపురు గప్పురీతి జ్ఞానోపదేశంబున నిర్మలమయ్యును నా యంతకాత్మ మరల మోహకబళిత మగుచున్నది. ఇదే నేను దృఢమైన భక్తిపూర్వకముగ మమకారమును విడచి యాత్మధర్మమునకై యే చచ్చి పోయెదను. అయ్యా ! మా తండ్రిగారి కగ్ని సంస్కారము చేయుట కేమైన యపకాశము కలదా !

పాండు—వత్సా ! లేకేమి ? మీ తండ్రిగారి శవమును శత్రువులచేత జిక్కకుండ మన భటులొక పర్వతగుహలో దాచి యుంచిన వారు కాన వారి కగ్ని సంస్కార మొనరించి పిమ్మట శివాజీమహారాజుగారిచే సైన్యాధిపత్యమున కభిషిక్తుండవై ద్రోహము నణచి శత్రువుల బరిమాద్చి పితృవధామషకంబున మలమల మఱుంగుచున్న నీ హృదయ సంతాపమును జల్లార్చుకొనుము.

బాలా—అయ్యా ! చక్కని మాగణము నుపదేశించితిరి. నడువుడు పోవుదము. (నిష్క్రమింతురు)

ఇది పంచమారికము.

మ హా రా ష్ట్ర వి జ య ము .

షష్ఠాంకము.

రంగము—చాకల్ దుగ్గ సమీపారణ్యము.

రుస్తు. — హమా తా బీజపూర్ సుల్తాన్ మాకీ బులాన్ సేసి
 క్యారే రుస్తుఖాన్ సబ్ మహారాష్ట్ర దేషం మే తిరిగి పి.వాజీకా లడా
 యి ఖబరు తెల్సిరా అని మాకీ ఆజ్ఞ యిచ్చినాడు. ఇది పహాడ్ కీ పహ
 డ్ కీ అడవి అడవి దేషం దేషం తిరిగి తిరిగి వచ్చి నాది. ముయ్యె కుచ్
 మాటుం సహి. ఆడీకి యిసుగు ఫెట్టి ముసుగు యేస్కొని షుకంగా అం
 తఃపురమ్మే బేహ ద్బీగా వుండాడు. మాదీ కష్టం గట్టూకీ యెక్కినాది
 మే బిజాపూర్కా సేతేగావుంగా.

కాలే—షివాజీ షివాజీ అని దేమాలన్నీ రొజానేస్తాయి
కాని మాకీ మాత్రం సూపూ.లేదు. మేరా ఢిల్లీఫాదువహు ఔరంగ
జేబు షివాజీకాపేరు సెప్టే ఒళ్లు మండి కొండయల్కాను బట్టి గుండ
నేసితా అని మాది శావాస్తే ఖాన్ సా హేబుకా ఆజ్ఞా యిచ్చినాడు.
అందుకు మే తయార్ అయినామ్. (ముందు చూచి) ఓ సా హేబ్ !

ఆ యీ హై కోర్ట్ హై క్యా. (సమీపించి) ఓ సాహేబుజీ నలాం.

రుస్తుం—నలాం భాయి. ఆప్ కోర్ట్ హై.

కాలే—మై ఢిల్లీఫాదుషహా బౌరంగజేబ్ కా సేవక్ హుం
ఏక్ కార్యాంతర్మే చాకణ్ దుగాన్కి సేలేగావుంగా. ఆప్ కోర్ట్
హై జీ!

రుస్తుం—మై విజాపూర్ సుల్తాన్కా దూతాహుం. మై నివా
స్కు జాతాహుం.

కాలే—భాయి! మాదీ ఒకటి మనవి వుంది. ఆస్కా సుల్తా
న్కా షివాజీకా పంధి జరిగిందీ క్యా!

రుస్తుం—అచ్చ. షివాజీకాతండ్రి శహజీవచ్చి కొడ్కుకు మం
చి సెప్పి పంధీ సేసినాడు. షివాజీనూడా హమూరా సుల్తాన్కు ఖొన్ని
ఖాన్కల్ ఫంపి విరోధం సేసీది లేదు అని ఖబరు ఫంపీనాడు. దానీ
తో లడాయి మతాబ్ అయింది.

కాలే—అయిసా! అయితే సిద్దీజోహార్ ఫని యేమి అయింది
తెప్పు మీయా.

రుస్తుం—సిద్దీజోహార్ బుద్దీపూరకంగా లంచం మేళి శివాజీకా
యిడిసీనట్టు మేరా సుల్తాన్కు యిరాద్ కలిగి పరాబవం సేయడాన్కి
ఆలోచన సేస్తూ వుంటే అదీ తెల్సీ సిద్దీకి ఖోపంవచ్చీ మఱికిపోతే సెడ్డా
వచ్చింది అని షివాజీకా ప్షేహం సంపాదించి కర్నూల్కు ఫోయి సు
ఖంగా వుండాడు.

కాలే—అరరే! మీదీ సుల్తాను తప్పు యోచన్ సేసినాడు.
తరువాత యేమి జరిగింది.

రుస్తుం—తరువాత తన తండ్రి పహజీకా మోషంసేసినా భా

జీ ఘోరపడేకు మగళయానేసి సావంతూకి భయం భబురు సెప్పి తోలి
యేసినాడు. మాదీ రాజ్యం సబ్ దొల్సినాడు. అనంతర్ పహాజీ వ
చ్చి సంధి నేసినాడు.

కాలే—వహ్యారే ! మీకీ కలహం సచ్చిపోయింది. మాకీ త
యూర్ అయింది. తర్వాత భగవాన్కా దయ.

రుస్తుం—క్యా భాయి ! మీది ఔరంగజేబు ాడాయకీ తయూర్
అయినాడు క్యా !

కాలే—ఔరంగజేబ్ నే. శావాస్తే ఖాన్ చాక్షణ్ దుగాన్కి
మోఢంపాడాన్కి తయూర్ అయినాడు.

రుస్తుం—ఓ శావాస్తే ఖాన్ ! ఇస్కూ చాచు రాసింది. మీవా
జీకాపేరు సెప్పే ఖాన్ సాహేబుల్ గంగామే క బృతుండార్. మాయా
కీ మగడు అప్పుల్ ఖాన్ సచ్చినాడు. శావాస్తే ఖాన్ గీవాస్తే ఖాన్ కోస్.
కీస్కా హై ! యిప్పట్కి పదహారు సంవత్సరాలనుండి విజాపూరు రా
జ్యం దొల్నుతుండాడు. గొప్పవజీలకన్ మింగీనాడు. బలేబలేదుర్గాల్
దుగాళల్ సంపాదించినాడు. మాదీ పుణ్ణేంసేత యిప్పట్కి షేహం
అయినాడు. వాడు మనిషి కాడు. భగవాన్కా మాఫక్ తలచా
వాల.

కాలే—భాయి ! క్యా హత్కాత్కా హై ! ఇది ముగ్గులాం
భిండం. సస్తే సావాల. బతికితే బతకావాల. కళ్ళపడితే గుల్ల సేస్తే కాని
యిడిసి ప్సం. మాకీ పందేహం వకటి. యేమిటి అంటే బారీ యే
క్యాసేత కొండాపైకి ఫాకాడాన్కి ఆయాషం యెక్యా అవతాది కాని,
లేకపోతే మేకష్టివలె నమిలి యేస్తావ్.

రుస్తుం—బలేబలే తూ బదావస్తాద్ హై. నీకీ పారాత్ మీద

ఆశవుంటే నాకీ వాలే అడాయివేళ అక్కడ అక్కడ తిరిగి బ్రతుకు. లే
కాపోతే సచ్చిఫోతావ్. అక్కడ చాకణ్ దుగ్గోమ్ పిరంగోజీ నర
సాళా బడా సేనాథార్ హే. మరాటీ కోటల్ మీకీ మాటల్ కాదు.
యేక్ అద్మి ఖత్తిఫడ్డ వేలక్ వేలు సచ్చిదాకా తిరిగి ఫోడు. ఆరంభ
షూరత్వం మీదీ ప్రాణాల్ తీస్తాది. యిది నిష్పయం. హమారాబాత్
సునో.

కాలే—జానాదేవ్. ఇది ఒకమాటు సస్తే రెండోసారి యేమి
సస్తాది. ది క్యా జ్యావ్ మైబి చాకణ్ దుగ్గోమ్ కా చెలేగావుంగా.
(నిష్క) మింతురు)

చాకణ్ కోట సీను.

(శావాస్తేఖాన్, కాలేషా, బహదరల్లిఖాన్, వల్లిఖాన్
ప్రవేశింతురు)

శావా—క్యారే వల్లిఖాన్. సేనాథార్! యిది ఖోట నూపుల్కు
సిన్నాది బలాన్కి గొప్పాదివాల మన్ను వచ్చీనావంగతి మరాటీల్కు
తెల్వకుండా మెల్లంగా పైకీ యెక్కి లూటీసేసి కోటనుంచి పుర్వకూ
డా పోకుండా సంపావాల.

వల్లి—మహారాజ్! గచ్ బాత హై! గడబిడా నేయకుండా
ఒకడిమీద ఒకడు యింకొకడుమీద యింకొకడు యెక్కి మెల్లంగా
బల్లీలాగ పాకావాల.

బహు—భాయి ! ఏరోధుల్ యెక్కాకుండా నున్నంగా కొండ సాపూసేసినారు. యెక్కీతే కిందాఫడీ సచ్చిపోతాం. బాగా యోచన్ సేయావాల.

శావా—అశభాయి ! దీనికి ఒకటి సెప్టాన్. ఒకటి గట్టితాడు తేవాల. దానికి కొంకి తగిలించావాల. అది మొలకి ఖట్కోని మెల్లంగా ఒకడు యెక్కీ అడ్డ గట్టిగా తగిలించావాల. అది ఫట్కుని అందర్ యెక్కావాల. అప్పుడు సిట్కిలో మరాటీలను సంపి కోట మ్యాథీనం సే స్కోవాల.

కాలే—(స్వగతం) అరేభగవాన్ ! యిదీమాట సెప్టే మేరా దిల్ దడదడా ఖొడ్తాది. మై క్యాకరనా. మాదీబారా సూస్తే యెక్వా వుందీ. తాడు ఫట్కోని యెక్కీతే బడా ఆయాపం వస్తాది. యెక్కా కుంటే ఫాడిచీయేస్తార్. వేరే మోస్తర్ సెప్టి తప్పించావాల. (ప్రకాశముగా) మహారాజ్ ! అది వీలూకాదు. తాడూఫట్కోని కోటామీ దికి యెక్కీనోళ్ల సందర్నీ మరాటీలు మరగయా సేస్తారు. క్యా ఫాయి దా సాబ్.

వలీ—ఖాన్ సా హేబ్ జీ ! కాలేమాకి ఖిడ్పు పెద్ద. అందు సేత ఆయాపం వస్తాదులని యాలా సెప్టాది. కాని, మీ ఆలోచన బాగా వుంది సాబ్.

బహు—(నవ్వి) అచ్చా బాత్ హై. సచ్ హే.

కాలే—(స్వగతం) మాదీ ప్రిణాల్ కీ సైతాన్ వాల దాపర్ చీనాడు. (ప్రకాశముగా) క్యా బాత్ కర్తా హైరే. మై పత్నం సెప్టి నామ్. తాడు ఫట్కోని కొండాపైకి యెక్కీ గుండాకాకుండా రా! త మాన్ చూస్తామ్. మాటా కేమి. ఖరీద్ ఫెడతావు క్యా ! పనీ సేయా

వాల. మాంటసెస్పి ఖోట యెక్తానంటే వాటంకాదు. ధైర్యం పేషి ఖోట మోద్దీనం సేస్కోవాల. రూటాబాత్ సెప్తే క్యా ఫాయిదా.

శావా—అరే కాలేషా ! యేమిటి సెప్తావ్ ? మాకీ పికిర్ మం దూ రాస్తావ్ క్యా ! నీకీ మేమధ్యం పుంటే యెక్కులేకుంటే లేచీపో వాల. క్యా బాత్ కతాక మై రే.

కాలే—(స్వగతము) మేరె కొంప ముణిగింది. మాదీయిరాద్ జలీఖాన్ బైట బెట్టి మాదీ ప్రిణాన్కి మోషం తెచ్చినాడు. అబీ క్యా కహనా. నాతోడా బింకం సూపి మాదీ ప్రితాప్ సూప్తాక. (ప్రి కాశముగా) నై నై మహారాజ్ ! మాదీ దిల్కు ఆలా తోసిరిచీనాన్ సహీతో తాడు ఫట్కొని బెంచాలాగ ఖొండా యెక్తాన్కి మై త యూక్ హం.

శావా—అచ్చ ! అరే బహదరల్లీ ! యేక్ తాడు లగాం. జ్యో లెకరావ్.

బహ—అచ్చ మహారాజ్ ! (పోయి త్రాడుతో ప్రివే లించును)

శావా—అరే వలీఖాన్ ! కొండాపెకి పాకి మెల్లంగా తగిలిం చావాల.

వలీ—ఇది బహదరల్లీ తగిలించావాల. అతడు మాదీకంటే మన్నంగా వుంది.

బహ—మాకీ కొంచం పికిర్ కాని తాఖత్ వుంది.

శావా—అరే వలీఖాన్ ! తూ తయూక్ హాహి !

వలీ—అచ్చ మహారాజ్ ! (త్రాడు లగాం పుచ్చుకొని) అరే ! మల్లాభగదావ్ ఆస్కా నమస్కార్ కరతాహం. మై ఖొండా యెక్తా

వాల. మోషం లేకాపోవాల. మహారాజ్కు జయం కల్గవాల. అరే ఖుదా. అరే మహారాజ్ ! కృపాకరో ! (శావాస్తేఖానుకు కొండకు సలాం చేసి యెక్కుట నభినయించును) అరే ! యిది ఘాకుడు పట్టింది. జారీ ఫడితే సచ్చీపోన్ క్యా !

శావా—కుచ్ పికిర్ నై. అమంగల్ మత్ కరోభాయి ! దైర్యంగా పుండు.

వలీ—(కొంతవర కెక్కి తగిలించి అరేభాయి ! నీవుకూడారా

కాలే—(స్వగతము) నాదీ ప్రాణాన్ని వీడు మిత్తివాలా వచ్చినాడు. యెక్కానంటే ఖాన్ సాహేబు ప్రాణం తీస్తాడు. యెక్కితే పడీసస్తాన్. మై క్యాకరనా. కానీ ప్రయత్నం సేస్తాను. (ప్రకాశము) అరేభాయి ! నీకీ సలాం సేస్తాన్. గట్టిగా తగిలించి ఫట్కోవాల.

వలీ—కుచ్ పికిర్ నహి. జల్దీ ఆవ్.

కాలే—(ఎక్కుట నభినయించుచు గడగడ వడకుచు జారును)

వలీ—అరే ! పర్వా నై. మెల్లంగా పాకువోయి.

కాలే—పాకు గీకు జాంతా నై. ప్రాణాన్ని మోషం వస్తాది. (తాడు జాతి క్రింద బడును)

శావా—అరే ! మొదటానుండి పడతాం సస్తాం. పడతాం సస్తాం అని శాపాలు ఫెడ్తావ్ క్యా ! దూక్ జావ్. (గెంటివేయును) (తాడు యెగరవేయును)

కాలే—(స్వగతము) అరరే ! మాకీ పరాభవం సేసినాడు. గేది ఫెర్గు మాకీ యిస్మాఫక్ దేహం ఫెంచింది. లేచీపోతే ప్యారీకి ఫిల్లల్ కీ పెంచాడాన్ని తాఖత్ నై. కొల్వు పల్పాడాన్ని వొల్లూ ఫెర్గింది. కై సా జీవిత్ హుం.

వలీ—ఖాన్ సాహేబ్ జీ ! యిదీ కొండ బడా ఫాకుడు అంటించు కొంది. యెక్కాన్ని వీలు లేదు. సాబ్ కుచ్ ఫాయిదా నై.

ప్రధము—(అంతట గోటలోనివాడు లేచి) ఇట్టివేళ నీ జనసం దోహరవంబు వొడముట కేమి హేతువో. (చూచి) అరే ! మోస ము లెండు లెండు.

ఉ. పాలకులార ! మోగలు ల ♦ వార్య పరాక్రమ మొప్పు దుర్గ మీ లీలను ముట్టడింప మర ♦ లింపక నిద్దుగ ప్రాప్తచుందురే !

మేలు కొనుండు సైనికుల ♦ మేళన సేయుడు శస్త్ర సంతతిన్ దాలుపరయ్య శౌర్యము బ్ర ♦ దర్శన సేయగ వేళయయ్యెడిన్.

ద్వితీయుడు—(లేచి)

గీ. ఇది తురుష్క చార్మార్గ్యంబు ♦ నెల్లమాపు

ఛత్రపతి యైన శివరాయు ♦ సైన్యనాథు

డగు పిరంగోజీ నరసాళు ♦ డధిక బక్తి

నేలు చుండుట మోగలు ♦ లెరుగ రాక్కొ.

కాలే—ఖాన్ సాహేబ్ జీ ! అప్పు మై సెప్పీకీ లేవు

శావా—మత్కరో.

తృతీయుడు—

ఉ. చూచిన గార్యమే సమర ♦ శూరుల లక్షణమే శిరంబులన్

డాచిన సాధకంబె గుణ ♦ టాంకృతి జేసి శరాలిగూర్చి సం

కోచము లేక శత్రువుల ♦ గూల్పుడు కాల్పుడు గుండ్రచేత నెం

తో చతురత్వ మొప్పు విబు ♦ ధుల్ వినుతింపగఁ గీరికనిల్పరే !

శావా—అరె వలీఖాన్ ! లజాయికీ సిద్ధం కావలయును.

ద్వితీయుడు పిరంగోజీ—

ఉ. మోగలులార ! వైరి బల • ముక్ గణియింపక గో వృషంబు జ్ఞో
రీగల రీతి మూగి భ్రమ రించిన మమ్ముల గెల్వ శక్యమే
వేగమె మిమ్ములన్ జముని • వీటికి బరిపక మున్న పొండు దు
ర్యోగమునన్ దగుల్కొన బ్ర • యోజన మేమి విమూఢ చిత్తులై

శావా—క్యారే బద్మాష్ ! క్యా బాత్కతా హై. అయనా
ఉ. క్యారే పిరంగి కూసెదవు • క్యా అబి దేఖో మెరా ప్రతాప మై
మారణ కతాహుం తుమ, త • మాష వహవ్వరే! దేఖుహుంబలే
తైరహూ యుద్ధరంగమె ఉ • తావు హమార పిరంగిబాక్ తుర్ఖు
జోరు ఖిలాసు చేసెదను • శూరత హైతో కరో లడాయితుం.

పిరంగో—

ఉ. ఆటలె మా మరాటుల మ • హత్తర దుగ్గము లాక్రమింప మీ
బోటులకున్ పధించుటకు • బూరిని మేసెడు గోవు లే నిరా
ఘాటముతో గ్రహించుటకు • గామినులే యవనావనీరుహా
త్పాటన కారణం దగు శి • వాజి యధీశు డటంచెరుంగవే !

శావా—క్యారే బద్మాష్ ! మాకీ బడాయిమాట ఫన్కీరా
దు. నీకీ సామధ్యం వుంటే లడాయికి తయారహూ. సహీతో దుర్గం
యిడినీ పెట్టి పారిపో.

పిరంగో—ఏమిది ! నీవలె దంభప్రలాపంబు లాడువారము కా
ము. పలికినంతయుఁ జేసి తీరెదము. మేనం బ్రాణము లున్నంతవఱకు
గోటను మాత్రము మీకు స్వాధీనము జేయము.

వలీ—మీకీ శరీరైక్రప్రాణాల్ వుంటే కదా కోట స్వాధీనం జే
యక పోవడానికి. వృధాగా సస్తావని మీకీ ఆలోచన పెప్పినాం. స
హీతో మాకీ యేమి జానాదేవు.

పిరంగో—

గీ. పోరుషమె జీవయాత్రగ ♦ బ్రతుకుచున్న
శివుని సైన్యంబు లారీతి ♦ సిగ్గు విడచి
ప్రాణభీతికి లోనయి ♦ పగతు రకును
దుర్గమిత్తురె శిరముల ♦ చుంపకుండ.

శావా—క్యా బాత్కర్తా హైరే. పిరంగోజీ ! నీవీమాట నూ
స్తే మాకీ బడా నవ్వు వస్తుండాది. మాదీ అగ్గిలో విడత అయి సావ
కుండా నీకీ ఆలోచన సెప్తామ్మయిను. మాకీకోట స్వాధీనం నేస్తే నీకీ బ
డా సిలేదారు ఫని యిప్పిస్తామ్. మాదీమాటయిని బ్రతుకు లేకపోతె
సచ్చిపోతావు.

పిరంగో—ఇసీ ! యెంతమాట పలికితివి ! అది నీచు లనుసరిం
చు మాగ్గము సుమీ !

గీ. చచ్చినను శివకుమాని ♦ సైన్యముననె
చావ వలెగాని తుచ్చమా ♦ జీవమునకు
నానపడి స్వామి కపకార ♦ మాచరించి
విమతులగు మీకు గోట న ♦ ద్వింతు నొక్కొ.

శావా—జానాదేవు. మాకీ యేమి. నీకీ నెత్తీద సిన్నవ్వుప్పగా
రు వుండాది చల్జావు. లడాయికరాడరహా.

పిరంగో—ఓ ! అంపలకు సిద్ధము కండు.

శావా—కోన్ హైరె వలీఖాన్ ! మన్ము యిక్కడా యుద్ధం
చేస్తే కోట స్వాధీనం కాదు. మేము అందర్ దచ్చినాన్ని యెల్లి ల
డాయి చేస్తూవుంటాము. నీవు యీవైపున వుండి కోటకింద ఖన్నంత
వ్వి మందుకూరి అంటించవాలా. అప్పుడుకాని మనకు స్వాధీనంకాదు.

వలీ—అచ్చా మై కన్నానికి తయార్ అవుతాం మీరు యెల్లం
డి. (వలీఖాను వివగా అందరు నిష్క్రమింతురు.)

వలీ—దుర్గాన్ని దచ్చినాని అందరు లడాయితేస్తూ వుండాకు
మరాటివాడు యిక్కడ లేకుండా యెల్లినారు యిక్కడ మై కన్నం త
వ్వ మందు అంటించటాన్ని బాగా యీలువుంది. (తేరలో వున్నవా
రిచే తవ్వించు చున్నటుల అభినయించును.) అరే సేవక్ బడా పాడు
గుకన్నం తవ్వాలా (ఆకాశమువంక జూచి) యేమిటి అంటావ్ కోట
గోడదాటి బీస్ గజాల్ వతఖు తవ్వాలా అని అడుగుతావు క్కా,
హా. అచ్చామాట చెప్పినావు నహితో పెద్దగోడ యేలావడ్తాది మ
సకితోవా యేలా అవుతాది, అరే ఫని జల్దీగా చేయవయి (చూచి)
అరరే మరాటిసేనచూస్తే తోడాగావుంది మాదిపెద్దసేనాకి పట్కోని
యేలామార్క్ జేస్తూవుండాది. అబ్బబ్బ వీడుఫిరంగోజి వర్సాలా వ
త్తంగ పెద్ద ఫిరంగి, నహితో యింత సేనాకాల్చి యేస్తాడు క్కా!
యీడు బడాపోటుమానిసి హై. (తేరలో)

వలీఖాన్ సాబ్ ! ఖన్నంతవ్వినాం మందు బాగా కూరినాం.
అంటించమంటే తయార్ అవుతామ్, యేమియాజ్జ.

వలీ—(అలకించి) అచ్చా జల్దీగా అంగార్ అంటించు. కుచీఫి
కర్ సహి (అప్పుడు పెద్దచప్పుడుతో కోటగోడ కూలుటయు మంట
లు లేచుటయు ఆమాగ్గమున యవనులు కోటలో ప్రవేశింప య
త్నించుటయు)

(ఫిరంగోజి వర్సాల యెదుర్కొని)

ఫిరంగి—ఓరోరి మొగలులారా !

మత్తకోకిలి, దుర్గభేద మొసర్చినామని త్రిప్పెబడ రాకుడి

నిర్గమించు నెవండు నేనిట నిల్చి దుర్గముగాయగో
భర్తునై నను లెక్క సేతునై బల్మిమై మిమునందరన్
దుర్గకర్పణగాగ శిరముల ద్రుంపకందునె మ్లేచ్చుడా.

శాహి—కోన్ హైరే బేహయా మాకి బెదిస్తావు క్యా! నీటి
మారణ చేసి కోట నిశ్చయముగా స్వాధీనం చేసుకుంటామ్. వ్రాతీకే
ప్రతాపాస్కి పోయి యెందుకు చస్తావురే! లడాయాకి టాడ్ రహా.
నహితో లేచిపో! (ఇక్కడ కావలసిన యుద్ధము చేసుకొన
వచ్చును.)

(అంత సేవకుడు ప్రవేశించి ఫిరంగోజీని చేరి)

సేవ—అయ్యా! స్వామిభక్తి పరాయణ! నమస్కారము. దు
ర్గము శత్రువులకు వదలి రమ్మని ప్రభువుగారి యాజ్ఞ అయినది.

ఫిరంగ—అది నిశ్చయమేనా?

సేవ—శివ సేవకులు అస్పృతముకు నవకాశ మిచ్చెదరా?

ఫిరంగ—అట్లయిన యిదుగో నెరవేర్చెదను. ఓ యవన ప్రభు
వా! మా ప్రభువుగారి యాజ్ఞాప్రకార మీకీ దుర్గమును విడచి వెళ్లు
చున్నవాడను. నీవు స్వేచ్ఛగా ప్రవేశింప వచ్చును.

శాహి—క్యాజి భాయి! నీది స్వామిభక్తికి ప్రతాపాస్కి మే
రాకు బడా సంతోసం అయినాది. మాదీ రెండువేల సైన్యంతోటీ నీది
నూరుమందీతో లడాయీకీ తయారై సావుకై నా సిద్ధం అయినావుగా
ని కోట యిడిసినావు కావ్. నీది బడా షేర్యం హై. నీది ధైర్యం.
మాది అవురంగ జీబ్తోటి సెప్పి నీకి గొప్పగొప్ప బాదర్ బిరుదుర్
ఖిల్లాల్ యిప్పిస్తామ్. వస్తావ్ క్యా!

ఫిరంగో—

నీ, బిరుదుల కాశించి ♦ విశ్రుత ధర్మము
 క్లుప్తం బొనర్చు తో ♦ కయ్యగాను
 ధనకాంక్షచే దేశ ♦ ధర్మమ్ము విడిచిభూ
 పతికి గీ డొనరించు ♦ పశువు గాను
 తన సౌఖ్యమున కన్య ♦ మనుజుని దోష సం
 కరునిగా జెప్పు తుం ♦ టరిని గాను
 తన ప్రాణములు నిల్వ ♦ ఘనులపై నిందల
 సారిది జెప్పించు తు ♦ చ్చుడను గాను
 గీ. చచ్చినను వెంట నచ్చేసి ♦ సద్యశమ్ము
 నందెడను గాని యపకీర్తి ♦ నంద సుమ్మి
 ధనము బిరుదులు పై నిడి ♦ తగులబెట్ట
 ననువు పడుగాని పురుషార్థ ♦ మగునె చెప్పుమ.

శాహి—జానాదేవ్ ! మూకి కూచ్ జరుగురు నహి. నీకి మ
 ర్యాద చేసినామ్. మాకి అఖ్ఖర్ లేదు అంటే మై యేమి శెయ్యవా
 లా ! ఛల్ జావ్ !

ఫిరంగో—ఓ దుర్గా రాజమా !

ఉ. కాలవశంబునన్ భట ని ♦ కాయము చాలమి మ్లేచ్ఛ సేన చే
 వీరిలి న దానవై న నిరు ♦ వీడక ప్రాణము లుండువాక ని
 స్వేలగ నున్న యంత నేవ్ నీశుని శాసన మాటచేత నీ
 లీలను సిగ్గుబో విడచి ♦ మ్లేచ్ఛుల కిచ్చితి నిన్ను స్వల్పమా
 కాలములో శివాజ్ఞగాని ♦ క్రమ్మర నేలెడ దుర్గా రాజమా !

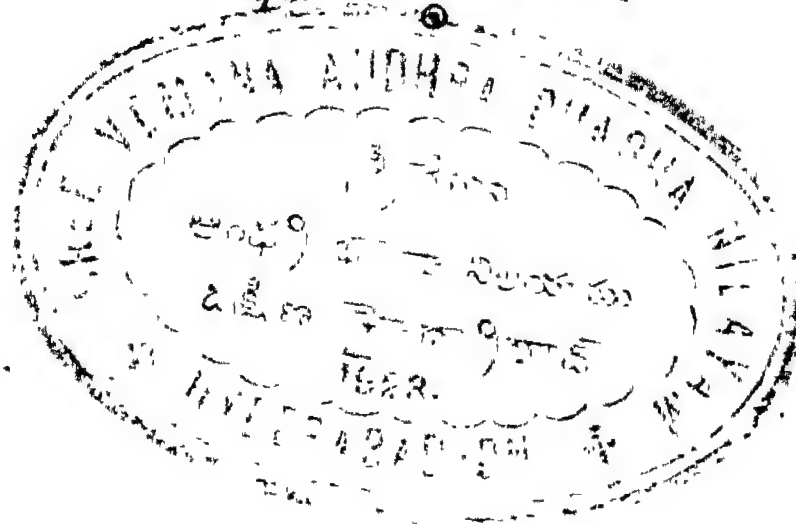
(ఈ కోటకు నమస్కరించి మరాటీలు పోవు చున్నాడు)

శాహి—కోన్ మైతే వలిఖాన్ ! భగవా జెండాలాగి అమా
రా జెండా తగిలిచు.

వలిఖాన్—ఓ ! అచ్చాగా చేస్తామ్ !

(అందరు నిష్క్రమింతురు)

ఇది పశ్చాత్తాపము.

(శ్రీ)

మ హా రాష్ట్ర విజయము .

శ్రీమద్భగవద్గీతా శ్లోకములు

సప్తమాంకము .

అర్జునవిజయము

రంగము—ధిల్లీ పురము.

(పాలాద్ ఖాన్ ప్రవేశించును.)

హమారా ధిల్లీ ఘాదుషహా ఔరంగజేబు మాకీ బులావ్ సేసి
ఖాన్ హైరె కొత్తాల్ పాలాద్ ఖాన్ పివాజీకి ఖైదు సేసినాం గనుక
నీవు యెల్ల బహుత్ ఖపడదార్ గా ఘరా యాయాలా అని మాకీ ఆ
జ్ఞాపిచ్చినాన్. కాని పివాజీగారు పట్టంగా సంధి జరిగింది అని తల్పి
పాదుషహాగారి దషానాస్కీ వచ్చినాడు. ఔరంగజేబు అయితే ఈ
మాదొంగా దొరికిందే చాలా అని తల్పి ధర్మం లేక మాదీ ఆజ్ఞా లే
కాఫాకూడదు అని సెప్పి మాకీ కావ ల్పించినారు. అబి పులిష్లెల్లా బో
నూమే సిక్కిందీ. ఖొద్దీరోజుల్ వుంచీ మిన్ మిల్లా సేస్తారు. అయితే కాని
పివాజీకాపేరు సెప్తే సబ్ దేషాన్కి నిద్దర్ పోదు. మన్సు ష్వాధీనం
హయిందీ అని శావాస్తే ఖాన్ సాహేబు పుణాదుగ్గంమే నిద్దర్ ఘో
చుండగా పెల్లీవారితో మిల్లాఖత్ అయి కోటమే దూరి ఖాన్ సాహే
బు కత్తి యిసీతే కంఠం తప్పి సిటికినయేలు తెగి పాణింతోటి
బతికి బైలాఫడి పారీపోయినాడు. అప్పుడు పివాజీ ఖాన్ సాహేబ్ వి

ద్వారీకూడా నరికి చంపి ఆడోల్లుకు మర్యాదా సేసి యిడిసీ దుగ్గం
 ప్వాధీనం సేస్తాన్నాడు. అట్లాగంటే పివాజీ యిక్కడా గేలాన్ని
 తగులూకొన్నాడు. ఇప్పుడూ ఇది ఫారా యిస్తే మాకీ నరికి యేస్తా
 డూ అని ఫికిక్ హవతాది. మై క్యా కరణ. రాజాకా దాస్యం అయి
 సా బడా కష్టం యిస్తాడు. ప్రిణాల్ సేతులో ఫెట్కోసి యాయా
 లా. మై చెలే గావుంగా (నిష్క్రమించును)

ప్రవేశకము.

రంగము—భైదు మందిరము.

(శివాజీ శంభాజీ రామసింగు ప్రవేశింతురు)

శివాజీ—

శా. అన్నా ! యెంతటి మాయజేసె నను నీ • యారంగజే బింతకున్
 మున్నే సంధి యొనర్చి కొంటిమిక యే • మోసంబు వాటిల్ల దం
 చెన్నో యూహల సేసి నమ్మితిని డిల్లీ • శుండు దుర్మాగుడై
 నన్నీరీతి బరాభవించునని నే • నమ్మంగ లే దక్కటా !

రామ—దేవా ! సహజవక్ర చేతస్కుండైన ఔరంగజేబుని
 సత్పురుషునిగా భావించి విశ్వసించుట మనదే తోపము. ఎట్లన !

ఉ. కాయము రోగ పూరితము • కల్గెను తండ్రికిఁ జెంతనున్న దా
 రాయను సోదరుం డొకడె • రాజ్యము చేకొను నంచు నీష్యచే
 దాయఁగఁ వచ్చి యన్నల ద • డాలున జంపియు దండ్రిగూడ, గా

రాయతనంబునం దిడిన ♦ యట్టి దురాత్ముడు సత్య సంధుడే.

శివా—రామసింగు ! నిక్కము వచించితివి.

చ. జరిగిన సంధి సత్యమని ♦ స్వాంతము నందున నమ్మి యా విజా
పురి సులతానుతో బవర ♦ మున్ జయసింగును గూడి చేయఁగాఁ
బరపితఁ బెక్కు నేనలన ♦ వారిగ నా యుపకార సత్తచే
ధరణి ననేక పట్టణ స్వ ♦ తత్రిత కల్లుట దల్పు డాయెగా !

రాజ—స్వామీ ! మీ యిట్టి వెఱ్ఱి యూహలఁ జేయుచున్నారు
కా ? ఔరంగజేబునకు రాజ్య తృప్త్యయను పెద్దరోగము కలదని ప్ర
పంచమున నెవ్వ రెరుంగనిది. అది కాక డిల్లీరాజ్యములోని ముప్పది
రెండు దుర్గము లాక్రమించుకొని రాష్ట్ర మంతయు గల్లోలపరచి
తుదకు దుఘటముగా నిరునది చిన్న దుర్గముల నిచ్చినంత నే
మీయందు వానికి పగతీరునా ! నిన్నగాక మొన్న బైలుదేరి మువ్వ
రు తురుక దొరల నడల నెట్టి అందరి మధ్యమున బ్రహ్మాండమైన హిం
దూరాజ్యమును ప్రతిస్థించిన మీ యందు పగ తీరునా ! దేవా !

శివా—ఓయీ ! నీవు వచించినది నిక్కువమే అయినను

ఉ. నేరముఁ దేనిఁ జేసితివి నీవని నన్ను బరాధవించుట
పౌరుష మానుకాని దయ ♦ వారును నీ పయి గౌరవింతురా
గోరెదనంచు బిల్చిననుఁ గొంచెపు బుద్ధిని జూచి యంతతో
దీరక బందిఖానను వి ♦ ధించుట వీని కిదేటి ధర్మమో.

రాజ—స్వామీ ! దౌర్మాగ్య దేవతకు ధర్మగుణము నా
డమునా ?

శంభాజీ—నాన్నగారు ! మన మన్నది చెరసాలా !

శివా—నాయనా ! నిజమున కిది చెరసాల కాకున్నను డిల్లీకు

తు మననై పహారాయుంచి దీనిని చెరసాలగానే చేసినాడు.

శంభా—నాయనా ! ఈ తురుక ఖైదు చేయువాడు మన మిందుండువారమునా ! తండ్రీ ! ఖడ్గము ఖడ్గము.

గీ. ఎల్లవారల చెఱబాపి ♦ యేలుచుండు

మనల నెవ్వడు చెఱలోన ♦ నునిచెనయ్య

గడ్డిపోచలు సింగమున్ ♦ గట్టు నయ్య

ఇట్టిదానికి యోజన ♦ లేల తండ్రి !

రామ—(స్వగతము) హరికి హరి కిశోరమే యుదయించును కాని హరిణ ముదయించునా !

శివా—కుర్రా ! ప్రిస్తుతము విజృంభించుటకు వేళ గాదోయి !

రామ—దేవా ! మన ఆయాష్మాతుని వాక్యములు నా కభిమన్య కుమారుని దలపునకుఁ దెచ్చుచున్నవి.

శివా—అన్నన్నా ! నే డెట్టి దుర్దిన్యమోకాని పుట్టిననాటనుండియు వేతొక శాసనమునకధీనుడనై యుండక స్వాతంత్ర్య సౌఖ్యమున నానంద మనుభవించు చున్న నేను నే దొక్క తురుష్కుని శాసనమునకు బద్ధుడను కావలసి వచ్చినది గదా ! ఈ కపటి నన్నెపు డేమి చేయదలచి కొన్నదియుఁ దెలియ కున్నది. తల్లీ ! భగవతీ ! నీ పుత్రుని కేమి యాలోచన జెప్పెదవు. (ఆలోచించి) ఓ రామసింగు ! నీవు ఘాతుకపహా చెంతకు బోయి నా మాటలుగా నిట్లు చెప్పుము. “మాకు యుదకములు శరీరములకు రోగమును కలిగించుచున్నవి కావున మాకు శైలమిండు. అట్లు కాదేని మా సైనికులకైన ఆజ్ఞ నిష్పించుడు, అని చెప్పి వేగ నాజ్ఞగొని రమ్ము. మన విచారము మాత్రము మో

ముగ దోపకుండ నటింపుము. పొమ్ము.

రామ—చిత్తము. (నిష్క్రమించును)

పొలాద్ ఖాన్—(ద్వారమున) కోన్ హై. కిధర్కు చెలేగయా
తై రహా! (ఆపును)

రామసిం—ఓరీ! నేను ఘాదుషహా గారి దర్శనమునకై పో
వుచున్నాను.

పొలాద్—షట్టం అయిలే యెల్లు. లేకపోతే ఆగీపోవాల.

రామసిం—నిజమే! మే నున్మత మాడువారము కాము.

పొలాద్—అచ్చ, జావ్.

శివా—(స్వగతము) ఓ యవనప్రభువా! ఔరంగజేబా!
మోయమూటలచే నను రప్పించి ఖైదు చేసినని సంతసింపకుము. వా
స్తవ పౌరుషు లెపుడును కృత్రిమ జయమునకు సంతసింపరు. నశ్వరమైన
యీ కాయమును బంధింపఁ గలిగితివి కాని గమ్యస్థానమును చేరిన నా
యంతరాత్మను బంధింప నీ తరముకాదు. ఈశ్వర కార్యమును చేయున
ది నా యంతరాత్మ కాని నా దేహముకాదు. మరియు పాంచ భౌతిక
మైన నా దేహము నశించినను నా యుద్యమము సంపూర్తిగ జేయబ
డియే యున్నది. కాకున్నను నా వంటి వార లనేకులు నా యసంతర
ము నా పూన్నిని ప్రతిష్ఠించువారు కలరని తెలిసికొనుము. కానిమ్ము,
మోసముచే నన్ను వంచించితివి కావున నిన్ను మోసము చేతనే వధ
చించెదను గాక,

(రామసింగు తిరిగి ప్రవేశించును)

రామ—దేవా! నమస్కారము.

శివా—ఓయీ! ఔరంగజేబేమనీ యుత్తరపు చెప్పెను.

రామ—మీసేనలు మాత్రము పోవుట కంగీకరించితిమికాని
శివాజీతో యింకా ప్రసంగించ నలసియున్నది కాన శివాజీ పో వలను
పడదు,, అని పలికెను.

శివా—మంచిది. దీనియధికమును గ్రహించితివా ?

రామ—సైనికులు వెడలిన పిమ్మట మనల జయించుట మిగుల
సుగమమని తలచినట్లు తోచుచున్నది.

శివా—ఇంకా సందియమేల ! అదియె వాని నిశ్చితాధికము
కాని యదియే మనకును మిక్కిలి యుపయోగము.

రామ—అదెట్లు ?

శివా—(చేరబిలచి) ఇట్లు. (చేవిలోఁ జెప్పును)

రామ—చిత్తము. (లోనికి పోవును)

అందరు—(లోనికి పోవుదురు)

పోలాద్—క్యేరే పఠాన్ సాబ్ ! సింగం బోనూమే తగులూ
ఖొన్నాది. అబి మన్ము ఖపడ్దార్ గా వుండాల.

పఠాన్—క్యా బాత్కర్తా హై జీ ! సింగం తల్పాకురే హ
మార రక్ష గిక్ష జాంతా నై. కండ్లాకీ దుమ్మా ఖొట్టి చడా
యిస్తాది.

(అంతట నొక సేవకుడు శీరమున బుట్ట పెట్టుకొని
ప్రవేశించును)

పోలా—క్యారే ! ఏమిటీ అది.

సేవకు—(చూపులుకు కొంచెము వెనుదీయును)

పోలాద—అరే ! మై దేఖ్తాహం. (చూడబోవును)

సేవకు—దీనిని ముట్టుకొనవలదు. నేను నీకు చూపుటకే తెచ్చి

నాన. (బుట్ట విప్పి చూపును)

పోలాక్—క్యేంజీభాయి ! మిఠాయి తెచ్చినావ్ ! ఎక్కడికి మోస్కోని యెల్తావ్ ?

సేవకు—మూ మహారాజుగారి స్నేహితులీ పట్టణమున ననేకులు కలరు. .. వారికి విందు సేయుటకు మా ప్రభువుగారు పంపుచున్నారు.

పోలా—ఇదీ సబ్ మిఠాయి ! నహీతో మనిసి అడుగున వున్నాడు క్యా !

సేవకు—లేదు లేదు. చూచుకొనుము. (బుట్టవిప్పి చూపి కొంచెము మిఠాయి వారలకు బెట్టును)

పోలాద్— } (ఇద్దరును తిని కై పెక్కుట నభినయించి)
పతాన్— } అరే ! మాకీ కై పెక్కు సుండాదీరె. (అ

నిద్రింతురు)

సేవకు—(తనతో) దీనిలో మీపని మట్టమగును లెండి. (పోవును)

(తరువాత పలుసార్లు మిఠాయి బుట్టలు వెడలును)

(అంతట మోగలుడు ప్రవేశించును)

షేక్ ఆలీసాబ్—కోన్ రే పోలాద్ ఖాన్ ! క్యా కర్తా హై.

పోలాద్—మై యేమి సేస్తాం. కాపూవుండాం.

షేక్ ఆ—అచ్చా ! (అని లోనికి పోగా తెరలేచును. మంచము

పై శివాజీ శాలువ కప్పుకొని శయనించుట. సేవకుడు విసరుచుండుట.

బ్రదర్మనము సేయవలెను) (వారితో) ఓ అయ్యా ! మీడి షివాజీ

గారు యెమిటీ సేస్తున్నార్ సాబ్ !

సేవకు—లిగ్గరగా మాటలాడకుము. మా మహా గాజుగారు శి
రో వేదనమున బాధపడు చున్నవారు.

పేక్ ఆలీ—ఓ అయినా క్యా ! అయితే మై యెల్లీ పోతాం.
(తిరిగి తనలో) మాదీ దేషం మే పాణి పివాజీ ప్రిణాలో తీస్తాడు. ఇదీ
సంతోసం. మాదీ చకర్ వతీకి సెవుతో యేస్తాం. (నిష్క్రమించును)

సేవకు—ఏమందుచేతను ప్రభువుగారి శిరో వేదన నివారణ కా
లేదు. మరొక మందునకై పోవలెను. (నిష్క్రమించును)

పొలాద్—హమారా బొరంగ జేబు అదృష్టం క్యా కహనా.
హాయప సంపాడాన్కి కష్టం లేకుండా తలనొప్పివాడు శివాజీకా మరగ
యా సేస్తుండాడు.

2వ సేవకుడు—(తలగడ శివాజీవలె బెట్టి శాల్వోకప్పి తానులే
చీ) మందునకు పోయిన సేవకుడు రాక జాగు చేయుచున్నవాడు. వాని
తీసికొని వచ్చుటలు నేను పోవలసివచ్చుచున్నది. వాడు కేవల మూఢు
డుకదా ? (నిష్క్రమించును)

(అంతట ఖాన్ సాహెబు ప్రవేశించి)

ఖాన్—అరే పొలాద్ ఖాన్ ! పివాజీ అందర్ యేం సేస్తుం
డాక్ లే !

పొలా—తల నొప్పి సేతా మూల్గూనున్నారు.

ఖాన్—అయినా క్యా ! మాకీ సూసీరమ్మనీ ఫాగుషా పంపి
నాక్ ! మై సూసీవస్తాం. (జంకుచు పోయి కూచి యెవరిని గానక)
ఓ అయ్యా ! యిక్కడ యెవరు వుండారుసాబ్ ! (ఆగి) ఓ అయ్యా ! మై
పివాజీమహారాజ్కా డర్మనాన్కి వచ్చినాం సాబ్ ! (ఆగి) అరే యె
క్కా పక్షిలేదు. ఓ సాబ్ మాటల్ రాదు క్యాజీ ! అరే యేమిటి ఆవ్వు

ర్యంగా వుందీ ! క్యారె పొలాద్ ఖాన్ ! పివాజీగారి జబానులు యె
క్కావుండారు ?

పొలా—క్వాజీ ! నాకర్లు జాషాన్కి యెల్లీనార్ ! పివాజీ
వొల్లు కానకుండా వుందూ ! మంచంమే నిద్దర్ పోసుండారు. గడబిడ్డ
సెప్తే లేచీ సంపీ యెస్తార్ అయ్యా !

ఖాన్—అరే ! ఒకడూ లేకుండా అందర్ యెల్లీనారూ క్యా !

పొలా—దెఖోజీ !

ఖాన్—(తిరిగి బిగ్గరగా పిలచి) మంచమువద్దకు పోయి మెల్లగా
శాలువయెత్తి చూచి ఆశ్చర్యముతో) అరే పొలాద్ ఖాన్ ! యెక్కా
పివాజీ సూపువోయి !

పొలా—(వచ్చి చూచి ఆశ్చర్యముతో) అ, రే, రే, రే, రే, రే,
పీ, పీ, పీ, జి, జి, మో, మో, పం,

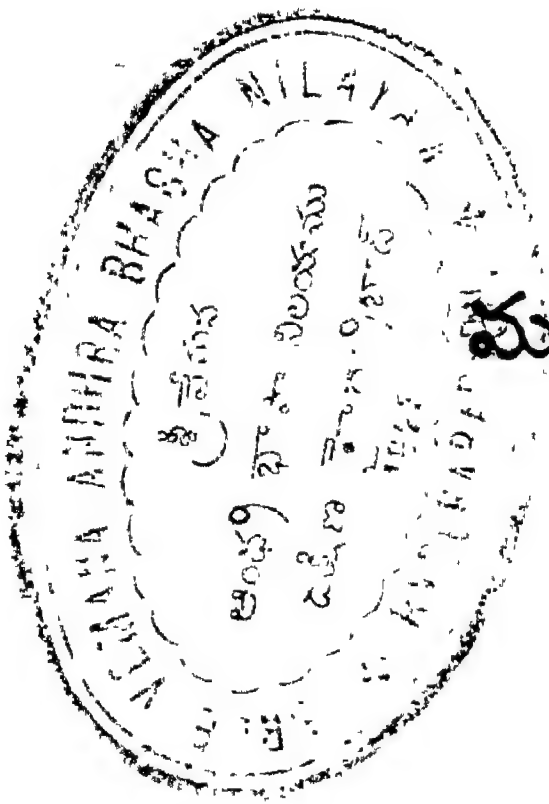
ప్రతాప్—నై నై మహారాజ్ ! నేవకుడు అబియెల్లీనాడు సాబ్

ఖాన్—(ఒకదెబ్బకొట్టి) క్యారే ! లంచంమేసీ పివాజీకి ఇడిసీ
నావు ! నీకీ నతికీ ఫెడతాం !

పొలాద్—మహారాజ్ ! ముయ్యెకుచ్ మూలుం నహిజీ ! మై
అల్లాహోదు.

ఖాన్—అరే బద్మాష్ ! జొరంగజేబుతోటీ సెప్పి నీదీ వొల్లు
చీలించి రక్తం తాగిస్తాన్ ! దేఖో మేరా ప్రతాప్ ! చెలోజావు. (కొ
ట్టుచు నిద్దరిని తీసుకొనిపోవును) (నిష్క్రమింతురు)

ఇది న ప్రమాంకము.

శ్రీ

మహారాష్ట్రవిజయము

శ్రీశ్రీశ్రీశ్రీశ్రీశ్రీశ్రీ

అష్టమాంకము.

—అక్షరము—

రంగము—శిల్పీ పురము.

(సాయేరా బాయి ప్రవేశము.)

సాయే—హ దేశసముద్ధరణశాలీ! హ ప్రాణేశ్వరా! హ శి.
వభరప్రపతి!

హ. అకటా! ధర్మములేక శత్రువులు • కారాగార మందుంచి నో
గిరురింపంగ నెటుకో సహించితివా • నే నీవాతక విన్నంతనే
వికలంబయ్యె మదీయ మానసము జీ • వింపంగ నేజాల మి
మ్మొకదేవుండును బోవ నడ్డుపడడ • య్యా! నామనోనాయకా!
అన్నా! యశోధర్మ స్తతోజయమ్మను నార్యోక్తి మీపట్ల నిష్ఫలము
య్యెనా జీవితేశ్వరా! కేవల వాక్కురులవలె దంభప్రలాపాటోపము
కాక సంపూర్ణముగ నామానశిష్టమైనమహారాష్ట్రధర్మమును పునరు
జ్జీవింపజేసి యనేకోపద్రవ సముద్రమగ్నలైన మహారాష్ట్రుల నుడ
రించి ఖడ్గముల వాతబడకుండ గోవులను రక్షించి నవశక కతకవైన
నీకీ యవస నిరోధము సంప్రాప్త మైనపుడు నీవు చేసిన పుణ్యకార్య ఫ
లములలో నొకటియు దోడ్పడకుండుట నా దౌర్భాగ్యముకాక మరే

మున్నది. ఒక నా దౌర్భాగ్యమే కాదు. మహారాష్ట్రముయొక్క దౌర్భాగ్యము. ఏలయన,

డి. ఎందరి బండెనుండి దెలు • లిరిచి నుఖంపడఁ జేసినావ నీ
 వేందరి సుందరీమణుల • నేడైరఁ బ్రోచితొ మ్లేచ్ఛజాతిచే
 గుండఁగ నీక భూమిసుర • కోటుల రక్షణ సేయలేదె నే
 డిందరి కన్న నెక్కుడగు • హీనపు బంది గృశింపు చుంటివే.

హా జీవితేశ్వరా! ఈతకాని కేటివలననే ముప్పు సంభవించు నందురు.
 అటులే తురుష్కు రాజుల దౌర్భాగ్యమును సంహరించిన నీకు దుదకు
 దురుష్కునిరోధమే సంభవించెను. అందుచే నా డెందం బాందోళన
 మొందుచున్నది.

నీ. నీ ప్రభావంబున • నేకదా! యనమాన

శివశబ్ద మయమయ్యె • క్షితితలంబు
 నీదు జన్మంబున • నేకదా! దేశమా

త కుమారవతియంచు • దనరెయనము

నీ విజృంభణమున • నేకదా! మతధర్మ

మల యంకురమ్ములు • నిలచెఁ జగతి

నీ ప్రతాపంబున • నేకదా కొదలేక

మాతృదేశము వీర • మాత యయ్యె

గీ. నీ కతంబుననే ధర • ణీసురులును

మానినులు గోవులును పాణి • మానములకు

నోచుకొన గల్గె నట్టి ధ • న్యుండవీవు

నీవు చెరబడ నేరితి • నిలుచు జగతి.

హా స్వాధః త్యాగీ! ప్రాణేశ్వరా!

చ. కడిపెడు తేగతోడ జన • కంటకమై నవమాన పూర్తియై
 కడవకు మించినట్టి చను • కట్టు ధరాస్థలి నంటివేలగా
 నడువఁగ లేని గోవుల న • నారతమున్ పథియించునట్టి యా
 చెడుగు తనంబు గూపరఁగఁ • జేసిన పుణ్యము మిమ్ముఁ బ్రోవదే !
 ఓ యువన భ్రాతావా ! ఔరంగజేబు చక్రవర్తి ! నీ కదేటి కీర్తి. చ
 క్రవర్తుల కిది ధర్మమా ! మా యలమట నీడిగా తలచుకొనినయెడ
 ల. నా భర్తగారి యుద్యమ మక్రమమని నీకు దోచదు. నీవు వెట్టివా
 డవు. లేకన్న నా ప్రాణేశ్వరు నొక్కని బంధించిన మహారాష్ట్రజాతి
 యవిద్యంభణం బడంగునని తలంతువా ?

మ. ఒకచోఁబుట్టినదీ విద్యంభణ మ • టం చూపింపగా బోధుమీ
 సకల ప్రాణి నిజాశ్చమైన మహారా • స్ట్రంబంతటన్ నిండి వ్యా
 పకమై హృద్గతమై తగుల్కొనుచు తి • వ్రత్యంబునుం బొంది నే
 టికి నుజ్జ్వంభణమై బయల్పడె మరా • టీతేజమం చెంచుమా !
 అదియుఁ గాక,

గీ. తిమిర మగ్గలమైన రా • త్రియును గడచె
 సుప్రభాతంబు నయ్యెను • సుప్రులైన
 జనులు మేల్కొంచి నిజధర్మ • సరణిదిరుగ
 వారలను నిజ్జముంప నీ • వశమె చెపుమ !

కావున నిది దురభిమానము కాని వేటుకాదు.

చ. తెలివి యొకింత కల్గినను • ద్వేషము భేదము జాతి ధైరమున్
 గలుగక యుండ రాజ్యము ను • ఖంబుగ బాలన జేసితేని భూ
 తలమున నీ యశాంతియు య • దాయదళ నశియించు దేశ పు
 త్రులును విశేష గౌరవము • తో నిను జాతురు మేచ్చ భూసతీ !

అట్లేల జరుగును. నీ మఠమే నీకు బ్రధానముకాని దేశమున గలవఠ
మడచు మాగఁగము మాత్రము నీ వెఱుంగకున్నావు. తల్లీ! మహా
రాష్ట్రమాత!

చ. కడిపెడు బిడ్డల శ్రిని సు ♦ ఖంపడ కన్యలు పెట్టు కష్టముల్
గుడుచుచు నున్న నిన్ను నల ♦ కూశలనుండి తొలంగజేసి ప్రి
ముడి చెల్లువాతగాఁ బురుష ♦ పుంగవుడైన శివాని మేలి యి
ప్పుడు విధిచేతఁ గష్టముల ♦ బొందుచు నుండెను బందిఖానలో.

అయ్యో! ఎంత కష్టము. వా ప్రాణేశ్వరుండు బండినుండి యెట్లు వె
లువడునో దైవమా! కట్టా! ఈ నిర్భాగ్యురాలి కట్టి సంపద కలుగు
నా? కుమార విఠ్ఠాగంబున మాయత్త జిజాబాయి యెంత పరిత
పించుచున్నదో! ఆమె నాకంటె ధైర్యస్వభావ అయినను కన్నకడు
పగుటచేఁ బొగలక మానదు. భవానీపూజాధము మాయత్తగారిని
దోడి తెచ్చుటకు బోయిన చేటిక యింకను తాకయున్నది.

(అంతట చేటిక ప్రవేశించును)

చేటిక—అమ్మా! భవానీపూజనమునకై మీ యత్తగారు ప
ళ్ళు చున్నారు. మిమ్ములను సిద్ధముగ రమ్మని చెప్పు మన్నారు.

సాయే—ఓసీ! నేనును సర్వసిద్ధముగ్గానుంటినికదా!

చేటిక—అమ్మా! అల్లదె యపనికాంతరమున భవానీదేవి త
న భక్తునియెడల జేసిన యపరాధమునకై యాగ్రహించినదో యనున
టులు అరుణ వస్త్రాలంకృతయై జపాకుసుమ సంకాశమైన ముఖకాంతి
తో జూపట్టుచున్నది చూడుడు.

(అంతట దెరలేచును. భవానీదేవి సంపర్శనము. జిజాబాయి యు బ్రా
హ్మణుడు ప్రవేశింతురు)

సోయే— }
జిజా— }

సీ. కామితాధః ప్రదాయని • కలుష శమని
సకల శత్రు వివారిణి • సకల జనని
పాలితాఖిలలోక ది • వ్య మునివంద్య
వందనంబిదే మముః బోవ • వమ్మ దేవి.

అయ్యా ! భూసురోత్తమ ! పూజ సేయించుడు.

బ్రాహ్మ—అమ్మా ! చిత్తము. దయచేసి కూర్చుండి ఆచమనము సేయుడు.

సోయేరా—(అటులు కూర్చుండి ఆచమనము సేయుచున్నది)

బ్రాహ్మణ—కేశవ, నారాయణ, మాధవ, హర శ్రీకృష్ణ
యనమః. (తెరలో) అమ్మా ! జయము జయము.

జిజా—ఓరీ ! ఏమివాతః !

సేవకు—(ప్రవేశించి) తల్లీ ! శివాజీ మహారాజుగారుడిల్లీనుండి
వెలువడి నారనియు ధ్వరలో వచ్చుచున్నారనియు దెలియవచ్చినది.

సోయేరా—ఏమీ ! ప్రాణేశులు తురుష్కగ్రహ విముక్తు ల.
య్యేనా ! ఓరీ సేవకా ! నీవీ హారమును పారితోషికముగా గొనుము.
(హారమును దీసి యిచ్చును)

సేవకు—మహాభాగ్యము తల్లీ ! (గైకొనును)

బ్రాహ్మ—అమ్మా ! భవానీకృపాపరిపూర్ణులైన శివాజీ
మహారాజుగారా యొకని శాసనాఫీనులై యుండుట ? వారును యిం
తలోనే విచ్చేయుదురు.

జిజా—బ్రాహ్మణ వాక్య మమోఘమగుగాక. వేగ బూద

యించుడు.

బ్రాహ్మ—అమ్మా! చిత్తము. పుష్పములను చేత గ్రహిం
చుడు. ధ్యానం—సమస్త దుష్టశత్రుఃస్థిం, సర్వసౌఖ్య జయావ
ం, కాలింకరాశవదనాం, కాలజీమూతనన్నిభాం, భీమదంష్ట్రోజ్వ
ం వందే నేత్రాంతర శిఖోజ్వలాం అష్టనాగావృతాం కన్యాం అష్ట
కూటావిగ్రహం, సమాస భుజదండోద్య త్సహస్రాయుధశోభి
ంబిభ్రతీంకింకిణీమాలామాపాదతలలంబితాం॥ శివాంపరప్రియత్న
ర్మఘ్నం, పరరుధిరపానోన్మత్త పరాం పరరాజ్య ప్రదాయినీం భద్ర
ానీం భవానీం భజేహం భజేహం భజేహం.

(అంతట శివాజీ బైరాగి వేషముతో బ్రవేశించి)

శివా—శ్లోకము.

నా సస్య ఫలాంచితాగపులక శ్రీశోభితాంగ ప్రభాం
నానంద మయీం శ్రితావనహిత స్వాంతాం త్రిమూర్త్యత్మికాం
గానీందార్చిత పాదపద్మయుగళీం మత్తారి విచ్ఛేదినీం
నేం పూత తరంగిణీ విలసితాం వందే మహామాతరం.

(భవానికి సాష్టాంగ నమస్కారము సేయును)

అందరు—(ఆశ్చర్య మభినయింతురు)

జిజా—ఇదిగో! అదృష్టము! ఆయుష్మంతుడు శివకుమారుడే!
(వీరవీయును)

సోమేరా—(ఆనందముతో నమస్కరించును)

శివా—(తల్లికి నమస్కరించును)

జిజా—దీక్షా యుష్మాన్ భవ. నాయనా! వత్స శంభాజీ కు
లియేకదా!

శివా—అమ్మా! దేవి కృపచేత భద్రముగనే యున్నాడు.

బ్రాహ్మ—అయ్యా! శివకుమార! మీరు డిల్లీ వెళ్ళి
మొదలు మీ సామ్రాజ్యమకుటము దేవియొద్దనే యుంచబడినదికదా
తిరిగి మీ సామ్రాజ్యమును మీరు దేవియొద్దనే ధరించతగినది.
(దేవియొద్ద నున్న కిరీటమును తీసి శివాజీ శిరమున నుంచును)

జిజ్ఞా—నాయనా! మలకలనుండి వదలి తిరిగి నీ సామ్రాజ్య
మును నీవు చేకొంటివి కాన నిక నాకు జీతలేదు.

బ్రాహ్మణ—మహారాజా! పూణెముగ నామావశేషమైన
మహారాష్ట్రరాజ్యమును తిరిగి సంస్థాపనము జేసి గోల్కొట్టానాగ్ని
పరిపాలక శివచ్ఛత్రపతి యను బిరుదముల నందిన నీ కింక నేమి కా
లయును.

శివా—భూసురవర్యా! సకలాభీష్టసంధాయనియైన భవా
కరుణకు నేను పాత్రుడనై యున్నపుడు నా కెందును గొరంత లేదు.
అయిన నిట్లుగాక.

గీ. జాతి మత వైరములు లేని • శాసనములఁ
బాలనము సేయుదురుగాత • ప్రభులు భువిని
గోవులును మానినీమణుల్ • కూరబాధ
దొరఁగి సుఖయింతుగాత సం. • తోషముగను.
(అందరు నిష్క్రమింతురు)

ఇది

శ్రీమత్కాశ్యపగోత్రోద్భవ శ్రీచక్రావధాని వంశసుధాబ్ధి సుధాశ
ర నరసింహాభిధాన తనూభవ నరసమాంబాగర్భశుక్తి

ముక్తాఫల శ్రీకొణకంచి జేంకట సుబ్బరాయ
గురు కరుణాలబ్ధసాహిత్య విబుధవిధేయ

మాణిక్యశరత్

ప్రణీతః

మహారాష్ట్రవిజయమునందు

సర్వము

సంపూర్ణము.